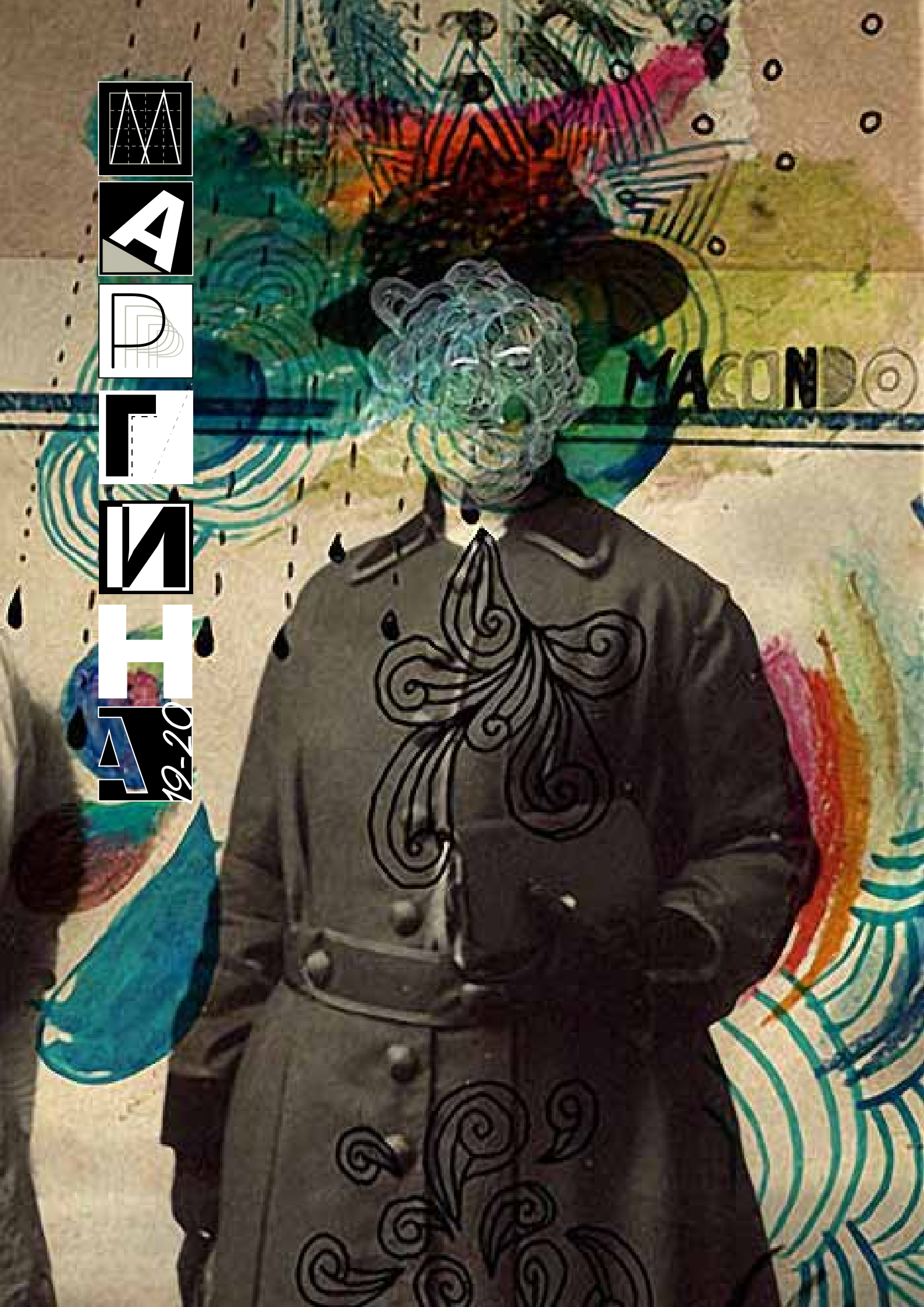

19-20

MACONDO ©

МАРГИНА 19-20
септември-октомври 1995
Редизајн 2011

*****

МАРГИНА, редакција:
Жарко Трајаноски, Венка Симовска,
Абов Горан, Бане, Г.Н.Ом
Графичко уредување: КОМА
Издавач: КОМА/ТЕМПЛУМ
Илустрација на корицата:
Emmanuel Polanco

*****

содржина

□ УМБЕРТО ЕКО - ПРАФАШИЗАМ	4
ЛУЈ ФЕРДИНАНД СЕЛИН	9
СЕЛИН - СМРТ НА КРЕДИТ (ФРАГМЕНТИ)	10
СЕЛИН - ИНТЕРВЈУА	23
● СТРИП: РОЈ ТОМКИНС - МИСТЕР ФОРБС	39
□ ЛОКАЛНА СЦЕНА	40
П. ВУЛКАНСКИ - ОДЛЕПЕН РЕЧНИК...	41
БОБАН ПЕШОВ - ГОСПОДИН ХАНОВЕР...	49
САШО ПОПОВСКИ - ЛУЃЕ ВО МАСЛО НА ПЛАТНО	53
Б. БАБИЌ КЕБРА - КАЖИ ПРАВО	69
● СТРИП: МЕРИ ФЛЕНЕР - СИНДРОМ ДУПЛИРАЊЕ...	71
□ ДАГЛАС ХОФСТЕТЕР	72
(М)ЛАКИ ВОЛКАНО - МАЛА ДРАМСКА ИГРА	73
ХОФСТЕТЕР - ГЕДЕЛ ЕШЕР БАХ	75
□ ВИЛИЈАМ ГИБСОН - ЏОНИ МНЕМОНИК	88
● СТРИП: АМЕРИКАНСКИ КУКЛИЧКИ	104
□ ВИРТУАЛНА СТВАРНОСТ	105
ВИЛЕМ ФЛУСЕР - ДИГИТАЛЕН ИЗГЛЕД	106
РЕЧНИК НА НОВИОТ ХАКЕРСКИ ЛИНГ	116
□ ХУНДЕРТВАСЕР - ЕКО АРХИТЕКТУРА	120
□ ЕМИЛ СИОРАН	132
СИОРАН - РАЗДРАЗБИ	133
● ГЕРИ ЛАРСОН - КАРИКАТУРИ	134

ПРА ФАШИЗМ

На секој оној внимателен набљудувач кој го посматрал распаѓањето на нашата бивша поширока држава и националната хомогенизација во новите држави (пред сè во Србија, а нешто подоцна и во Хрватска) јасно му е дека тој процес се одвиваше со многу фашистички (или прафашистички, според Еко) елементи. Оттаму (покрај церемонијалниот повод, педесетгодишнината од победата над фашизмот) произлегува потребата овој опасен политички феномен да се разгледува континуирано и продлабочено, и на време да се превенира. Затоа текстот на Еко е во ова антифашистичко сурф-списание.

Умберто Еко

(дел од предавањето одржано по повод 50-годишнината од ослободувањето од фашизмот, на 24. мај 1995. на Колумбиа Универзитетот во Њујорк)

Фашизмот би можел да се примени како назнака за најразлични цели, бидејќи еден фашистички режим останува препознатлив како фашистички и тогаш кога ќе му се одземат едно или повеќе обележја. Ако од фашизмот го извадиме имеријализмот, сè уште ги имаме Франко и Салазар. Ако, понатаму, го одземеме колонијализмот, тогаш сè уште ни останува балканскиот фашизам на усташите. Доколку на италијанскиот фашизам му го додадеме радикалниот антикапитализам (кој врз Мусолини никогаш не дејствуваше нешто особено) тогаш го имаме Езра Паунд. Ако ги додадеме уште и култот на келтската митологија и гралската мистика (што на службениот фашизам му е потполно туѓо), тогаш пред себе го имаме едниот од најугледните фашистички гуруа, Јулиус Евола.

И покрај оваа нејаснотија сметам дека е можно да се состави една листа на обележја која ќе биде типична за творбата што сакам да ја означам како прафашизам или вечен фашизам. Тие обележја не можат да се организираат во систем; многумина од нив меѓусебно си противречат и, покрај тоа, можат да се класифицираат и меѓу некои други форми на деспотизам или фанатизам. Но, секое посебно може да стане точката на кристализација за фашизмот.

1. Првото обележје на прафашизмот е *култот на традицијата*. Се разбира, традиционализмот е многу постар од фашизмот. Тој не беше типичен само за контрареволуционерното католичко мислење по Француската револуција, туку настанал уште во доцното хеленистичко раздобје како реакција на класичниот грчки рационализам. Во медитеранскиот простор луѓето од различни религии (милостиво прифатени, во поголем дел, од римскиот пантеон) почнале да сонуваат за објавата примена во зората

на човечката историја. Таа објава, според традиционалната мистика, долго време остана скриена под велот на забравените јазици - во египетските хиероглифи, меѓу келтските руна, во пергаментите на слабо познатите религии на Азија.

Таа нова култура морала да биде *синкретистичка*. Синкретизмот не е само, како што вели речникот, „комбинација на различни верски форми или верски практики“; таквата комбинација мора да ги толерира противречностите. Секоја од изворните пораки содржи една ронка од мудроста и понекогаш изгледа дека тие зборуваат различни и неспоиви нешта; тоа е само затоа што сите тие алудираат, алегорично, на истата изворна вистина.

Затоа не може да има никаков напредок во осознавањето. Вистината еднаш засекогаш е објавена и нам само ни преостанува да ја протолкуваме нејзината опскурна порака.

Доволно е само да се погледне програмата на било кое фашистичко движење за да се пронајдат главните традиционалистички мислителите. Нацистичката гноза се хранеше од традиционалистичките, синкретистичките, окултни елементи. Највлијателниот зачетник на теориите на новата италијанска десница, Јулиус Евола, ги стопи Светиот грал и Протоколите на сионските мудреци, алхемијата со Светото римско и со германското царство. Тоа што италијанската десница од неодамна го збогати својот канон со делата на Де Мејстр, Генон и Грамши, за да ја демонстрира својата отвореност, доказ е за синкретизмот.

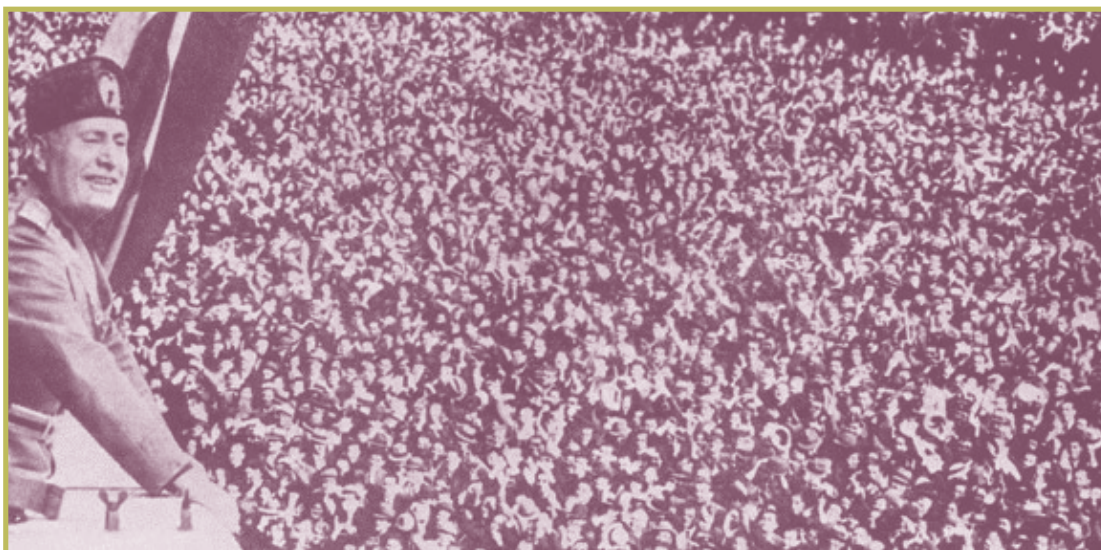
Ако човек по американските книжари продушка по полиците со етикетата нењ аге, ќе го најде таму дури и свети Августин, кој, според она што јас го знам, не бил никаков фашист. Но, да се поврзе Августин со Стоунхенџ - тоа е симптом на прафашизмот.

2. Традиционализмот имплицира *отфрлување на модерната*. Како фашистите така и нацистите ја почитуваа технологијата, додека традиционалистичките мислителите обично ја отфрлаат како негација на традиционалните духовни вредности. Меѓутоа, иако нацизмот беше горд на своите индустриски достигнувања, неговиот модернизам лежеше само на површината на една идеологија темелена на крвта и плото (Блут унд Боден). Одбивањето на модерниот свет се камуфлираше како одбивање на капиталистичкиот начин на живот, но во прв ред стануваше збор за одбивање на духот од 1789. (и 1776., се разбира). Просветеноста, векот на умот, се смета како почеток на модерното изопачување. Во таа смисла прафашизмот може да се дефинира како *ирационализам*.

3. Ирационализмот исто така е зависен од култот на *акција породи акција*. Една во себе убава акција мора да успее пред мислењето или во потполност без мислењето. Мислењето е форма на кастрација. Оттаму културата станува сомнителна штом ќе се идентифицира со критичките ставови.

Недовербата спрема светот на интелектот секогаш била симптом на прафашизмот, од Геринговиот отворен став („Кога ќе го слушнам зборот култура, се фаќам за пиштолот“) до

честата употреба на изразите какви што се „дегенерирани интелектуалци“, „јајцеглавци“, „јалови снбови“, „универзитетите се гнезда на црвените“ итн. Службените фашистички интелектуалци главно беа ангажирани на напаѓањето врз модерната култура и либералната интелигенција поради предавство на традиционалните вредности.

4. Никаква синкретистичка вера не може да ѝ се спротивстави на аналитичката критика. Критичкиот дух спроведува разликувања. Во модерната култура научната заедница го фали неслагањето како нешто корисно за збогатување на знаењето. За прафашизмот неслагањето е предавство.

5. Впрочем, разликите во мислењето се знак на разноликоста. Прафашизмот расте и бара поддршка така што го користи и заострува природниот страв *од различношо*. Првиот апел на едно фашистичко или предфашистичко движење е насочен против дојденците. Така прафашизмот по дефиниција е расистички.

6. Прафашизмот настанал од индивидуалната или социјална фрустрација. Затоа кон типичните обележја на историскиот фашизам припаѓа *ајелото кон фрустрираната средна класа*, која страда под економска криза или под чувството на политичко понижување и којашто се плаши од притисоците на социјалните групи одоздола. Во нашево време, кога старите „пролетери“ станаа малограѓани (а лумпенпролетерите главно се исклучени од политичката сцена) фашизмот на утрешнината ќе ја најде својата публика во тоа ново мнозинство.

7. На луѓето коишто чувствуваат дека им е грабнат нивниот сопствен социјален идентитет, прафашизмот им доделува една единствена и најчеста привилегија: дека се родени во иста земја. Тоа е извор на национализмот. Освен тоа, една нација доаѓа до идентитет само црпејќи од своите непријатели. Затоа во корените на прафашистичката психологија лежи *ојсесијата на завера*; најдобро е меѓународна завера. Следбениците мораат да се чувствуваат опколени. Таа звера најлесно се надминува со повик за омраза

кон странците. Но заверата може да дојде и однатре: Евреите обично се најдобра цел бидејќи ја имаат таа предност едновремено да се и внатре и вон. Во САД една проминентна инстанца на оваа опсесија на завера може да се препознае во The New World Order на Пет Робертсон, но, како што неодамна видовме, има и многу други.

8. Следбениците мораат да се чувствуваат понижени од очигледното богатство и моќ на своите непријатели. Кога бев момче ме научија да мислам за Англичаните како за народ со пет оброци. Тие јадеа почесто од сиромашните но умерени Италијани. Евреите се богати и меѓусебно се помагаат низ тајни мрежи на взаемна поддршка. Следбениците, меѓутоа, исто така мораат да бидат уверени дека можат да ги победат своите непријатели. Така, со непрекинато придвижување на реторичкиот фокус непријателите истовремено се и премногу силни и премногу слаби. Фашистичките влади осудени се на тоа да ги губат војните, бидејќи конститутивно се неспособни реално да ја проценат силата на непријателот.

9. Во прафашизмот не постои борба за живот, напротив, животот се живее само поради борбата. Поради тоа, *Пацифизмот е колаборација со непријателот*. Тој е лош, бидејќи *живото е непрекинато борба*. Тоа пак води кон армагедон комплексот. Бидејќи непријателите мораат да бидат победени, нужна е една решителна битка по која движењето ќе завладее со светот. Таквото „конечно решение“ имплицира одново едно раздобје на мир, ново златно доба, што му противречи на начелото на непрекината војна. Ниеден фашистички водач никогаш не успеал да го реши тој проблем.

10. Елитизмот е типичен аспект на секоја реакционарна идеологија, доколку во основа е аристократски, а аристократскиот и милитаристичкиот елитизам имаат една сурово обележје - *презирање на ослабите*. Прафашизмот може да биде застапуван само од еден популарен елитизам. Секој граѓанин му припаѓа на најдобриот народ на светот, најдобрите граѓани се членови на партијата, секој граѓанин може (или треба) да ѝ пристапи на партијата. Меѓутоа, без плебејци нема патриции. Водачот знае дека неговата моќ не е демократски пренесена врз него туку е насилно освоена и нему исто така му е јасно дека неговата снага произлегува од слабоста на масите; тие се толку слаби што им треба водач. А бидејќи групата е хиерархиски организирана (според војничкиот модел), секој од пониските водачи ги презира своите потчинети, како што и секој од потчинетите ги презира оние нему потчинети. Тоа ја засилува свеста за масовниот елитизам.

11. Во една таква перспектива *секој се оглегува за јунаштво*. Во секоја митологија јунакот е извонредно суштество, но во прафашистичката идеологија јунаштвото е норма. Овој култ на јунаштвото најтесно е поврзан со култот на смртта. Не беше случајно што мотото на фалангистите гласеше: „Viva la Muerte!“ („Да живее Смртта“). Во нефашистичките општества за лаиците смртта се смета како една непријатна појава што треба да се пречека достоинствено; на верникот, смртта му е болен пат кон неземската среќа. Спротивно од

тоа, прафашистичкиот јунак бара јуначка смрт како најдобра награда за јуначкиот живот. Прафашистичкиот јунак ја очекува смртта со нетрпение. Во своето нетрпение тој најчесто другите ги праќа во смрт.

12. Бидејќи бесконечната војна и хероизмот навистина се тешки игри, фашистот својата волја за моќ ја пренесува на сексуалноста. Овде лежи изворот на *мачизмот* (во кој освен презирот кон жените спаѓа и насилничката нетолерантност спрема невообичаените сексуални навики, од невиноста до хомосексуалноста). А бидејќи и сексуалноста е сложена игра, прафашистот е наклонет кон игрите со оружје - настанува фаличката ерсац вежба.

13. Прафашизмот се темели врз еден *селективен популизам*, врз еден речиси квалитативен популизам. Во демократијата граѓаните имаат индивидуални права, но земени во целина тие поседуваат политичко влијание само со оглед на едно квантитативно гледиште - се следат одлуките на мнозинството. За прафашизмот индивидуите како индивидуи немаат никакви права, додека народот, напротив, е сфатен како квалитет, како монолитен ентитет кој ја изразува заедничката волја. А бидејќи големиот квантитет од луѓе не може да има никаква заедничка волја, водачот се претставува како нејзин толкувач. Губејќи ја својата делегирана моќ, граѓаните веќе не дејствуваат; тие се повикуваат само тогаш кога треба да се одигра улогата на народот. Затоа народот и не е ништо друго освен една театрална фикција. Како добар пример за тој квалитативен популизам веќе не ни се потребни Пјаца Венециј во Рим или Нирнбершкиот стадион. Во иднината нè чека еден ТВ- или Интернет-популизам во кој емоционалната реакција на некоја одбрана група на граѓани ќе може да биде претставена и прифатена како глас на народот. На темелот на својот квалитативен популизам прафашизмот мора да биде против „гнилата“ парламентарна власт.“ Една од првите реченици на Мусолини во италијанскиот парламент беше: „Ова глуво и мрачно место можев да го претворам во логор за моите манипули“ - „манипули“ се единиците од коишто се состоела традиционалната римска легија. Всушност, тој веднаш пронајде подобро сместување за своите манипули, но нешто подоцна го ликвидира и парламентот. Таму каде што некој политичар ја доведува во прашање легитимноста на парламентот затоа што тој веќе не ја изразува волјата на народот, тука смрди на прафашизам.

14. Прафашизмот зборува *newspeak*. Орвел во „1984“ го измисли нењспеак како службен јазик на Ингсоц, англискиот социјализам. Но елементите на прафашизмот се заеднички за различни форми на диктатура. Сите нацистички или фашистички школки учебници се служеа со осиромашен вокабулар и со осиромашен вокабулар и со елементарна синтакса, за да можат во корен да ги сосечат инструментите на комплексното и критичко мислење. Но, мораме да се подготвиме и за други форми на *newspeak*, дури и кога се појавуваат во наизглед невинониот облик на популарниот *talk-show*.

Превод: П. Вулкански

Луј Фердинанд

Кога 1981-та во извонредната Нолитова библиотека на романи, се појави **Патувањето на крајот на ноќта**, тоа беше толку значаен културен настан што следните години целата тогашна книжевна сцена на СФРЈ беше обележана со генијот на Селин. Такво количество на лудило, чувства и литерарно мајсторство дотогаш кај нас не беа забележани.

Во светот, инаку, за време на војната компромитираниот Селин почна повторно да се реактуелизира дури по неговата смрт, 1961-та.

За ова прво претставување на Селин на македонски одбравме делови од неговиот втор најславен роман, **Смрт на кредит**. Се разбира дека Селин е супер-деликатен за преведување и дека фрагменти од романите не се баш идеален начин да се претстави еден од највлијателните писатели на 20-иот век. Но, тука сме.

ЛУЈ- FERDINAND SELIN (1894-1961)

Луј-Фердинанд Детуш (Селин е псевдоним) е роден во Париз 1894-та, како син на сиромашен чиновник и плетилка на чипки. По основното училиште тој работи разни работи, сè до 1912-та, кога стапува во коњицата. Како доброволец заминува во војна 1914-та; на боиштето се покажал како херој и се здобил со тешки повреди на главата. Душевното и физичко страдање предизвикано од тоа ранување го следеле низ целиот живот. Сакал да ја продолжи кариерата како лекар во провинцијата, но тоа не бил неговиот пат. Заминува на патувања по Англија, Африка и Јужна Америка, кадешто работи сè и сешто. Се враќа во Париз и станува лекар за сиромашни во Клиши. Во текот на четири години, од 1928-та до 1931-та, главно ноќе, го пишува романот кој изврши огромно влијание врз современата литература: *Паџување на крајоџи на ноќџа* (1932). Селиновиот колоквијален јазик, познавањето на темните страни на животот, подбивноста - сето тоа здружено со силна емотивност - влијаеа на Сартр, Кено, Бернанос, а во Америка на Хенри Милер, Бароуз, Гинзберг, Кероуак...

По објавувањето на книгата *Црква* (1933), Селин работи на новиот роман: *Смрџи на кредџи* (1936), кој го зацврстува неговиот веќе огромен книжевен углед. *Паџувањеџо* е објавено и во Советскиот Сојуз, во превод на Елза Триоле и Арагон, а Селин се одрекна од авторските права во корист на Сталиновата држава. Но, веднаш потоа пишува и еден антикомунистички памфлет: *Меа Сулра* (1936). Во тоа време ја запознава танчерката Лисет Алманзор, со која се венчава 1943-та. Објавувајќи ги двата памфлети: *Дребулии за еден масакр* (1937) и *Училишџе на лешеви* (1938), Селин на некој начин им се приближи на фашистичките политички погледи и стекна голем број непријатели кои никогаш не му ја простија антисемитската жестокоост. Текстот *Во убав сос* (1941) исто така беше жестоко нападат. *Вилинскиџе џриказни* (1944) минаа речиси незабележано бидејќи беа објавени во време кога французите ги преживуваа последните денови на германската окупација.

По падот на Вишиевскиот режим Селин избегал од Франција и преку Германија заминал за Данска, кадешто бил интерниран. На 21 февруари 1951-та Парискиот суд го осудува во отсуство. На 26 април 1951-та тој е амнестиран и се враќа во Франција. Се населува во Медон, кадешто пак се занимава со лечење на сиромашни, додека неговата жена дава часови по танц. Во текот на наредните години со успех ги објавува следните книги: *Feerie pour une autre fois* (1952), *Normance* (1954), *Entretiens avec le professeur Y.* (1955), *D'un chateau l'autre* (1957), *Ballets sans musique, sans personne, sans rien* (1959) и *Nord* (1960). Последните години од животот Селин ги минува делумно парализиран и на работ на лудилото, иако неуморно пишува; *Rigodon*, последното дело на Селин, е објавено постхумно, 1969-та. Селин умира на 1 јули, 1961-та, истиот ден кога и Хемингвеј.

Смрт на кредит (фрагменти)

Еве нè повторно сами. Сево ова е толку бавно, толку тешко, толку тажно... Наскоро ќе бидам стар. И најпосле ќе биде свршено. Колку луѓе дојдоа во мојата соба. Кажаа по нешто. Не ми кажаа кој знае што. Си отидоа. Сега се стари, бедни и бавни секој некаде во светот.

Вчера во осум часот Госпоѓа Беранж, домарката, почина. Силна бура се издига од ноќта. Најгоре, кај што сме, се тресе куќата. Таа ми беше мила и добра и верна пријателка. Утре ќе ја закопаат во улицата на Врбите. Беше навистина стара, на крајот од староста. И кажав уште првиот ден кога кашлаше: „Само не легнувајте! ... Останете седната во креветот!“ Како да знаев... И ете... Но нека.

Не сум ја практикувал отсекогаш медицината, оваа гомнарија. Ќе им напишам дека Госпоѓа Беранж е мртва на оние кои ме познаваа, кои ја познаваа. Каде ли се тие?

Би сакал бурата да направи уште поголем џумбуш, крововите да се урнат, пролетта веќе да не се врати, да исчезне нашата куќа.

Знаеше Госпоѓа Беранж дека сите таги пристигнуваат во писмата. Не знам кому повеќе да пишувам... Сите тие луѓе се далеку... Си ја замениле душата за полесно да им биде предавството, за полесно да забораваат, за секогаш да зборуваат за нешто друго...

Старата Госпоѓа Беранж, нејзиното зриваво куче ќе ѝ го земат, ќе ѝ го одведат...

Сета тага од писмата, од скоро веќе дваесет години, застанала кај неа. Ја има тука во миризбата на неодамнешната смрт, неверојатниот кисел вкус... Тукушто никна... Тука е... Демне... Нè познава, и ние ја познаваме сега. Никогаш повеќе не ќе си заминем. Треба да се изгасне огнот во сопчето. Кому ќе пишувам? Немам повеќе никого. Ниту едно суштество за милозливо да ја прими добрата душа на мртвите... за потоа полека да им зборува на нештата... Храбро за себе самиот!

На крајот, старата метла моја, не можеше веќе да зборува. Се душеше, ме држеше за рака... Поштарот влезе. Ја виде кога издивна. Мало икање. Толку. Многу луѓе беа доаѓале кај неа некогаш да прашуваат за мене. Си заминаа далеку, ептен далеку во заборабот, да си побараат душа. Поштарот ја симна капата. Би можел јас да ја искажам сета моја омраза. Знаам. Ќе го сторам тоа подоцна ако не се вратат. Претпочитам да раскажувам приказни. Ќе раскажувам такви приказни што ќе се вратат, намерно, од сите четири страни на светот, за да ме убијат. Тогаш ќе биде свршено и јас ќе бидам задоволен.

Во болницата кај што работам, во Фондацијата Линити ми нашле веќе илјада замерки за приказните што ги раскажувам... Мојот братучед Гистин Сабајо е одлучен во тој поглед: би требало да се променам. И тој е лекар, но од другата страна на Сена, кај [апел-Жонксјон. Вчера немав време да го посетам. Токму сакав да му зборувам за Госпоѓа

Беранж. Доцна ми текна. Напорна е нашата работа, прегледот. И нему навечер му е преку глава. Скоро сите поставуваат досадни прашања. Не вреди да се брза, треба да им се повтори дваесет пати секој збор од рецептот. Тие сакаат да им се објаснува, сакаат да го уморат човека... Бадијала им се нив добрите совети, бадијала. Но тие се плашат од забушавање, настојуваат за да бидат посигурни; те вентузи, те рендген, те да им се вади крв... да ги пипка некој од горе до доле... сè да им се измери... притисокот и глупоста... Гистин пак веќе триесет години прегледува кај Жонксјон.

Моите, тапаците, си размислувам, некој сончев ден ќе ги испратам во Вилет*, да се напијат топла крв. Тоа ќе ги измори уште од зори ... Не знам што би можел да направам за да им се згади...

Најпосле завчера бев одлучен да го посетам, Гистина, кај него дома. Неговото место е на дваесетина минути откај мене, откако ќе се премине Сена. Не беше баш најубаво времето. Сепак тргнав. Си реков дека ќе земам автобус. Побрзав да ја завршам сеансата. Се провлекувам низ ходникот на преврските. Една женска ме забележува и ми се закачува. Има некаков акцент што завлекува, како мојот. Тоа е од уморот. И уште загребува, е тоа е од алкохолот. Сега цмиздри, сака да ме навлече. „Дојдете докторе ве преколнувам! ... мојата ќеркичка, мојата Алиса! ... тоа е во улица Рансиен! ... на два чекори ! ...“ Не морам да одам. Во принцип, јас си ги завршив, прегледите! ... Упорна е... Надвор сме... Веќе ми е доста од страдалници... Еве веќе триесет давежи што ги крепам уште од поручекта... Не можам веќе... Нека кашлаат! Нека плукаат! Нека се раскостат! Нека летнат со триесет илјади гасови во задникот! ... Многу ми е гајле! ... Ама плачката ми се закачува, баш ми се обесува околу вратот, ми го издивнува својот очај... И мириса на „црвено“... Немам сили да се борам. Нема да ме остави повеќе. Кога ќе бидеме во улицата Кас која е долга и без светилка ниту една, можеби ќе ја ритнам по нозете... Пак попуштам... Се повлекувам... И пак почнува песничката. „Мојата Ќеркичка! ... Ве преколнувам докторе! ... Мојата малечка Алиса! ... Ја познавате? ...“ Улицата Рансиен не е толку блиску... Тоа ме одвлекува... Ја знам. Тоа е после фабриките за кабли... ја слушам во мојата занесеност...“ Имаме само 82 франака неделно... со две деца! ... И маж ми кој е ужасен со мене! ... тоа е за срамота, Докторе! ...“

Знам дека ме мувта. Мириса на мувлосано, на здивот на пијаниците...

Стигнавме до дупката...

Се качувам. Најпосле седнувам... Малечката носи цвикери.

Се сместувам до нејзиниот кревет. Си игра сепак уште малку со куклата. Мене ми е редот сега да ја забавувам. Цепки сум јас, кога ќе се потрудам... Не е загубено девојчулето... Не дише баш слободно... Воспаление е, се разбира... ја засмевам. Се гуши. Ја успокојувам мајката. Користи, кравата, што сум заглавен во нејзините јасли за да се прегледа и таа. Поради трагите од удари, што ги има секаде по бутините. Си го задига здолништето, огромни шараници и и дури длабоки изгореници. Тоа ѝ е од машата. Ете каков е нејзиниот безработен. Давам совет. Организирам со една врвка многу смешно

малечко оди ми-дојди ми за грдата кукла... Се качува, се симнува, до кваката... подобро е отколку да се зборува на празно.

Ја слушам, тешко дише. Но сепак не е толку фатално... Повторно успокојувам. Двапати ги повторувам истите зборови. Од тоа ти доаѓа преку глава... Малечката сега се смее. Пак почнува да се гуши. Морам да прекинам. Поплавува... Можеби има малку дифтерија? Би требало да се види... Да се испита? ... Утре! ...

Таткото влегува. Со 82 франака, се налива само пиво, никако веќе вино. „Пијам од чинија. Тера на мочање!“ ми објавува веднаш. Пие од шишето. Ми покажува... Честитање што на малечката не ѝ е толку лошо. Мене, куклата ме интересира... Премногу сум уморен да се грижам за возрасните и за прогнозите. Возрасните се вистинскиот давеж. Не примам веќе ниту еден пред утре.

Гајле ми е што мислат дека сум несериозен. Пак наздравувам. Мојата интервенција е бесплатна, апсолутно дополнителна. Мајката пак ме навраќа на нејзините бутини. Го кажувам задното мислење. Потоа ги симнувам скалите. На тротоарот, ете едно мало кученце кое криви. Ме следи. Сè ми се закачува вечерва. Кученцето е малечок фокс, црно-бело. Загубено е, ми се чини. Неблагодарни се безработните одозгора. Не ме ни испраќаат. Сигурен сум дека повторно почнуваат да се тепаат. Ги слушам кај викаат. Нека ѝ ја набута целата маша во дупката од газот! Тоа ќе ја подисправи ороспијата! Тоа ќе ја научи на памет другпат да ме вознемирува!

Сега си одам на лево... накај Коломб, всушност. Кученцето ме следи сè уште... После Асниер доаѓа Жонксјон па братучед ми. Ама кученцето многу криви. Ме зјапа. Ми се гади да го гледам како се влечка. Подобро е да се приберам дома сепак. Се вративме преку мостот Бине и покрај фабриките. Не беше сè уште затворен диспанзерот кога пристигнав... Ќе кажав на Госпоѓа Хортенс: „Ќе го раниме малечкото кутре. Треба некој да купи месо... Утре рано ќе телефонираме... Ќе дојдат од „Друштвото“ со кола да го соберат. Ноќеска би требало да го затвориме.“ Тогаш си заминав мирен. Но тоа беше многу плашливо куче. Се имаше здобиено со тешки удари. Улицата е лоша. Утредента отварајќи го прозорецот не сакаше ни да чека, изрипа надвор, му беше страв и од нас исто. Си помисли дека сме го казиле. Не разбираше ништо од работите. Немаше веќе ни ронка доверба. Ужасно е во такви случаи.

Ме познава добро Гистин. Кога е трезен дава одлични совети. Тој е експерт за убав стил. Може да се има доверба во неговото мислење. Ич не е завидлив. Не бара веќе којзнае што од светот. Има стара љубовна болка. Не сака да ја остави. Зборува за неа сосема ретко. Тоа беше несериозна жена. Гистин ти е одбрано срце. Нема да се промени пред да умре.

Во меѓувреме, потпивнува...

Мене ме мачи сонот. Ако секогаш бев имал добар сон никогаш не ќе имав напишано ниту еден ред.

„Би можел, тоа беше мислењето на Гистин, да раскажуваш пријатни нешта... од време на време... Не е секогаш прџаво во животот...“Во некој поглед тоа е доста точно. Има некаква манија во мојов случај, некаква парцијалност. Доказ за тоа е дека кога на времето ми бучеше во ушите и тоа уште посилно од сега, кога ме тресеа грозници секој час, бев многу понемеланхоличен... Си вртев многу убави соништа...

(стр. 11, 12, 13, 14, 15, 16)

Токму тука на овој кеј, на 18-ка, моите добри родители направија сосема неповолни зделки за време на зимата 92, тоа нè враќа многу одамна.

Беше продавница за „Мода, цвеќиња и пердуви“. Имаше како модели сè на сè само три шапки, во еден единствен излог, често ми раскажувале. Сена замрзена таа година. Роден сум во мај. Јас сум пролетта. Судбина или не, ни се смачува да старееме, да гледаме кај се менуваат куките, броевите, трамваите и фризуриите на луѓето, околу својата живеачка. Краток фустан или расцепена капа, бајат леб, брод на тркалца, сè на авијација, тоа е едно те исто! Ви ја расфрлаат симпатијата. Не сакам повеќе да се менувам. Би имал доста нешта за да се пожалам но женет сум со нив, кутричок сум и се обожавам толку колку што е гнила Сена. Оној кој ќе ја замени светилката на кошот од бројот 12 ќе ме растажи многу. Минливи сме, тоа е факт, но доволно минувавме веќе за својот чин.

Еве ги речните бродови... Имаат срце секој сега. Чука целото огромно и грубо во црното ехо на сводовите. Доста е. Се распаѓам. Не се жалам веќе. Но не треба повеќе да се тормозам. Ако нештата нè однесеа во исто време со себе, колку безвезни и да ни изгледаат, би умреле од поезија. Ќе беше згодно некако.

(стр. 27-28)

Мајка ми и Госпоѓа Витрив, до мене, се грижеа, одеа горе-доле по собата чекајќи да ми спадне грозницата. Една амбулатна кола ме имаше донесено. Јас се бев испружил на една решетка на авенијата Мек-Махо. Цајканите ме беа забележале.

Грозница или не, ми бучи сè уште и толку многу во двете уши што тоа не може веќе да ме научи на кој знае што. Уште од војната ме мавна. Си трчаше по мене, грозницата на лудилото... ме бркаше дваесет и две години. Тоа е гиздаво. Проба петнаесет илјади звуци, огромен џумбуш, но јас бладав побрзо од неа, ја избеав, ја заебав на „финиш... Ете! Се глупирам, ја шармирам, ја терам да ме заборави. Мојата голема соперничка е музиката, заглавена е, се распаѓа на дното на моето уво... никако да приврши со својата агонија... Ме обезумува со напади на тромбон, се брани деноноќно. Ги имам сите звуци од природата, од флејта до Нијагара... Си ги шетам тапанот и лавината тромбони... Свирам на триангл по цели недели... Нема подобар од мене за труба. Поседувам јас самиот уште и комплетен кафез од три илјади петсто дваесет и седум малечки птички кои никогаш не ќе се смират... Јас сум оргулата на Универзумот... Сè сум снабдил, месиштето, духот

и здивот... Често изгледам исцрпено. Идеите се тетерават и блудничат. Незгоден сум со нив. Ја создавам Операта на потопот. Во мигот кога завесата се спушта полноќниот воз влегува во станицата... Стаклениот покрив одозгора се крши и се урнува... Парата си бега преку дваесет и четири вентили... ланците рипаат до третиот спрат... Во вагоните ширум отворени триста добро виносани музичари ја раскинуваат атмосферата со по четириесет и пет петолинија одеднаш...

Веќе дваесет и две години, секоја вечер тој сака да ме однесе... точно на полноќ... но и јас знам да се бранам... со дванаест чисти симфонии на цимбали, два катаракти за славеи... едно цело крдо фоки кои се горат на тивок оган... ете ти работа за ерген... Нема што да се приговори. Тоа ми е вториот живот. Моја работа си е.

Ова што го велам е за да објаснам што во булоњската шума ме стрефи малечок напад. Правам често многу бука кога зборувам. Зборувам гласно. Ми даваат знаци да не зборувам толку силно. Се подлигаувам по малку, тоа е задолжително... Треба ептен многу да се потрудам за да се интересирам за другарите. Лесно би ги заборавил. Преокупиран сум. Понекогаш повраќам на улица. Тогаш сè престанува. Скоро е тишина. Но уидовите повторно почнуваат да се движат а колите да се враќаат. Се тресам со целата земја. Не велам ништо... животот пак почнува. Кога ќе го најдам Чичко Господ дома ќе му го пробувам, јас, дното на увото, внатрешното, сум научил. Би сакал да видам како тоа го забавува? Јас сум шефот на ѓаволската станица. Денот кога мене ќе ме нема повеќе, ќе видиме дали возот ќе излезе од шините. На господин Бизонд, што работи на преврски, за кого вршам мали „работички“, ќе му изгледам уште поблед. Ќе се помири.

Мислев на сево ова во мојата дупка, додека мајка ми и Витрив се маткаа во другата соба.

Портата на пеколот во увото ти е малечок атом на ништо. Ако се помести за четврт влакно... да се мрдне само за микрон, да се погледа низ него, тогаш е готово! доста е! се останува проклет за цел живот! Подготвен си? Не си подготвен? Дали сте во можност? Не е бесплатна цркнувачката! На Дамата треба да ѝ се покаже убав мртвечки чаршаф извезен од приказни. Последниот здив има големи барања. Тоа е „Der des der“ кино! Не се на тоа сите предупредени! Треба да се истроши по било која цена! Јас ќе бидам наскоро во состојба... Ќе го слушнам за последен пат мојот часовник кај го испушта своето пффт! лигаво... па шлас! уште... ќе си ја расклати потоа аортата... како сечилото на некој стар нож... Ќе биде свршено. Ќе го отворот за да се уверат. Врз подигната маса... Нема да ја видат мојата слатка легенда, ниту моето свирче... Бледата ќе биде веќе однела сè... Ете Госпоѓо, ќе ѝ кажам, вие сте најдобрата познавачка! ...

На катот одозгора, одекнува... Разни звуци... уметникот држи часови... Вежба... Загрижен е... сигурно е сам... До! ... до! . до! . Работите ич не му одат добро! ... Си! ... си! ... Уште малку... Ми! ми! ... Ре! Сè може да се среди! ... Па „агреггио“ на лево! ... Па десната која се орасположува... Си дизел! ... По ѓаволите!

Низ мојот прозорец се гледа Париз... Доле се распстила... Па почнува да се издига... накај нас... накај Монмартр... Еден кров бутка друг, шилесто е, повредува, крвари долж светилките, долж улиците во сино, во црвено, во жолто... Подолу потоа е Сена, бледите измаглици, еден теглач кој си го пробива патот... во извик од умор... Уште подалеку се брдата... Нештата се собираат... Ноќта ќе нè земе. Тоа ли е мојата тиква што се удира од уидот?

За да се качи треба да бидам сосем одлепен... Премногу е стара бабата Беранж за да ги искачи моите спратови... Од кај ли излегува? ... Ја поминува мојата соба сосем полека... Не ја допира земјата. Не гледа дури веќе на лево на десно... Излегува низ прозорецот во празнотијата... Еве ја кај тргна во црнилото сосем над куќите... Си заминува таму...

(стр. 37, 38, 39, 40, 41)

Имавме нешто заедничко, во семејството, во Пасажот, тоа беше опседнатоста со залакот. Опседнати бевме многу. Уште од првите издивнувања, јас ја почувствував... Веднаш ми ја пренесоа ... Сите бевме опседнати, дома.

За нас душата ти беше стравот. Во секое сопче, стравот да не недостаса се цедеше од уидовите... Поради него голтавме на криво, ги мазнувавме сите „ручеци“, го збрзнувавме купувањето, кривулевме како болви низ кварталите на Париз, од плоштадот Мобер до Етоал, во паника да не бидеме продадени, во стравот од крајниот рок, од инкасаторот, прогонетоста од даноците... Никогаш не сум имал време да си го избришам газот до крај од толку што требало да се брза.

Откога ме отпуштија од кај Берлоп, го добив уште, за мене самиот, уплатот никогаш да не застанам на нозе... Сум познавал бедници и безработни и стотици, тука, сегде на светот, луѓе кои биле сосема близу до клошарското... Не се беа добро одбраниле!

За мене, задоволството на постоењето, единственото, право да се каже, е да ги претркам „мајмуните“ пред да ми ја удрат клоцата... Го намирисувам нискиот удар однапред... Се пазам одалеку... Ја чувствувам работичката штом почнувам да ја губам... Веќе имам нова која ми нараснува во џебот. Газда си е секогаш мрша, мисли само како да те откачи... Ужасот од дното на душата ми е да бидам некој ден без работа... Сум си влечел отсекогаш по една јас, по една било каква одвратна... Ја колвам по малку како што други се вакцинираат... Гајле ми е што е... Ја безделничам низ улиците, планините и гнасотиите. Сум влечел такви кои биле толку смешни, што немале веќе ни форма, ни облик ни вкус... Баш ми е гајле... Сево ова нема значење. Колку повеќе ме одвраќаат, толку повеќе ме смируваат...

Ми се гадат работичките. Зошто да правам разлики? ... Нема јас да пеам славопојки... Баш би серел врз нив кога би ме оставиле... Тоа ти е состојбата...

-Е па Фердинанд! ... Секогаш во напад? Секогаш забрзан? Како си? Добро си?...

-Многу добро! Многу добро! Господин Горлож! ...

Се исправав за да му одговорам и покрај ужасната тежина на моите торбишта... Ентузијазмот не се смалуваше. Само, од што не заработував ништо, од што не продавав ништо, од што одев секогаш со една толку тешка колекција, слабеев сè повеќе и повеќе... Освен во бицепсите се разбира. Растев сè уште во стопалата. Растев во душата... секаде... Станував прекрасен...

(стр. 158, 159, 170, 171)

Од „ Минвил Колеџ“ -от не можеше да се посака подобро како воздух, како поглед. Тоа беше прекрасен предел... Од крајот на градината, па и од прозорците на училищата, го надвишувавме сиот пејсаж. Во миговите на разведрувања можеше да се види целото пространство, панорамата на реката, трите града, пристаништето, доковите што се збиваат покрај водата... пругата... сите бродови кои заминуваат... кои пак поминуваат малку погоре... зад брдата после полињата... кон морето, после Шатам... Тоа беше единствено чувство... Само студеше многу кога пристигнав, од толку што беше на отворено горе на гребенот... невозможно беше да се згрееш. Ветрот маваше во ламарината. Сите прсканици, сите налети се одбиваа од брдото. Завиваше во собите, и вратите се клатеа деноноќно. Живеевме во вистинско торнадо. Кога почнуваше да фучи бурата, се дераа дечиштата како глуви, не се слушаа повеќе... Немаше спас! Ќе пукне или ќе се наведне. Дрвата опасно се виткаа, остануваа такви искривени, тревниците беа партали, откорнати по парчиња. Тоа доволно кажува.

Од таква клима толку сурова, толку остра, се добива животински апетит... Од тоа клинците стануваат силни, вистински чудовишта! Со пристоен залак! Само во Минвил Колеџ не беше баш добра лапачката! ... Беше едвај едвај доволна. Си измислуваше проспектот. На маса, броејќи ме и мене, бевме четиринаесет! Плус газдата и газдарицата... Бевме најмалку осум вишок!, според мене, сметајќи го оброкот! Сè ќе изедевме шестмина! Во деновите на силен ветар... Им беше многу штедлив гулашот!

Во бандата, пак бев јас, најголемиот и најизгладнетиот. Набрзина го привршував својот развој. После само еден месец бев двојно поголем. Жестината на елементите ми предизвикуваше револуција во градите, во ставата. Од што го мавнував, го гребев целото јадење уште пред другите да ме поканат, им бев како чума на масата. Клинците ми ја уиркаа чинијата, ми фрлаа злосторнички погледи, се водеше борба, јасно беше... Гајле ми беше, никому не правев муабет... Ќе изедев и уште малку јувки, да ме предизвикаа, од толку што бев уште гладен... Колеџ кај што би се лапало доволно, би пропаднал... Треба секогаш да се размислува! Надоместував со „пориџот“, тука бев немилосрден... Претерував дури, уште побетер бев со „мармеладот“... Тацничката за нас четири клинци, ја голтнував јас самиот и ја лижев... ја мазнував, дури да трепнат... Другите, можеа да се бунат, не ги рецкав, нормално... Чајот, го имаше колку што ти душа сака, тоа ти е пријатна парфимирана водичка, ама само ти прави дупка во стомакот. Кога бурата долго траеше, и

кога целото брдо завиваше со денови и денови, ѝ се нафрлав на теглата шеќер, со црпка или со раце, тоа ми беше утеха, жолтиот, небет-шеќерот.

За време на оброците, господин Мервин, застануваше токму пред главното јадење, сè делеше тој самиот... се обидуваше да ме натера да правам муабет. Се зезнал... Јас, муабетење! ... Само да пробав ми паѓаше црвено на очи! ... Не бев многу кроток... само неговата убава жена која успеваше да ме маѓепса по малку, ќе можеше можеби да ме припитоми... Седев до неа... Навистина беше прекрасна. Тоа да, во лицето! во насмевката! во рацете! во сите движења, во сè! Таа се грижеше цело време да го нарани малиот Хонкинд, едно посебно дете, едно „заостанато“. После секој залак, или скоро, требаше да интервенира, да му помогне, да го дотера, да избрише сè што излигавил. Имаше многу работа.

Неговите родители, на кретенот, остануваа таму во Индија, не доаѓаа ни да го видат. Беше голема обврска, едно такво мало бесно, особено за време на оброците, голташе сè на масата, лажичките, салветките, биберот, шишенцата за масло и оцет и дури и ножевите... Нему му беше страст да голта... Доаѓаше со својата сета растегната уста, целата оптегната, како вистинска змија, ги смукаше и најмалите предмети, целите ги лигавеше, дури и подот. Грчеше, се пенеше работејќи. Таа го спречуваше, секој пат, го одалечуваше, госпоѓата Мервин, секогаш толку грациозна, неуморна. Никогаш никаква грубост.

Освен тоа со голтањето, клинецот не беше страшен. Беше дури и доста поднослив. Не беше ни толку грд, само очите што му беа налудничави. Се удираше секаде без цвикери, беше одвратно ќор, ќе надминеше и крт, му требаа дебели стакла, вистински тегли... Тоа му ги истакнуваше рамките, поголеми од лицето. Се вадеше од памет за ништо, госпоѓа Мервин го смируваше со два збора, секогаш истите зборови: „No trouble! Jonkind! No trouble!...“

И тој го повторуваше ова по цели денови и било кога, како папагал. После неколку месеци во [атам тоа е сè што запамтив...“No trouble, Jonkind!“

(стр. 230, 231, 232)

Две недели, три недели поминаа... Ме оставија намира. Не вршеа притисок врз мене. А, многу сакаа да прозборам... да научам малку англиски. Се гледаше. Татко ми прашуваше во своите писма дали сепак правам некаков напор? Дали му се посветувам на учењето?...

Не дозволував да ме навлечат... Ич не ми беше до дрдорење... Доволно ми беше да се сетам... Дерењето дома!... лигавењата на мајка ми!... Сите пецкања што можат да ти ги нанижат со зборови! Срање! Никогаш повеќе! Преку нос ми беше!... Засекогаш ми беше доста од исповеди и лажги без опашки!... Чао! Преку глава ми беше... Ми се повраќаше само што ќе се обидев. ... Никогаш веќе нема да ме заебаваат... Имав добар

изговор за да зајутам. Една навистина извонредна шанса, ќе ја искористам до крај... Без сентименталности! Без лагички! Ми се гадеше мене од нивните муабетчиња... Можеби уште повеќе отколку од јуфките... Сепак највеќе ми се гадеше од помислата на дома...

Тие не знаеја веќе што да прават, господин и госпоѓа Мервин, се прашуваа од каде ми доаѓа таквото молчење, тврдоглавиот инает... Особено тој настојуваше, штом ќе седнеше на маса, околу било што... оддиплувајќи ја салфетката... Многу сакаше да научам... „hello! Ferdinand!“ ми се обраќаше... Немаше со што да ме заведе... „Hello! Hello!“ одговарав и тоа беше сè. Со тоа завршуваше... почнувавме да лапаме... Зад своите цвикери тој со мака ме гледаше... Се натажуваше, веројатно велеше: „Она момче нема да остане... ќе си отиде ако му е досадно!“ Но, не се осмелуваше да инсистира повеќе... Трепкаше со своите ситни очиња, јарешката брада, ги подигаше веѓите кои бегаа накосо и двете со различна боја. Се држеше до старата елеганција, со зулуфи и грижливо замастени мустачиња со многу остри врвови... Изгледаше доста весел човек. Скиташе насекаде во спортска облека и дури на трицикл...

Таа, неговата жена, не беше таква, преубава беше, морам да признаам дека маѓепсуваше. Ми оставаше силен впечаток.

Беше беден трпезарискиот декор на приземјето. Уидовите речиси до таванот нашлакани во кафеаво. Гледаше на еден ќор-сокак. Првиот пат кога таа влезе со Џонкинд... Не можев да поверувам дека е стварна, толку ми се гледаше убава... Невообичаена возбуденост... повторно ја гледав... Трепнав со двете очи ... Имав приведение... Пак тонеа во бучуришот... Нора се викаше... Нора Мервин...

На почетокот, на крајот од оброкот, сите клекнувавме за стариот да ги кажува молитвите... Тој подробно ја објаснуваше Библијата. Клиниците, тие си буричкаа во носот, се врткаа на сите страни...

Џонкинд, не сакаше да стои, тој сакаше да ја лапне кваката пред него. Стариот ѝ се предаваше на молитвата, сакаше да брбори ... мрмореше цел четврт час, со тоа завршуваше лапачката... Се исправавме конечно, во моментот на „Ever and ever“.

Уидовите беа бојадисани само дополу, преостанатиот дел беше варосан. Имаше и гравури од Светото писмо... Јов со неговиот стап, парталав, преминуваше преку пустина... Ја имаше и Ноевата барка!, како под оклоп по дождот, се одбиваше од брановите, од запенетите фурии... И кај нас беше така, на ритчето во Рочестер. Нашиот покрив беше ист. Имавме, сигурен сум, уште посурови налети... Двојните прозорци пукаа од тоа... Подоцна сè се стишуваше, царуваа големите магли... Тогаш сè стануваше волшебено... Стануваше како некој друг свет... Во градината не се гледаше прст пред око... Имаше само уште еден облак, тој полека влегуваше во собите, криеше сè, малку-помалку минуваше насекаде, во училиницата, меѓу клиниците...

Звуците од градот, од пристаништето, се искачуваа, го исполнуваа одекот... Особено оние од реката долу... Се чинеше како бродот да пристигнува сред градината... го

слушавме дури како бревта зад куќата... Повторно доаѓаше... си одеше во долината... Сите свирежи од пругата, како змии се виткаа низ маглите од небото... Тоа беше царство на сеништа... Требаше дури бргу да се вратиме... Ќе паднеме од гребенот...

Готово беше со дисциплината. Клиниците правеа што сакаа... Стариот не се осмелуваше веќе ништо да им рече... И Нора исто така, ни во куќата, ни надвор... За дивите игри сега не бевме повеќе од десетина, а за да составиме екипа во четвртоците, собиравме од улица, мали никаквеци, непознати... Тоа требаше да се издржи до Велигден...

Денот се зголеми малку... За да ги смирам моите пишував разгледници, измислував глупости, дека почнав да зборувам... Сите ми честитаа... Наближуваше пролетта... Џонкинд настапа... Кашлаше петнаесет дена... Повеќе не се осмелуваше да го носиме толку далеку. Попладне останувавме на стрмините кај тврдината, огромна урнатина полна со одгласи, пештери, подземни затвори... При најмал дожд се криевме под сводовите со гулабите... Тоа беше нивното царство, таму ги имаше на стотици, одомаќени, спокојни... Доаѓаа да ни гукаат во рацете, итри се малите уверчиња, се нишкаат, ти намигнуваат, веднаш те препознаваат... Џонкинд, тој уште повеќе ги сакаше овците, им се препушташе од сè срце, ги бркаше малите, оние што се сопнуваат, паѓаат. Се тркалеше со нив по влагата, блееше заедно со нив... Уживаше, пукаше од радост... стануваше вистинско животинче... Се враќаше мокар, накиннат. И кашлаше уште осум дена.

Разведрувањата станаа почести, дуваа нови ветриња, слатки и замешелувачки мириси. Нарцисите и кокичињата трепереа по ливадите... Небото пак си се качи дома, си ги чуваше облаците... Ја немаше веќе онаа магла како мармелад што капе непрекинато, се истура во пејсажот... Велигден се паѓаше во мај, децата со душа го чекаа... Повторно ќе ги видат своите семејства. Време беше и јас да си одам. Мојот престој се ближеше кон крајот. Полека се подготвував... И тогаш добивме еден плик, писмо од вујко ми, неколку реда, и пари... Ми велеше да останам, да се стрпам уште три месеци... дека така е подобро... Дobar беше вујко Едуар! Какво изненадување!... Тој сам беше средил... Неговата добра душа... Тој го знаеше добро татко ми... Препоставуваше каква трагедија ќе се случи ако се вратам дудук, без да научам ни малку англиски... Ќе има голем скандал... Сè на сè, сосем сум непослушен, сосем неблагодарен, сосем тврдоглав... Би можел да се потрудам малку... нема да цркнам од тоа... за него... Но во моментот кога попуштав чувствував како муцката ми се полни со горчина... целиот лошотилак ми се враќаше... одвратно гадење... Срање!, јасно дека нема ништо да научам!... Ќе се вратам уште поголем труп од порано! Нека имаат да серат уште повеќе!... Веќе со месеци ќутев!... Да! Тоа е тоа!, ни збор, никому! Ни на овие овде ни на оние таму!... Треба да се трудиш кога си слаб... Таман ќе ја отвориш муцката, ти се пикаат внатре. Ете на што треба да се работи!... Не си голем! Ќе станеш безмилосен! Можев да молчам уште со години, јас! Токму така! Доволно беше да помислам на Горложови, на малиот Андре, на Берлоп дури и на Дивон и неговото „риано“...неговите осминки! и неговите „Месечеви“... Срање! Времето не можеше ништо тука!... Секогаш ми се враќаа поживи и дури многу позајадливи... Ах!... Ми стоеја над глава со сите илјади казни, шамари, силни клоци. Срање! И потоа сета нивна гнилост, и

другарите, кунавици!... Требаше, што јас? За што? Да мислам на такви глупости? „Ever and ever“, како малиот лигуш...? Амин! Амин!... Никогаш!... Им ги повторував гримасите, си ги имитирав сите сосем сам! Ја правев фацата на Антонио кога сереше во клозет... Тоа јас му серев врз муцката. Говор! Говор! Да се зборува? Да се зборува? [то да се зборува?...

Никогаш не ја бев видел Нора во светла облека, припиена блуза, розе-сатен...така, добро се оцртуваа цицките... Движењето на колковите е исто прекрасно... Бранувањето, тајната на газовите...

Наближуваше крај на април... Таа уште еднаш се обиде да ме омекне, да ме убеди... Едно попладне, забележувам дека носи книга со нас на прошетка... Голема, огромна, по тежината наликува на Библија, големината... Одиме кон вообичаеното место...се сместуваме... Таа ја отвора книгата врз своите колена... Не можам, а да не гледам... Тоа го маѓепса, клинецот Џонкинд... Ја заби главата внатре... Не мрдна веќе... Го занесоа боите... Беше полна со слики таа книга, прекрасни илустрации... Не ми беше потребно да знам да читам, веднаш дознав сè... Ги гледав принцовите, високите копја, коњаниците...пурпурот, зелените, темно-црвените, оклопите со рубини... Целото безредие!... Тоа беше книга... Вистинска... Јас се разбирав во тоа, одлична беше. Таа бавно ги вртеше страниците... Почна да раскажува. Сакаше да ни чита збор по збор... Неверојатни беа нејзините прсти... како линии светлина врз секоја страница што ја минуваме... Би г лижел... Би ги смукал... Ме омаја убавината...Не зуцнав и покрај сè...Ја гледав книгата само за мене... Не прашав ништо... Не повторив ни еден збор... На Џонкинд, најчудесна му изгледаше убавата позлата по рабовите... Тоа го восхитуваше, отиде да собира кокочиња, се враќаше, нè посипуваше со нив, ги посипуваше и маргините... Двете страници, најубавите беа во средината на книгата... Цела битка, горе, во ширина...необична мешаница... Камили, слонови, крстосници во напад!... Колеж на коњица!... Сите варвари во бегство!... Навистина прекрасно... Не можев да престанам да се восхитувам... Бев готов да прозборам... Готов да прашам поподробно... Стоп!... Се сепнувам, се здржувам!... По ѓаволите! За малку!... Не ни бекнав сепак!... Грчовито ја стегав тревата... Не ми требаа мене веќе, срање!, прикаски!... Јас бев вакциниран!... А малиот Андре тогаш? Нели тој беше најголемиот пеер?... Нели ме зезна? Повеќе пати?... Колку префинет гад! Нели се сеќавав на легендите?... А на мојата глупост? Тогаш? Не? Кога еднаш веќе ќе тргнеш по навика, каде ќе те однесе тоа?... Значи, нека не ме мавтаат веќе! Нека ме остават на мира!... Да си ја сркам супичката, кромитчето!... Повеќе сакам фазан од историја!... Квит! Готово е! Свршено е!... Покажав дури дека сум маж, побегнав со Џонкинд, ја оставив сама да си ја чита книгата... Да се чуди во тревата...

Трчавме до реката со идиотчето... Севративме по гулабите... По враќањето, го погледнав нејзиното лице... Сигурно мислеше дека сум твроглав... Бездруго беше тажна... Не брзаше да се врати... Тргнавме полека... Застанавме близу мостот... Беше поминало шест часот... Таа гледаше во водата... Моќна река е Мидвеј... При јаките плими станува дури

страотна, надоаѓа во големи вртежи... Мостот се тресе од витлите... Зарипната е водата, испушта длабоки шумови... давења, во големите жолти јазли... Таа се наведнуваше тука, Нора, а потоа бргу ја подигаше главата... Гледаше таму, многу далеку, денот потонуваше зад куќите на брегот... Имаше светлина на нејзиното лице... Тага од која трепереа сите нејзини црти... Навираше, таа не можеше да издржи повеќе, стануваше сосем немоќна... Тоа ја тераше да ги затвори очите...

Превод: Десџина Ангеловска

и Каџарина Мангариќ

Селин: Што можам јас да ви кажам? Не знам како да им угодам на вашите читатели. Со тие луѓе морате да бидете фин... Не смеете да ги повредите. Сакаат да ги забавиме а да не ги злоупотребиме. Добро... Да почнеме. Писателот во себе нема толку многу книги. Патувањето на крајот на ноќта, Смртта на кредит - би требало тоа да е доволно. Почнав од цубопитство. Скапа е таквата цубопитност. Станав хроничар на трагичното. Повеќето писатели ја бараат трагедијата и не успеваат да ја најдат. Си спомнуваат мали лични приказни коишто не се трагедии. Ќе речете - Грци. На трагичните Грци им се чинеше дека разговараат со боговите... Да, секако... Господе, немате баш секој ден шанса да им телефонирате на боговите.

Писателот во себе нема толку многу книги. Патувањето на крајот на ноќта, Смртта на кредит - би требало тоа да е доволно.

□ **А што е за вас трагично во нашево време?**

◀ Сталинград. Тоа е нешто за катарза! Падот на Сталинград е крај на Европа. Се случи катаклизма. Нејзиното јадро беше Сталинград. Можете да речете дека со тоа е окончана Белата цивилизација. Сето тоа произведе одредена бучава, вриење, метеж, водопади... Бев во тоа... го користев тоа. Ја употребив таа граѓа. Ја продадов. Се плетков, очигледно, во разни ситуации - положбата на Евреите - што не ме допираа, немав што да барам таму. Така и ги опишав... на свој начин.

□ **На начин што предизвика скандал кога се појави Патувањето. Вашиот стил протресе многу навики.**

◀ Тоа го нарекуваат откривање. Земете ги импресионистите. Еден убав ден тие го собраа својот прибор и тргнаа да сликаат надвор. Гледаа како се руча на трева. И музичарите работев на тоа. Постои голема разлика меѓу Бах и Дебиси. Тие предизвикаа некои револуции. Ги протресоа боите, звуците. За мене тоа се зборовите, местата на зборовите. Кога станува збор за француската литература, ќе бидам мудар, нема да правам грешки. Ние сме ученици на религии - католичката, протестантската, еврејската... На христијанските религии. Француското образование со векови го насочуваа езуитите. Нè

учеа како да ги преведуваме речениците од латински, добро урамнотежени, со глагол, субјект, додаток, рима. Накратко - овде говор, таму беседа, сегде проповед! Тие велат за писателот: „Така е убава реченица!“, а јас велам, „Тоа не се чита!“. Тие велат: „Каков величествен театарски јазик!“, а јас набрдувам, слушам. Тоа е рамно, ништо, нула. Јас ги збувам во печат зборовите од обичниот јазик. Со еден единствен замав.

 Тоа го нарекувате своја „мала музика“, зарем не?

 Го нарекувам тоа „мала музика“ затоа што сум скроман, но таа преобразба беше мошне тешко да се направи. Работа е тоа. Не личи на ништо одредено, но се работи за квалитет. За да направите роман какви што се моите, морате да напишете осумдесет илјади страници за да добиете осумстотини. Некои велат за мене: „Станува збор за природна речитост... Тој пишува како што зборува... Тоа се секојдневни зборови... речиси исти... Ги препознавате“. Ете тоа, тука е „преобразбата“. Токму тоа не е зборот што го

За да направите роман какви што се моите, морате да напишете осумдесет илјади страници за да добиете осумстотини.

очекувате, ситуацијата што ја очекувате. Така употребениот збор станува едновремено и поблизок и поточен од она што обично го наоѓате. Го градите својот стил. Тоа ви помага себеси да се покажете онолку колку што сакате.

 Што вие се обидувате да покажете?

 Чувството. Сави, биологот, рече нешто згодно: „Во почетокот беше чувството, а зборот тука сигурно не бил. Кога ќе ја допрете амебата таа се собира; таа чувствува, не зборува, но чувствува. Бебето плаче, коњот галопира. Само ние, само нам ни е даден зборот. Така добивате политичар, писател, пророк. Зборот е стравотија. Не можете да го помириш. Но да дојдете дотаму да можете да го преведете тоа чувство, не можете да замислите колку е тоа тешко... Грдо е... Надчовечки... Трик што убива.

 Сепак, секогаш ѝ повладувајте на потребата за пишување.

 Ништо не правиш бадијала. Мораш да платиш. Приказната што ќе ја измислиш, потполно е безвредна. Вреди само приказната што ја плаќаш. Кога си платил, имаш право да ја преобразиш. Инаку е вошлива. Што се однесува до мене, јас работам... имам договор, треба да го исполнам. Само, јас денес имам 66 години, осакатен сум 75 проценти. Во моите години повеќето луѓе се повлекуваат. На Галимар му должам шест милиони... морам да продолжам... веќе работам на нов роман: секогаш иста граѓа... Ситнурија е тоа. Знаам неколку романи. Но романите се помалку како чипката... уметност настаната со манастирите. Романите не можат да се тркаат со автомобилите, филмовите, телевизијата, алкохолот. Типац што е добро нахранет, кој ја избегнал големата војна, ја кврцнува навечер својата стара и неговиот ден е завршен. Готово.

 Помните ли некаков шок, книжевна експлозија што ве обележила?

 О, не, никогаш! Почнав да се занимавам со медицина, тоа е она што го сакав, никако

литературата. Исусе Христе, не! Ако воопшто постојат луѓе што ми делуваат како да имаат дарба, тоа се - секогаш тие - Пол Моран, Рамиз, Барбис, типови што беа создадени за тоа.

 Во детството не мислевте дека ќе станете писател?

 О, никако, не, не, не. Чувствував огромен восхит кон лекарите. Медицината беше мојата страст.

 Што во детството за вас претставувал лекарот?

 Само човек што заминува во Пасажот Шоазел да ја посети мојата болна мајка, татко ми. Видов еден чудотворец кој лекуваше, му правеше некои необични работи на телото што не функционираше. Мислев дека тоа е фантастично. Изгледаше мошне мудро. Сето тоа ми изгледаше апсолутно волшебено.

 Што денес за вас значи лекарот?

 Општеството кон него толку лошо се однесува, му се заканува конкуренција од сите страни, веќе не поседува општествен углед, никаков углед. Облечен е ко работник на бензинска пумпа, малку-по малку и станува работник на бензинска пумпа. Ех... Нема многу што да се каже, домаќинката има Медицински атлас Ларус, а и болестите го загубија угледот, ги има помалку, гледате што се случи: нема сифилис, нема гонореа, нема тифусна треска. Нема ни чума, ни колера.

 Но наместо нив има повеќе нервни, ментални болести?

 Тука ништо не може да се направи. Некои лудила убиваат, но такви има малку. Што се однесува до збудалените, Париз е полн со нив. Постои природна потреба по возбудување, а сите тие задници што ги гледате по градот очевидно го раздражуваат половиот нагон во извесен степен... ги излудуваат тинејџерите, зарем не?

 Додека работевте кај Форд, дали имавте впечаток дека начинот на живот кој таму им беше наметнат на работниците може да ги засили менталните пореметувања?

 О, никако. Не. Главниот лекар кај Форд зборуваше: „Велат дека шимпанзите берат памук. Подобро би било да ги видиме тука крај машините“. Болните имаат предност, поприврзани се кон фабриката отколку здравите; здравите секогаш заминуваат, додека болните одлично издржуваат на работа. Човечкиот проблем, денес, не е медицината. Лекарите ги посетуваат претежно жените. Жената е

Тие велат за писателот: „Ткае убава реченица!“, а јас велам, „Тоа не се чита!“. Тие велат: „Каков величествен театарски јазик!“, а јас набрдувам, слушам. Тоа е рамно, ништо, нула. Јас ги збував во печат зборовите од обичниот јазик. Со еден единствен замав.

загрижена, затоа што очевидно страда од сите познати слабости. Потребно ѝ е... сака да остане млада. Ја има својата менопауза, своите месечни циклуси, целата таа генитална

Ништо не правиш бадијала. Мораш да платиш. Приказната што ќе ја измислиш, потполно е безвредна. Вреди само приказната што ја плаќаш.

апаратура која е мошне чувствителна; тоа од неа прави маченик, зарем не, а тој маченик сепак живее; ту крвари, ту не крвари, го посетува лекарот, ја оперираат, повторно ја оперираат, во меѓувреме се пораѓа, ја губи фигурата, сето тоа е важно. Сака да остане млада,

да ја сочува линијата, в ред. Не сака ништо да работи, не може ништо да работи. Нема мускули. Тоа е огромен проблем... за него малку се води сметка. Од него живеат салоните за убавина, надрилекарите, парфимериите. Но тоа не е интересна медицинска ситуација, пропаѓањето на жената. Очигледно станува збор за ружа што вене, не може да се каже дека тоа е медицински проблем, или земјоделски проблем. Кога во градината гледаш венење на ружа, го прифаќаш тоа. Ќе процути друга. Но жената, жената не сака да умре. Тоа е мака.

 Вашата лекарска професија ви донесе одреден број откритија и искуства кои ги внесовте во своите книги.

 О да, о да, работев како лекар 35 години, тоа сепак има некаква врска. Во младоста многу акав навака-натака. Се качив по многу скали, видов многу луѓе. Тоа ми помогна во секој случај, морам да кажам. Да, мошне многу. Но не пишував медицински романи, тоа е ужасно здодевно... да го земеме Субиран.

 Рано ѝ се посветивте на медицината; сепак, почетокот беше инаков.

 О да, и тоа како. Од мене сакаа да направат трговец. Продавач во стоковна куќа. Не поседувавме ништо, моите родители немаа средства, разбирате? Почнав во сиромаштија, така и завршувам.

 Како се снаоѓале деловните луѓе околу 1900-та?

 Грозно, грозно. Едвај имавме доволно да јадеме, а требаше да се очува привидот. На пример, постоеја два излога во Пасажот Шоазел, а само едниот светеше, затоа што другиот беше празен. Тоа не беше шега. Така. Мајка ми имаше обетки. Кон крајот на месецот секогаш ги носевме во продавницата за заложени предмети, за да можеме да ја платиме сметката за плин. О, беше ужасно.

 Дали долго живеевте во Пасажот Шоазел?

 Осумнаесет години. Додека не стапив во војска. Тоа беше крајна сиромаштија. Полошо и од сиромаштија, затоа што во неа можете да се препуштите, да пропаднете, да се опијанувате; но ова беше сиромаштија што не се предава, достоинствена сиромаштија. Беше ужасно. Цел живот јадев само јуфки. И евентуално печурки. Поради мирисот и чипките. Мајка ми беше куца, со едната нога нешто не беше во ред, а мораше по 25 дневно да се качува и симнува по едни скали што водеа горе во кујната. И тоа ми беше

некаков живот. Невозможен живот. Татко ми беше службеник. Доаѓаше дома во пет. Потоа мораше да ги испорачува нејзините чипки. Тоа беше беда, достоинствена беда.

 Дали суровоста на сиромаштијата ја чувствувавте и во училиштето?

 Во школото немаше богати. Тоа беше државно училиште, знаете, такашто немаше комплекси. Немаше многу комплекси од пониска вредност. Сите беа слични на мене, клинци изгризени од болви. Не, таму немаше богаташи. Знаевме некои такви. Двајца или тројца. Ги обожававме! Родителите ми зборуваа дека тие луѓе се богати, на пример локалниот трговец со текстил. Тие ќе залутаа натака а ние ги препознававме со стравопочит. Во тие денови му се восхитувавме на богаташот! Поради неговото богатство. А едновременно мислевме и дека е интеллигентен.

 Кога и како станавте свесни за неправдата којашто тој ја претставува?

 Мошне доцна, морам да признаам. По војната. Гледајте, тогаш станав свесен дека некои луѓе грабаат пари додека некои други гинат по рововите. Го гледаш тоа и не можеш ништо да направиш. Подоцна, додека бев во Легијата на странци, дојде просветлувањето. Тогаш видов дека со светот управува Златното теле. Мамон! О, без шега! Безусловно. Општествената свест доцна ми дојде. Ја немав, бев помирен со судбината.

 Дали тоа беше и став на вашите родители, прифаќањето на постоечката состојба?

 Залудено прифаќање! Мајка ми секогаш зборуваше: „Мило дете, да ги нема богатите (некако, сепак, веќе во тоа време имав извесни мали идеи), да нема богаташи ние ќе немавме што да јадеме. Богатите имаат сопствени одговорности.“ Гледајте, мојата мајка им се восхитуваше на богатите. Тоа влијаеше и врз мене, што друго да очекувате. Не бев сосема убеден, не. Но не се осмелував да имам свое мислење, не, не. Мојата мајка вечно беше затрупана со чипки, но никогаш не ѝ падна на памет некоја да стави врз себе. Тоа беше за муштериите. Таа тоа никогаш не го направи, разбирате. Дури ни златарот што продаваше накит и скапоцености, ни тој не носеше скапоцени камења, ниту неговата жена. Јас бев едно од нивните курирчиња. Кај Робер во улицата Роајал, кај Лаклош во улицата де ла Пе. Тогаш бев мошне активен. О, ла, ла! Сè работев навистина брзо. Сега имам болки во коските и отечен сум, но во тоа време бев побрз од метротото. Нозете секогаш нè болеа. Мене секогаш ме болеле нозете. Не одбивавме често нови кондури, знаете. Кондурите ни беа тесни, ние растевме. Секаде одев пешки. Да... Општествена свест... Кога бев во коњицата, одев на ловечки забави кај кнезот Орлов и војвотката од Изес; ги држевме офицерските коњи. Ништо друго. Чиста стока, тоа бевме. Тоа, се разбира, јасно се подразбираше, се работеше за спогодба.

 Дали мајка ви многу влијаеше врз вас?

 Го имам нејзиниот карактер. Повеќе од било што друго. Таа беше толку тешка, невозможна. Морам да речам и дека беше темпераментна. Но не уживаше во животот, тоа е сè. Секогаш беше загрижена и секогаш во транс. Работеше до последниот момент на својот живот.

 Како таа ве нарекуваше? Фердинанд?

 Не, Луј. Сакаше да ме види во некоја голема продавница, во Отел де Вил, Лувр. Како добавувач. Тоа беше нејзиниот идеал. И татко ми така мислеше. Затоа што имаше толку малку среќа со својата диплома по литература! Дедо ми имаше докторат! Беа толку малку успешни, зборуваа: бизнисот е она вистинското, тој ќе успее во бизнисот.

 Зарем вашиот татко не можел да постигне повеќе како наставник?

 Да, сиротиот, но еве што се случи: му беше потребна наставничка диплома, а тој имаше само општа; понатаму не можеше, немаше никакви пари. Татко му умре и остави вдовица со пет деца.

 Дали вашиот татко доживеа длабока старост?

 Тој умре триесет и втората, кога се појави Патувањето.

 Пред да излезе книгата?

 Да, непосредно пред тоа. О, не би му се допаднала. Уште повеќе, беше кубоморен. Никако не можеше да ме замисли како писател. Па ни јас не можев, кога сме веќе тука. Барем во тоа се сложувавме.

 А како вашата мајка реагираше на вашите книги?

 Мислеше дека тоа е опасно и грдо и дека носи проблеми. Таа мислеше дека таа работа лошо ќе се заврши. По природа беше претпазлива.

 Дали таа ги читаше вашите книги?

 О, не можеше, тоа беше вон нејзиниот досег. Таа мислеше дека сето тоа е непристојно; а и инаку не читаше книги, не беше од жените што читаат. Таа во себе немаша ни ронка самобендисаност. Работеше до смртта. Јас тогаш бев во затвор. Слушнав дека умрела. Не, за нејзината смрт слушнав токму кога влегував во Копенхаген. Ужасно патување, одвратно, да - полна оркестрација. Грозно. Но, не заборавајте, нештата се грозни само од едната страна, зарем не? И знаете... искуството е матна ламба која го осветлува само оној што ја носи... И несоопштиво е... Тоа морам да го задржам за себе. Мислам дека човекот има право да умре дури тогаш кога ќе може да раскаже една добра приказна. За да влезеш, ја раскажуваш својата приказна и те пуштаат. За тоа зборува, симболично, Смртта на кредит, за тоа дека смртта е плата за живот. Се гледа како... не владее добриот Господ, туку \аволот. Човекот. Природата е одвратна, само погледнете, животот на птиците, на животните.

 Кога бевте среќен?

 По \аволите, никогаш, мислам. Бидејќи она што ви е потребно, ... стареењето... кога би имал многу пари и кога би бил ослободен од потребите - би го сакал тоа - себеси ќе си ја дозволев можноста да се повлечам, да заминам некаде, не ќе морав да работам и ќе можев само да ги набрдувам другите. Среќата би се состоела во тоа да бидам

сам на некој морски брег и да бидам оставен намира. И да јадам мошне малку; да. Речиси ништо. Свеќа. Не би живеел со електричната струја и со тие работи. Свеќа! Свеќа, а потоа - би читал весници. Што се однесува до другите, гледам како се немирни, ги придвижува пред сè амбицијата, нивниот живот е претстава, богатите си разменуваат покани за приредбата воопшто да се одржи. Го видов тоа, едно време живеел меѓу луѓето од високото општество - „Гонтран, слушај што ти зборувам; о, Гастон, навистина беше во форма вчера;

Еј!, Тед, објасни ми како стојат работите! Сношти ми зборуваше за тоа! Неговата жена рече, о, Гастон нè изненади!“ Тоа е комедија. Така го минуваат целото свое време. Се бркаат во круг, се среќаваат по исти голф-клубови, во исти ресторани.

Кога би можеле сè да почнете од почеток, дали своите радости би ги побарале вон литературата?

◀ О, апсолутно! Не барам радост. Не чувствувам радост. Уживањето во животот е прашање на темпераментот, или на исхраната. Морате добро да јадете, добро да пиете, тогаш деновите брзо минуваат, зарем не? Добро да се јаде и пие, да се возиш со кола, прочиташ неколку весници, денот за миг е готов. Весници, гости, утринско кафе, Боже, време е за ручек, треба малку да се прошњура, а? Попладне се наоѓаш со некои пријатели и денот е готов. Навечер, како и обично, кревет, ги склопуваш очите. Ете, така. А како што годините минуваат, работите се забрзуваат, зарем не? Денот е бескраен кога си млад, кога ќе остариш веднаш минува. Кога ќе се повлечеш во мирен живот, денот е блесок, кога си дете тој е мошне бавен.

Како би го минувале своето време кога би се повлекле и кога би имале доволно пари?

◀ Би читал весници. Малку би шетал таму кадешто никој не може да ме види.

Дали овде можете да шетате?

◀ Не, никогаш, не! Подобро не!

Зошто?

◀ Ќе ме забележат. Не го сакам тоа. Не сакам да ме видат. Во пристаништето можеш да исчезнеш. Во Авр... Мислам дека на доковите на Авр човек би можел да мине незабележан. Таму ништо не се гледа. Стар морнар, стара будала...

Мислам дека човекот има право да умре дури тогаш кога ќе може да раскаже една добра приказна. За да влезеш, ја раскажуваш својата приказна и те пуштаат. За тоа зборува, симболично, Смртта на кредит, за тоа дека смртта е плата за живот. Се гледа како... не владее добриот Господ, туку \ аволот. Човекот. Природата е одвратна, само погледнете, животот на птиците, на животните.

□ Ги сакате бродовите?

◀ О да, да! Сакам да ги набрдувам. Да гледам како доаѓаат и заминуваат. Тоа и молот, и јас, среќен сум. Испуштајќи го чадот, заминуваат, се враќаат, тебе за ништо не ти е грижа, така ли е? Никој ништо не те прашува. Да, и ги читаш локалните весници, и... тоа е тоа. Тоа е сè. О, да, инаку би го минал својот живот.

□ Дали било кога имавте некакви узори? Луѓе што ви импонираа?

◀ Не, затоа што сето тоа е велелепно, сето тоа. Во ниеден случај не сакам да бидам таков, немам желба кон тоа, сакам само да бидам непознат старец. Тие луѓе се влезени во енциклопедии, јас тоа не го сакам.

□ Мислев на луѓето што можевте да ги сретнете и во секојдневниот живот.

◀ О не, не, не, секогаш гледам како се мамат меѓусебе. Ми одат на нерви. Не. Тука ја имам наследено таа некаква скромност од мојата мајка - апсолутна безначајност, навистина апсолутна! Сакам да бидам сосем непознат. Чувствувам глад, животинска глад по самотија. Да, сосем би ми одговарал Булоњ, Булоњ на Море. Често заминував во Сен-Мало, но тоа веќе не е можно. Таму помалку-повеќе сите ме знаат. Местата кадешто луѓето никогаш не одат...

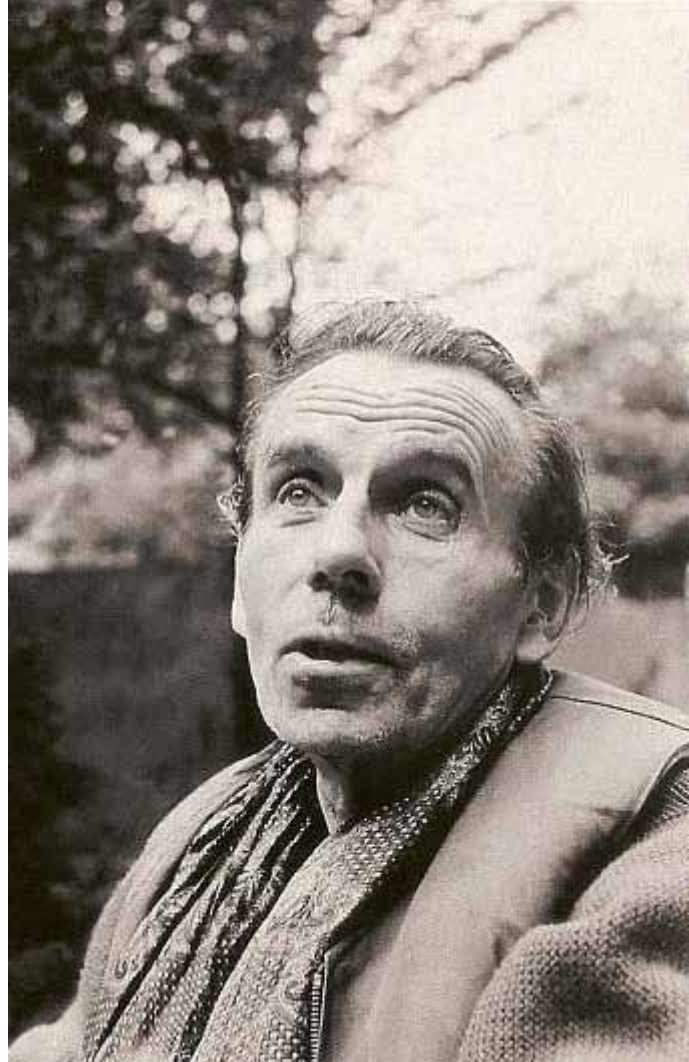

ИНТЕРВЈУ 2

(1959)

Во целосѝ го објавуваме ѝтексѝоѝ на единсѝвеноѝо филмско инѝтервју на Селин, направено 1959-ѝа. Докуменѝоѝ бил во бункериѝе на ОРТФ осум години. Ова е една од ѝоследниѝе јавни исѝоведи на големиоѝ и осѝоруван француски ѝисаѝел.

разговарал: Луј Повел

Селин ни рече:

-Не, нема да зборуваме за Апокалипсата. Сите глупаци заминуваат на летување во своите мали автомобили. Многу им е гајле за блискиот крај. На што би личел јас, на најглупавиот... Не, ќе зборуваме за лесни нешта, треба да ги насмееме, сите тие будали...

Луј-Фердинанд Селин во улога на лекомислен човек? Имаше генијалност во тој човек од кого се плашеа, опасен но и три четвртини скршен човек. Генијалност секако, лекомисленост никако.

Вилата во Медон (која изгоре 1968-та) беше куќичка на периферијата, од мек камен. Дното на градината зараснато во плевел. Рѓосана железна ограда всадена во лепрозен уид.

Кога ќе се стигне до вратата, прво се здогледува натписот: „Лисет Алманзор. Часови по клавир“. Лисет Алманзор беше жена на Селин. Со него таа мина низ многу искушенија. Малку потаму, од трновитите грмушки допола уирка еден друг, поскромнен натпис: Доктор Детуш. Селин се викаше Детуш и беше лекар на сиромашните. Но, кај него доаѓаа повеќе рубопитливци отколку болни. Посетителите го затекнуваа полн со гнев, потонат во беда, и како го опсипа светот со сарказми; низ нив, во понекој збор, се пробиваше и некаква нежност. Неговите најдобри пријатели и понатаму беа неговите кучиња, мешанци, како и тој вечно лути, и кои тој ги нарекуваше, сите без разлика, „чичиња“. Најблизок пријател: папагалот, чии што свирежи ги следеа неговите зборови.

Работната соба на Селин! Тоа беше и негова ординација и негова спална соба. Два големи прозорци на погледот му ја нудеа падината кон Сена и живонаселената периферија којашто Селин толку ја мразеше и опишуваше.

Во таа дневна соба, претрупана со беден мебел и со едно куцо тркалезно масиче, паѓаше в очи несфатливото количество кутии од какао.

Стуткан во една разнишана фотелја зад масата прекриена со листови хартија, тој доста иронично ги гледаше подготовките на екипата.

 Селин, вие сте чудна личност. Разбудувате страсти. Со своите дела, со своите идеи, навики, толку пати дадовте шанса да ве мразат. Еве можност подобро да ве разберат. Кога би требало да ве дефинираат со еден збор, што би рекле?

 Е па, дека јас работам, а другите ништо не работат. Ете, јас го мислам токму тоа.

Судејќи според неговата работна маса, може да му се верува. За една книга од 2 000 страни во ракопис, тој со својот чуден ракопис испишал 80000 листови, кои ги спојува со штипки за алишта.

 Вашата дарба, Вашиот начин на живот, Вашите реакции, дури и Вашиот нагласок, зборуваат дека сте Парижанин, дури можеби и повеќе, периферец. Каде сте родени?

 Роден сум во Курбвоа (Сена), на 27 мај 1894-та.

ПРИРОДАТА ЈА ОТКРИВ НА ГРОБИШТА

Наспроти нанижаните елеци во крпи (изброивме три, од кои веројатно не можеше да се состави ниту еден цел), наспроти двете сомнителни шамии немарно врзани околу слабиот врат, Селин делуваше како да е соблечен.

 Што беа вашите родители?

 Мојата мајка беше модистка и крпеше чипки. Не ѝ одеше баш најдобро во Курбвоа, мораше да ја затвори работилницата. Потоа замина е се вработи кај својата мајка, како продавачка, во улицата Прованс.

 А Вашиот татко?

 Беше коресподент. Затоа што имаше факултетска диплома, да! И затоа тој имаше литературни амбиции. Ги имаше, да. Впрочем, тој беше писмен човек и се бавеше со кореспонденција во отсеког за пожари на Осигурителното друштво „Феникс“ од улицата Лафает.

Зборувајќи за својот татко Селин ги развлекува зборовите и ги испушта слоговите како со некакво гадење.

 по Курбвоа, каде заминавте?

 Отидов во Пасажот Шоазел. Најубаво е тоа што тогаш Пасажот Шоазел имаше гасно осветление, имаше 360 гасни светилки, кои се палеа во четири попладне. Со сите тие запалени светилки, Ауер, бевме по гасот. Пораснав под гасно увоно.

 Во тоа време бевте мошне питомо, мошне нежно дете?

 Немав големи можности да бидам питом и нежен, бев воспитуван со шлаканици, така тоа беше во тоа време, воспитување со шлаканици, а и она „Молчи, мангуп еден!“

 Ја сакавте својата мајка?

 Па, не размислував за тоа. Сè беше подредено на проблемот на желудникот... зарем не, на тоа се сеќавам, на едно нешто: само еден излог навечер беше осветлен со гас, затоа што во другиот немаше ништо, само едниот од двата излози беше осветлен, бидејќи другиот беше празен. Такашто тоа прашање не се поставуваше. Што знам? Немаше комплекси, зарем не? Требаше да се јаде, да се има клопа! Се сеќавам на уште нешто, ждеревме јуфки. Голтавме јуфки. Зошто? Ќе направевме цело корито јуфки, бидејќи тоа е единствената храна - можете да замислите каква е тоа кујна - единственото јадење што може да се вари а да не мириса, бидејќи чипката, особено старата чипка, прима миризби. Според тоа, бев во паника поради мирисите. Значи, немаше збор за месо, риба, ништо. Јуфки! Јуфки! Така мојата кутра мајка, имаше тука едни скали, како што реков, за што поретко да се качува по скалите - беше куца - по кривулестите скали за горниот кат, правеше корито јуфки. Така јадевме јуфки со малку путер. Пораснав на јуфки и попара.

 Во Пасажот Шоазел нема многу глетки на природата?

 Нема ниту една.

 Бевте париско дете, кое слабо знае за природата, чистиот воздух. Како ја откривте природата?

п На гробиштата, посетувајќи го гробот на старата мајка, кога умре. На гробиштата и на скверот Лувоа, бидејќи таму беше моето училиште. Ете... гледате... бидејќи одев во тоа школо.

ИМАВ УШТЕ ПРИЧИНИ ДА ЖИВЕАМ

 Како учевте? Што учевте?

 Па учев основно школо, до завршното свидетелство.

 За кои професии Ве подготвуваа родителите?

 Желбата на мајка ми беше од мене да направи добавувач за стоконните куќи. Во нејзината глава немаше ништо повеќе. А татко ми не сакаше да студирам, бидејќи сметаше дека тоа претставува беда, а тоа го увидел бидејќи самиот се нашол во тоа.

А како се определивте да станете лекар?

▶ Поради восхитот што го чувствував кон медицината. Кога ги гледав лекарите, мислев дека тоа е најдобро.

Кога бевте малечок, дали Ви изгледаше важно да се биде писател?

▶ Ни најмалку! Тоа ми изгледаше смешно. Некој да може да седне и да пишува, да изведува нешто... глупости. Дури и кај некој друг, секогаш делува чудно. Тоа, впрочем, беше и мислењето на татко ми.

Кога ја положивте матурата?

▶ Матурата ја положив делумно пред војната, пред да се јавам во војска дванаесетата, а делумно по осумнаесетата.

Но, помеѓу основното училиште и првиот дел на матурата Вие...

▶ Епа учев од учебници, коишто можевте да ги купите било каде.

Што работевте во тоа време?

▶ Бев момче за сè, курир, чирак, секаде... Бев кај Лакост, бев кај Рајмон, кај Вагнер, дванаесет занети, тринаесет занаети, како што се вели. Бев дури и книжар. Бев мошне активен. Таков сум. Сега имам запаление на зглобовите, тука, сега.

Но го положивте првиот дел од матурата?

▶ Лесно! И вториот дел исто така лесно.

Зошто така нагло го прекинавте школувањето за да заминете во војска? Во „Патувањето на крајот на ноќта“ вашиот јунак се јавува доброволно, бидејќи е привлечен со војната музика.

▶ Ма не, тоа е измислица.

Дали се пријавивте од патриотски причини или откако сте почувствувале дека тоа е Ваша професија, или поради некаква наклонетост...

▶ Поради некаква наклонетост, бидејќи сум лиричар, то ест малку чукнат. Тоа беше Историја. Сето тоа ми се чинеше мошне блескаво, па приказната за оклопниците на Рајхсхофен, тоа ми делуваше како нешто мошне блескаво, морам да речам. А и беше блескаво, бидејќи тоа беше тонот на тоа време.

Вашиот јунак во „Патувањето на крајот на ноќта“ ја открива војната преку стравот. За Вас се зборуваше дека не сте биле храбар. Дали се плашите од смртта?

▶ Во секој случај, сега тоа би било олеснување.

А во она време?

▶ Сè уште имав причини да живеам, зарем не? Го немав овој инстинкт од денес. Денес не ми е гајле, можам и веднаш да се убијам, пред сите, би било впечатливо пред камерата. Но во она време сè уште имав илузии. Не илузии, туку нагон за живот.

Во себе веќе сакавте да бидете лекар?

▶ Тоа да, отсекогаш. Силно! Силно! Силно!

Но зошто сакавте да бидете лекар?

▶ Просто затоа што тоа беше работа за мене.

Поради самопочитувањето? Или од сожалување кон луѓето?

▶ Не, туку да направам нешто во медицината, тоа ми правеше задоволство, тоа мошне долго ме правеше здоволен. Додека бев лекар практичар, сега од тогаш веќе има поминато 35 години, ми беше задоволство да излекувам некоја хронична настинка, да лекувам овчи сипаници, да се забавувам со малите сипаници. Го правев тоа доста добро, по природа бев исцелител, зарем не, јас сум тоа.

Дали Ве интересира човечкото страдање или самата болест?

▶ А не. Човечкото страдање. Помислувам во себе: ако пати, ќе биде уште полошо, ќе се одмаздува, не вреди. Добро му е. Добро! Мошне добро. Значи, нека му биде добро. Ете.

Кој тип луѓе најмногу ги сакате?

▶ Градителите.

А кој најмногу го мразите?

▶ Рушителите. Затвори ја муцката! (последниве зборови му беа упатени на папагалот, чии свирежи станаа неподносливи.)

ТЕ МОЛАМ УШТЕ ЕДНА, УШТЕ ЕДНА! ЕВЕ ЕДНА ДОБРА

Кои писатели ги чувствувате блиски до вас, а кои ви се најдалечни, спротивни?

▶ Писатели? Ме интересираат луѓе коишто имаат стил; ако немаат стил не ме интересираат. А тоа е ретко, стил, господине, тоа е реткост. А со приказни улиците се преполни, насекаде гледам приказни, полни се полициските комесеријати, полни се кривичните судови, нашиот живот е полн со нив. Секој има своја приказна, илјадници приказни.

Но зарем нема ниеден писател?

▶ Писател? И тоа како, господине. Ги има по еден, двајца, тројца во генерација. Има илјадници писатели, тоа се кутри д'ткаџии... Предат во речениците, го повторуваат она што некој друг веќе го рекол. Избираа приказна, добра приказна, па ја раскажуваат. Гледам дека тоа не е интересно. Престанав да бидам писател, зарем не, за да станам хроничар. Ја ставив својата кожа на маса, бидејќи, не заборавајте една работа, голема инспирација е смртта. Ако својата кожа не ја ставите на маса, ништо немате. Треба да

се плати! Она што се работи бесплатно е промашај, дури и повеќе од промашеност. И така имате бесплатни, залудни писатели. Во денешно време имате само залудни писатели. А она што е џабе, смрди на џабалак.

Кое чувство Ви е блиско? Омразата? Презирот? Гадењето? Љубовта? Најпосле, пријателството?

▶ Работата. Тука сум за да работам. Јас сум беден работник. Зарем не? Како што зборуваше Декарт, не сум поумен од другите, но јас сум пометодичен, зарем не? Јас имам само една метода, тоа е да земам едно нешто и да го делкам. Важен е предметот. Важно е ова: пред себе имате еден апарат, една камера. Се надевам дека е прекрасен. Најпосле, можеби типчето што го направило, имал незгоди. Можеби бил рогоња, или бил педер. Можеби бил блондин.

Лицеџ Алманзор, женаџа на Селин како акџерка

Бил андрогин. Може го болело грло, од каде да знам. Но неговиот апарат работи. Тука е доказот, зарем не? Мене не ме интересира човекот што го направил. Мене ситните романописатели ми досаѓаат. Ја сфаќате фалинката на таа ситна имитација на грчката цивилизација: таа сè сака брзо. Тоа ви е како она песниче: „Уште една. Чекај, те молам, уште една, уште една! Знај една добра.“ Тоа е така. Разбирате? Работа која се смета за десетина од минута, додека вистинска новина е работата од петсто, од илјада години.

Што Ви беше најголемата радост во животот?

▶ Па, мој боже, ќе ви признаам дека немаше многу такви нешта. Не сум радосно суштество, не сум минувач. Признавам дека ќе бидам задоволен кога ќе умирам, ете тоа е вистината. Сакам да умрам со што помалку болка, сит сум од болка.

МИ НЕДОСТАСУВАШЕ СЕБИЧНОСТ, ШТО Е ДОСТА РЕТКО

Дали верувате во господ?

▶ Не, воопшто не верувам, не, не, никако не верувам, не, не, не верувам во бога. Јас сум позитивист. Би сакал да верувам во господ, но секако сум мистик. Но добриот бог, е па не би рекол дека многу го интересираат работите што мене ме интересираат, навистина не, не, не. А мистик секако дека сум.

Велите дека во Вашиот живот немало големи радости. Дали имаше голем бол?

▶ А, во изобилие, и тоа како! Што се однесува до тоа, го имаше и тоа колку. Ми сместија сè што треба, навистина, богами навистина, го имаше многу, многу.

□ Дали страдате кога помислувате дека некои луѓе зборуваат, мислат или прават зло?

▶ А не, нималку не ми е грижа. Не ме интересираат луѓето, ме интересираат нештата.

□ Но верувате во џувовта?

▶ Ако животот се сфати како мошне забавна работа, е тогаш, се разбира, напред за џувовта! Но со сета негова простотија. Само јас, на пример, јас сум, јас не го сакам простото, зарем не, она што е простаклак. Сакам да кажам дека робијата е отмена работа, бидејќи човекот таму страда, зарем не, додека свеченоста во Неи е простачка работа, бидејќи човекот таму се весели. Таков е човечкиот живот.

□ Но, Вие, кого, според книгите, го сметаат за пророк -

▶ Зарем...?

□ ...пророк на апокалипсата, зарем навистина верувате дека небото ќе се затемни? Верувате дека на луѓето лошо им се пишува?

▶ Кога сите луѓе би одбиле да одат во војна, тоа е мошне просто, би рекле: „Јас не одам.“ Но тие сакаат да умрат, постои желба, постои омраза кон човекот во човекот. На пример, кога ќе ги видите несреќите што се случуваат, немојте да мислите дека сите се случајни. Има тука и порочни, има луѓе кои навистина одат да удрат во некое дрво. Очигледно, човекот не влегува во кола мислејќи: „Одам да се увекнам од некое дрво“, но желбата е тука, зарем не, а тоа и самиот сум го забележал, во повеќе наврати, посебно кај хирурзите, отмените луѓе. Ги гледам како ги возат своите коли, зарем не, на доста сомнителен начин.

Сите луѓе во светот само треба да отидат до општината и да кажат: „Знаете, јас не сакам да одам во војна“. Е па, тогаш не би имало војна. А ако го сочувале, значи дека тоа го сакаат, тоа е општа желба, желбата за уништување. Како што зборуваше Монлик, маршалот на Анри IV: „Господе, и вие команданти, што ги водите луѓето во смрт. Бидејќи војната не е ништо друго...“

□ Кога би требале да умрете, не дај боже, во овој момент, што би била Вашата последна мисла?

▶ Па, збогум и фала. Сега е доста. Не ви посакувам никакво зло, но, боже мој, вие грижете се за себе, в ред, а јас, јас ионака премалку се грижев за себе. Ми недостасуваше себичност, што е доста ретко. Светот е полн со неа, зарем не...

Селин нè испрати до вратата, во тишина. Кај портата застапа и, покажувајќи ја Сена со шилестиот прст, рече:

▶ Пред некој ден се симнав таму долу да испијам една чашка. Седнав пред една кафеана. Сега се сеќавам на тоа. Ги гледав луѓето како минуваат. Беа куци, згрбавени, лошо градени, а пак женските... Најлошо е токму тоа, женските: куп сало што го го

ниша газот. Со израз на задоволство! Добро ухранети, секако, токму стокмени за шут по задникот, без зборови. Имаше еден, само еден, во толпата, беше убав и силен, но со израз на глупак, ништо во него. Е па тогаш само нека дојдат Кинезите, нека стигнат пеш до Дордоња не брзајќи, сè од Пекинг. Не Русите. Не, Русија е само атомска глава што ја бара Кина. На Кинезите ќе им речеме: миам, миам, таму, во крајот на сонцето е безделништвото. И ќе дојдат, господине, ќе дојдат, со чепкалки пред себе сè додека не поцркаат од виното и џигерот од гуска, и тие, од удобност, од црниот дроб, слезинката: ќе цркнат, но одамна пред тоа сите вие ќе бидете мртви... а и јас.

Нагло се сврте и без зборови замина низ џунглата на својата градина, обиколен со своите кучиња, кои р'жеа.

Кога се враќавме во Париз, еден брод-дизалица свиреше и беше тоа како завршетокот на Патувањето до крајот на ноќта: „Во далечината се слушна свирежот на брод-шлепер, неговиот повик го премина мостот, еден лак и уште еден, па браната и уште еден мост, потаму, многу потаму... Ги повикуваше сите шлепери на реката, сите, и целиот град, и небото, и полињата, и нас, сите да ги повлече, и Сена, и веќе еднаш да биде крај“.

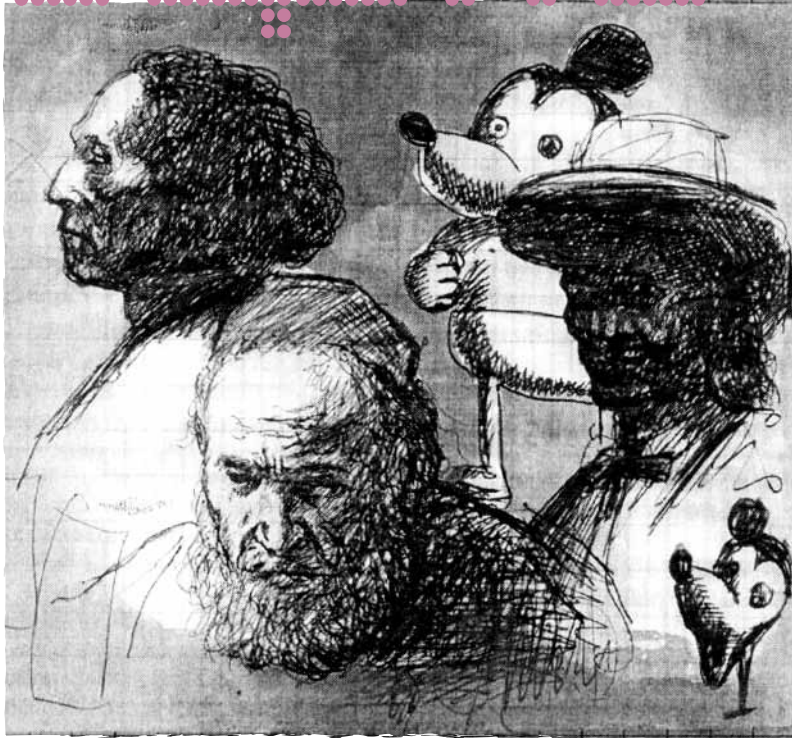
превод на двете интервјуа: **Г.Н.Ом**

Сите три стрипа во оваа Маргина земени се од американското списание Weirdo

ЛОКАЛНА СЦЕНА

Цртеж: А. Станковски

Пешов
Вулкански
Поповски

Специјален гостин:

КЕБРА

Овојпат Локалната сцена проширена - дури тројца автори!,
плус еден специјален гостин. Но, од вас, почитувани
макетонци и сурфери по рабовите на ова полу-ништожество
што го преживуваме на крајот од веков, сепак зависат и
квалитетот и квантитетот на оваа рубрика

Вулкански

УНИВЕРЗАЛНО ОДЛЕПЕН РЕЧНИК НА МАКЕДОНСКИ ЗБОРОВИ

Во следните неколку броеви ќе имате шанса да се сретнете со дел од комплексното и во рамките на литературата стилски прилично разнородното творештво на *Пангалф Вулкански*, човекот што се крие во самите структури на траките-маргини од неон што пробиваат до вашите полузаспани очи во овој гангстерски хотел од слаби светлини и цитати.

За почеток, Вулкански го претставуваме со подолгите „текстуални единици“ од неговиот монструозен речник.

Илустрација Alberto & Cerriteno

А

АЈКУЛА - „Жена на Јакула, што на кула од сказна живее, тоа е ајкула“, му кажал Јан Ван Ајк на Ајзенхауер. „Сега и јас тебе да ти раскажам нешто...“ „Слушам...“, рекол Ван Ајк...

АЈС! - ...“Има мали ледени волови со вградени микрофони; кога детенцето-макетонец ќе извика „Ајс!“, воловите извикуваат „МУ!“ и почнуваат да се топат.“ „Личи на зен...“, му рекол Јан Ван Ајк на својот имењак по прекар, Ајк, Ајзенхауер.

АПОЛОГЕТ - „Премногу си аполитичен...“, му рекол Аполинер на Аполон. „Глупости“, рекол Аполон; „прво, од тебе очекував апологија; второ, моите теми се Апо што јаде деца, „Аполо“ и одвратната игра поло; друго не ме интересира.“ „Не знам да бидам апологет...“, рекол збунетиот Аполинер. „Аполо get out!“, рекол за крај Аполон и се насмеал.

Б

БАОБАБ - Ао! Доста ми е од таа бабска приказна „А бау а ку!“ - му рекол Исак Бабец на Борхес, додека се разминувале под еден баобаб.

БЕК - Бекет од време на време ќе бекнел по нешто. „Рекет да не бараш, Бекет? Какво е тоа бекнување?!“, прашувал еден не многу бистар фудбалер. „Тоа бекнување, драг мој беку, не е бакнување и блиско е до акнување!“, рекол Бекет, кој бил познат мизантроп.

В

ВАЈ! - „Вај!“, му се жалел Анжеј Вајда на некој вајар: „незнам да јавам!“ „Е па, тогаш никакво фајде од тебе!“, му рекол вајарот на А. Вајда. (Оскар Вајлд си седел на страна и се смеел)

ВАЛЈАК - Курт Валдхајм со валјак згазил еден пајак. „Јак си ти, Курт, и валчест, со таа смачкана чест!“, рекол пајакот и умрел.

ВИЛА - Во еден темен вилает некој виконт, крај својата вила, со вила прободел вила што во сеното си се свила. (поради тоа викал Вико? В. Викот)

ВОЛТ - Волтер му рекол на А. Волта: „Твојот умствен волумен е ко на вол!“ А. Волта одговорил: „Не ми значи многу, Волтер; ти си аматер и волунтаристички волонтер!“

Г

ГО - Еден ден М. Горки го видел Гогоќ како игра шах со Ван Гог. „Знам една слична кинеска игра, ГО“, рекол Горки. „Се однесуваш ко горила, Горки!“, рекол Ван Гог. Тогаш случајно поминал и Гоја. „Си почнал да се гоиш, Гоја? Да не играш многу голф?!“, рекол зајадливиот Гогоќ. „Ништо не е тоа во однос на Де Гол кој оди ‘ор гол по мостот Голден Гејт!“, рекол Гоја. „Која година е ова?!“, прашал уште еден случаен минувач, филмскиот режисер Годар. „Ти годи да поставуваш вакви прашања?!“, му рекол зајадливиот Гогоќ на Годар. „Ова е ко некоја готска приказна...“, промрморел во себе навредениот Горки.

Д

ДАНДИСА - Данте (со прекар Денти Алигатор, што му го дал Џ. Џојс) му рекол на Енди Ворхол: „Како ти, Енди, но денди, дандисуваш во пеколов?“ „Да те информирам, Данте“, рекол Енди: „дента кога дојдов гледам нема данок - супер! Фино си го замислил колов што пече!“ Данте се насмеал, уште една авторитетна потврда дека Данте е вешт речиси како Дедал. (в. Дедукција)

ДЕДУКЦИЈА - „Ко дедо се однесуваш! Дедукција слабо, на аукции не одиш!“, му рекол Дедал на Данте. (в. Дандиса) „Ти, Дедал, никому ништо не си дал! Не ми збори!“, рекол Данте. „Важно имам медал од Минос“, рекол Дедал. „Мислиш дека со тој медал си егал со мене?“, цинично прашал Данте и отишол кај поинтересниот Енди Ворхол.

ДЕКАН - „За тебе сум декан!“, му рекол Мајстер Ерхарт на Декарт. „Дека арт Декарт подобро познава од Ерхарт, сите знаат!“, дрско одговорил Декарт. „Идам да земам чекан!“, рекол разлутениот М. Ерхарт и отишол директно кај Данте.

Е

ЕРА - „Ерава е грозна“, му рекол Еразмо (Ротердамски) на Макс Ернст, додека како духови се шетале низ Ермитаж. „Еј, ене го Ејзенштајн!“, извикал Макс Ернст. „И понатаму истиот стил: ерудиција што го ерозира општественото ткиво?“, му се обратил Ејзенштајн на Еразмо. „Тоа да збориш со Енгелс“, рекол Еразмо и исчезнал. После Макс Ернст сфатил дека сè сонувал.

Ж

ЖАНР - Тргнала така жар-птицата во потрага по жалфија. Кога ја сретнал еден жандар прописно облечен во жакет. Прашал: „Зошто си така вжарена, жар-птицо?“ Слушајќи го прашањето, жабите во блиското мочуриште зажабуркале. „Жално е, ама болно ми е ждребето, жандару“, рекла жар-птицата. „Е па фрлај ждреб тогаш“, рекол жандарот и одвратно ждригнал. „А ти фурај тогаш жаргон!“, рекла жар-птицата. „А ти тогаш ни не си жар-птица туку жар-ѓон, колку си глупа!“ „Добро“, рекла жар-птицата.

К

КАРТЕЛ - Н. Карев премногу гледал карате на телевизија, па погрешно го сфатил зборот „картел“. „Џими Картер многу се картал?“, прашувал Н. Карев. „Не, рак лета, тоа е картел!“, бесно одговарал Г. Делчев. Така макетонците пропуштиле шанса на време да ја запознаат Америка. Сега е доцна за разјаснување?!

КОЊОШТИП - Еден коњ цврцнал коњак и почнал да ака накај Штип. На пола пат сретнал една бубачка која се обидела да го штупне. „Шмркни и ти малку коњак, да не бидеш бесна“, ѝ рекол коњот на бубачката. Оваа одговорила: „Фала; јас сум коњоштип.“ „А сега ќе ми го покажеш патот кон Штип?“, прашал коњот. „Со задоволство“, рекол коњоштипот. „Сега сме ко жабата и шкорпијата!“, рекол коњот насветкан со коњак. „Ха, Ха, Ха!“, рекол коњоштипот.

КРАМП - Р. Крамп (андерграунд крал за стрипови) рекол: „Од многу гледање во

екран човек се претвора во крап! Затоа: прво со кран ќе ти го качам тој проклет екран, а потоа ќе го зашибам со крампови и крампони, или просто ќе го спуштам во кратер. После можеш да читаш стрипови и да јадеш кремпити!“

КРКАЧ - Хорор пр.: Еден крмнак мирно си кркал кори од лубеници, додека него самиот го кркале крлежи, што и не е најважно. Во еден момент кројачот Дејви Крокет му дошол на крмнакот и му го кркнал ножот. Свињата почнала да кркори, и толку.

Л

ЛАМА - „Фриц Ланг е ламја!“, му зборувал Сидни Ламет на Берт Ланкастер. Дошла Џесика Ланг и рекла: „Тоа е лага! Ф. Ланг е ко будистички лама!“ За да го разрешат проблемот морале да ја викнат Хеди Ламар.

ЛЕОПАРД - Серџо Леоне направил филм каде што поетот Леопарди се бори со лав, а сликарот Леонардо со гепард! Тогаш дошол Клод Лелуш и на шегобиецот Леоне му пуштил леопард!

ЛИ - Дејвид Лин му рекол на Брус Ли: „Си го гледал ли, Ли, „Дракула“ со Кристифор Ли?“ „Глуми лик што цица лимфа и после прави лимунада?“, прашал Брус Ли. „А не; тој лик го игра Џек Лемон!“, рекол Дејвид Лин.

М

МОРНИЦИ - Седат еден морков и една мортадела. „Морници ме фаќаат од месо“, рекол морковот. „А од морфиум?“, прашува мортаделата. „Заеби“, рекол

морковот, „дај да фурнеме некои повесели теми: морталитет, морфологија, такви нешта.“ „Добро“, рекла мортаделата.

Н

НАКИТ - Некој намќорест наметливец наклеветил некој кит дека го проголтал загубениот накит. Китот се наостршил и намуртил поради оваа глупава навреда. Така налутен, во еден налет, успеал да налапа 666 намќорести наметливци (по 333 од секој), кои, по долготрајна потрага, во внатрешноста на китот не успеале да го пронајдат загубениот накит. „Само пар нараквици, еден балсамиран наланџија, два магнети, господинот Пинокио и неколку рипки. Накитот го нема“, рекол еден од намќорестите наметливци откако излегол надвор. „Од сега сум наклонет кон китови, иако малку накинсат“, рекол друг. Ете, накусо, уште една нараџија.

НИША - Поовско-Кероловска приказна: „Нишај се!“, ѝ рекол таинствениот господин скриен во ниша на госпоѓицата занишана на нишалка. „Кон вас, да ве нанишанам?“, рекла госпоѓицата. „Ма, ништо“, рекол господинот. „Само се сетив на еден филм на Флајшер, за црвената нишалка.“

Во тој момент една нишка од црвениот фустан на госпоѓицата паднала врз господинот. „И сè како да се поништува!“, рекол, за крај, мистериозниот господин од нишата.

О

ОВЕН - Некој овен (на една ливада) му објаснувал на некој невен што значи да се биде овенат! (Алегорична приказна за

Хитлер и Џеси Овенс: Кога Хитлер рекол: „Овенот е овенчан со невени!“, Џ. Овенс викнал: „О, Венс!“ и брзо дошол Сајрус Венс, а богами и лордот Овен. Хитлер се насмеал и после знаете што било...)

ПАПА, ПАПА! - Викал еден папагал.

Дошол папата (на катол. црква) и му рекол на папагалот: „Папај паприкаш и не збори глупости да не те подберам со папуча, т.е. пантофла.“ „А што имаш во папката?“, прашал папагалот. „Ништо особено“, рекол папата. „Неколку папилотни за жена ми, стар папирус за магии и 666 папоци од пантерски фетуси, исто за магија.“ „Фино“, рекол папагалот и продолжил да го папа паприкашот, не осмелувајќи се да коментира.

ПАСТОР - Луј Пастер му рекол на локалниот пастор, среде насобраната паства: „Пастору, ти си пацер!“ „Ако сум јас пацер ти си патор!“, му рекол пасторот на Луј Пастер. Добро, нека пресуди Блез Паскал!“ рекол Пастер. „Или Пастернак?“, рекол пасторот.

ПИВКА - Некоја пивка (т.е. мирна и блага) Мивка си пивкала пиво во една пивница, чекајќи си ги нарачаните пивтии. Кога во тој момент се слушнало „пи-пи!“, како пиле да пивка. Дошол пивничкиот детектив и од под капучето на сиротата Мивка извадил едно пиле. „Бриши одовде, Мивко!“, рекол детективот. „Кoj видел пиле да пивка во пивница?!“

ПИШАН - „Пишан ли си ти, Дишан?“, го прашале големиот уметник во општина. „Пишман сум“, рекол Дишан и извадил пиштол што испушта мастило.

ПЛАКНЕ - „Плакат не“, му рекол Макс Планк на Платон. „А ако се акне, да не треба после да се плакне?“, прашал Платон. Макс Планк останал зачуден ко планктон!

ПЛОТ - Плотин му одговорил на Платон: „Кога ќе ме плесне похота (плотта бара!) рипам плот, одам на плоштад, уверам по плочници, ја наоѓам госпожа Топла, „може ли за две-три плочки?“, „може“, океј, плотун испалувам и чао.“ Тогаш Платон ја повлекол теоријата за платонска џубов.

ПЛУТА - „Многу сум му лута на господин Плутониум!“, рекла една плута што мирно си пловела по една река толку загадена што ја нарекле Плунка. (забележил: Плутарх)

ПОДЕЛБА (скаска со поднаслов: Подигра) - Се сретнале Е.А. По и Р. Полански. „Си ја подзалижал косата ко да одиш на подиум“, му рекол По на Полански. „А ти подзалажуваш во приказните ко подлец!“, рекол Полански. „Кога го подзасили тонот подзаличи на тип од подземје“, рекол По. „Па, колку што знам, тоа е и твое подрачје“, рекол Полански и дискретно поддригнал. „Што фураш, Полански, во филмовите?“, прашал По. „Подлогата ми е една мачка“, рекол Полански. „Еден тип подмачкува друг тип, го убива, го шиба во подлогата со мачката, става цемент и сè подзамачкува!“ „Личи на мене!“, рекол По. „А ти, што фураш?“, прашал Полански. „Нешто ко подмет ми е една подморница што полека, од разни подсвесни и подтекстуални причини, се подигнува кон Месечината.“ „Знаеш што, По?“, рекол Полански. „Согледувам: наше поднебје е ПОД!“ „Фино речено, Полански. Драго ми

е што подискутиравме“, рекол По.

ПОЈ(АВА) - „Пој е појава!“, рекол мудро Б. Конески додека појадувал со П. Вулкански. „Личи на Витгенштајн...“, рекол П. В. „А ова, ви се допаѓа: една фантомска појава јава на ној низ умерено студениот појас!“ „Појасни малку...“, рекол Б. Конески и си го извадил појасот, толку непријатно му било. „Пој е појас за спасување!“, рекол за крај П. В. „Личи на Силвија Плат“, рекол Б. К.

ПОКЛОН(ЕНИЕ) - Еден клон се поклонил пред Е. А. По. „И ти ли си ми поклоник?“, прашал По. „Не, јас сум покојник!“, се пошегувал клонираниот тип. „А, сега ме поколеба...“ рекол По.

ПОЛОВ - „Полов ми е половен“, ѝ рекло едно полиморфно суштество на една амеба што посакала полово размножување. (забележил: Марко Поло)

ПОРТМОНЕ - Порт Моне (глупав турист) во Порт Сајд (пред портретот на Клод Моне) сфатил дека веќе нема портмоне.

ПРЕВЕЗ(Е) - „Ако ставиш превентивен превез преку очите можам да те превезам долу!“, му рекол Харон на Орфеј. (в. мит.)

ПРЕВОД - Шарл Перо и Жак Превер го замолиле Харон да ги превезе преку реката. „Имате преводи?“, прашал Харон. „Цела дузина!“, рекол Превер.

ПРО - Еден ропак сакал да стане баба, и отишол на проба во болница. „Чисто да проверам“, прашал еден лекар: „Ти си про-бабски расположен?“ „Сум! Нема проблем за тоа!“, рекол ропакот. „Добро“, рекол лекарот, „на оваа проба малку ќе те пробараме, а утре фино ќе те пробараме, да го најдеме бабскиот

никулец! Така ли?“ „Само пробуричкајте“, рекол ропакот, „конечно за да се пробие затворената баба, и да прогледам просто, да се провеселам!“ „Си го гледал Психо?“, прашал лекарот. „Не, зошто?“, прашал ропакот. „Онака. ќе ти се пробистреше проблемот“, рекол лекарот и му шприцнал анестезија на ропакот.

ПРОИГУМЕН - Еден продуцент му рекол на еден проигумен: „Да не сакаш да глумиш човек-игуана во еден проект?“ „Ти си некој проклетник, провокатор, простак?! Што проломоти, брат, само протојереј може да ти прости!“, рекол проигуменот. „Не ми држи проповед, попе! Можам да те промовирам! Пропаганда и за тебе и за протојерејот!“, рекол продуцентот. „Противприродно е тоа! Ако ја проиграм (т.е. проневерам) довербата на протојерејот - тоа е пропаст!“, рекол проигуменот. „Јас не ти фурам пропедевтика; ако сакаш да бидеш протагонист, пеки; ако не, простум нека ти биде, проследувам понатаму!“, рекол продуцентот. „А да ми пронајдеш некоја друга улога? Не можам игуана!“, рекол проигуменот. „Може Боргес во Името на Ружата 2?“, прашал продуцентот. „Пророк да бидам? Имаш прокламација за таа улога и од протојерејот и од протоѓаконот и од целата црква!“, рекол проигуменот. „Прокоцкана шанса...“, прошепотил продуцентот.

РАКАТКА - Еден ден се сретнале трите госпожи ракови: Ракавица, Ракатка и Ракета. „Мојот рак многу пие ракија“, рекла Ракавица. „Мојот пак рак игра премногу ракомет!“, рекла Ракатка. „А

мојот пак не само што има ракопис на сврака (!) туку неприлично ракоплеска, а богами и ги ракоположува краците кога баш не сум расположена...“, рекла Ракета и отишла да се шета кон блиските тениски терени.

РАСКИНЕ - „Ти раскинувам!“ му рекла госпожа Сара на господин Рацин, додека овој мирно си читал некоја драма од Расин. „Раскол, значи?“, рекол Рацин, циткајќи го Расин. „Расклатена сум...“, рекла емотивната Сара. „Раскомоти се, Сара, дојди да те раскопчам!“, рекол Рацин. „Срцето ми е раскрвавено...“, рекла Сара. „Раскрсти, драга моја, со оваа расквасеност и раскрили ги портите на својата раскош!“, рекол поетски Рацин. Така Рацин успеал да ја расколеба Сара.

С

СПИКА - На убавата ко слика спикерка во кревет ѝ се спикал еден спијач. „Како е твојата спила, драга моја; пие ли нешто или има спирала!?!“, ја прашал спијачот изненадената спикерка. „Пие спиритуално и мрази аспиранти!“, рекла спикерката. „Дишан“, рекол спијачот, „спиритус, спирала, аспирант...“ „Гринавеј“, рекла спикерката, „лошиот господин Спика и фината Џорџина...“ „Ете, сплискавме уште еден разговор“, рекол спијачот. „Без да спискам!“, рекла спикерката. Спијачот се насмеал и заспал.

Т

ТЕЛЕСКОП - Јателе и Тителе живеат во мистериозниот град Теле-Скоп. Јателе се занимава со телеологија и со помош на телепринтер комуницира со своето

другарче Тителе, кој, од друга страна, има телефон, се занимава со теологија, а се издржува како телохранител. Јателе понекогаш иронично му вели на Тителе: „Имаш телце ко теленце“, но Тителе не се лути. Кога опасните соседи елени (кои преку двогледи непрекинато го набљудуваат градот Теле-Скоп) од бес ги прекинуваат телеграфските и телефонски врски, Јателе и Тителе се префрлуваат на телепатија. И така сè е подносиливо во здодевните светови.

Ќ

ЌАЈ - Ќаја (главниот овчар) крчал ѓај (погачица), кога крај ливадата поминал еден ќатип (писар). „Слабо има ќар штом јадеш ѓај! Ќе има ли скоро ќebaпи?!“, прашал ќатипот. „Додека бидат ќebaпите може ќе бапнам некој ќелеш“, иронично рекол ѓајата. „А имаш ли ќebaнце за молитви, ти ќафиру?!“, пак прашал ќатипот. „Дали ќе ти биде по ќеф, ќерата, да збришеш пред да почнам со ќотек?“, рекол овчарот. „Ќофте, велиш, ќутук еден, наместо ќebaп?!“, безразложно се осилил писарот. Тогаш работата се вжештила, сè повеќе почнале да се навредуваат („Глуп си ко ќунк, ко ќуп, ко ќускија!“ „Имаш ќуд на ќелиски стаорец!“ „Ти си ќопав, ти си ќорав, ти си ќосе!“ „Ти се мочам од ќерамида на ќелавицата!“ „Ќерка ти ја меркам!“ итн...) и заглавиле во ќорсокак.

У

УЛИЦА - Улис (т.е. Стефан Дедалус; в. Џојс - *Ulysses*) не е уличар туку момче што ули (напаѓајќи ги „светите“ нешта!)

чар! И тоа е неодоливо заводливо. Тој оди по улица гледајќи секакви лица; ту со поглед ќе улови некаква улка (луда жена), ту некој улог (инвалид), длабоко улогорен во својата улога. За тоа всушност се работи во тој ултимативен („ултра-модернистички“) роман, клучен во 20 век.

Ч

ЧЕП - Нацрт за цртан филм, инспириран од Фројд: Господин Чеп (со прекар Затворац, и што многу се чепател), госпожа Чепка (позната чепкалка, се прекар П-лута) и малото Чепкало (со прекар Затка) решиле да направат семејство.

ЧЕТВРТОК - Твртко I и господинот Четвртко (в. Честертон) сакале да формираат четворка за бриџ. Дошла и малата Среда (в. семејството Адамс) и Луис Керол и разни други. „Тече врток!“, му рекол Твртко I на г. Четвртко. „Твртко, Вртко, Ртко, ко „О“ изгледаш!“, му возвратил г. Четвртко на Твртко I. Луис Керол многу се смеел, а од бриџот не испаднало ништо.

Џ

ЏБИТАК - Се сретнале еден џбитак и еден џвркло. „Џбитак, ти си од оние што џбуркаат по туѓи џебови!“ „Не, јас сум само џгурало“, рекол џбитак. „Битак и Време си читал?“, го прашал џвркло џбитак. „Еве вака: џвакаш глупости, џвркло, да не кажам сереш. Ти си човек од џганот, ко што вели По. И чао“, рекол џбитак.

ЏОКЕР - Џокер го навредувал Бетмен:

„Џокаш, Бетмен, и + носиш тесни елечи! (в. го гол. речник!); или: „Премногу си црн, Бетмен! Фурни малку окер, ко Џокер!“; или: „Бетмен, ти си џокеј за Џокер!“ А Бетмен само мирно рекол: „Океј, џокеј...“

Ш

ШЛЕМ - С. Лем имал теза дека мешле со шлем не го собира во шлеп. „Ти си слеп, Лем!“, му велел Лешек Колаковски, а Лем одговарал: „Мелеш глупости! Шлем те штити да не станеш леш, Лешек! Не може мешле на шлепер!“ „Аааа...“, сфаќал Лешек Колаковски.

ШТИМУНГ - Мао Це Тунг му рекол на императорот Минг (в. Флаш Гордон): „Минг, не ти доаѓа од Тунгузија Мао Це Тунг! Направи малку штимунг! Да видам мунгос, слика на Мунк да видам! И тим, да мери дали штима таков штиминг!“ Минг мислел миг еден (може минута?) и ништо не смислил.

ШУТРАК - Шутрак само се шутка со зборови... И секоја шутка ја утка! За разлика од П. Вулкански кој шутира и сортира едновремено (едно време, но...), како шут...

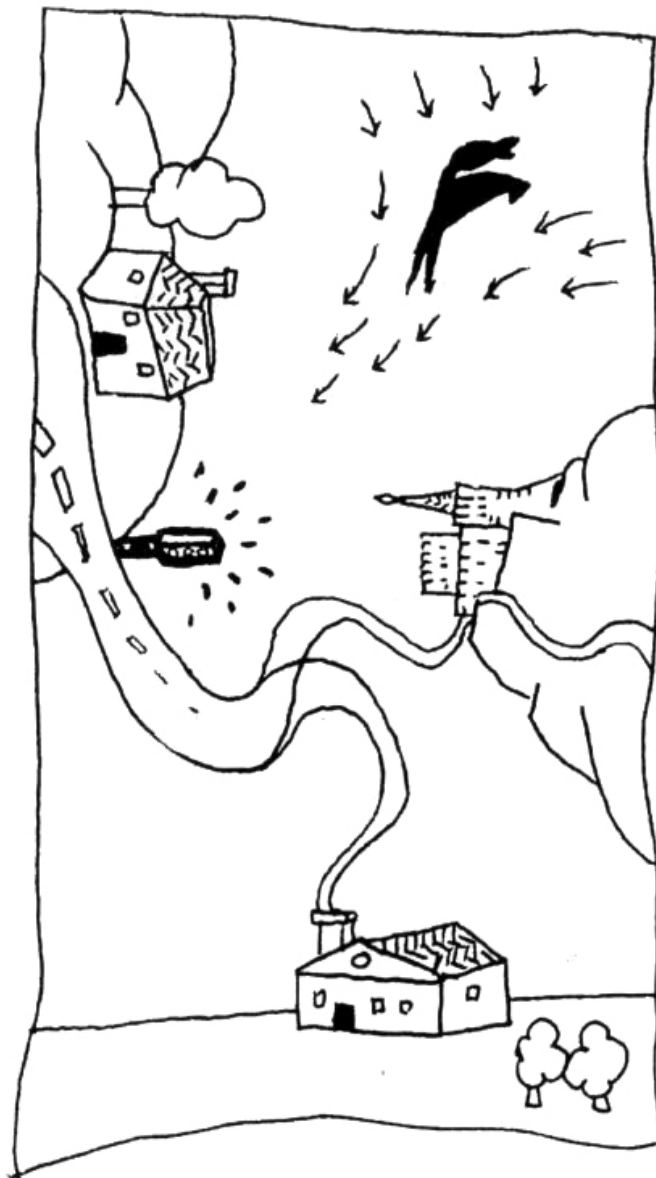

Бобан Пешов

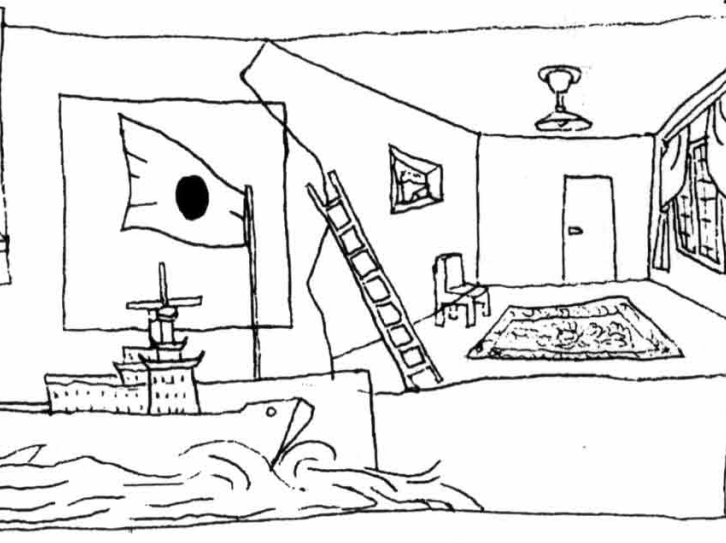
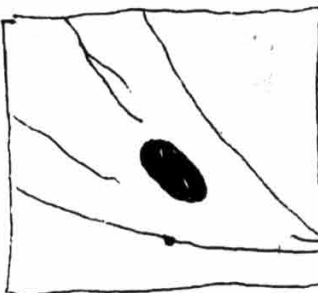
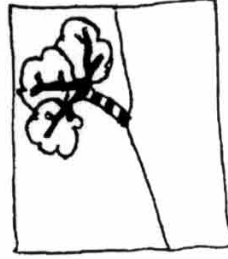
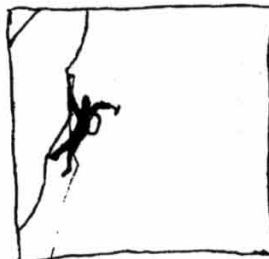
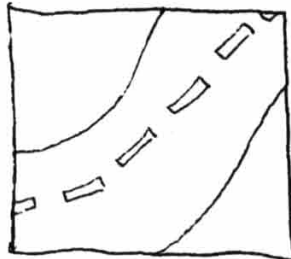
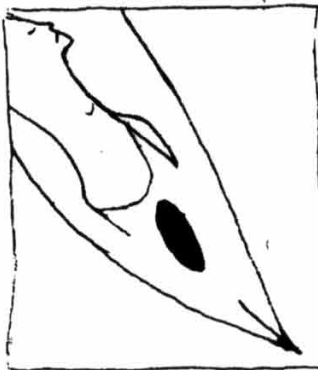
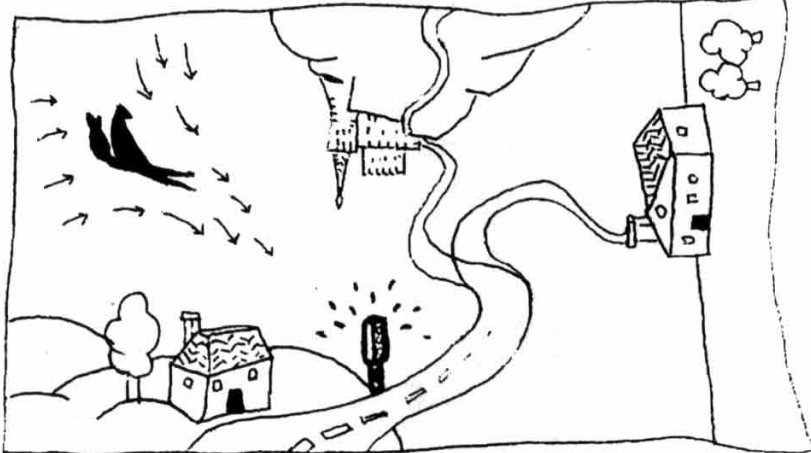
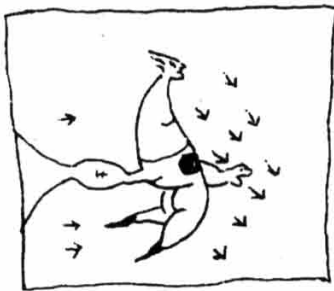
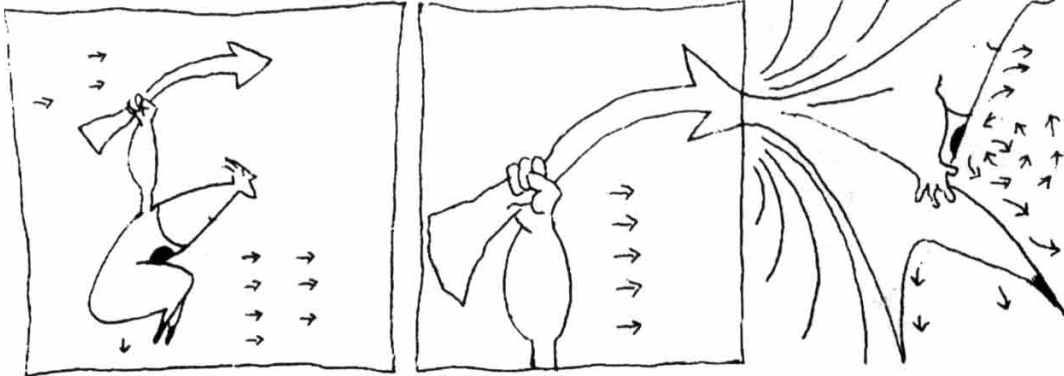
ГОСПОДИН ХАНОВЕР СЕ ФУРА НА ЦРТКИ-
СТРЕЛКИ, КРУКЧИЊА,
КОЦКИЧКИ И ДРУГИ ЛУДИЛА

Бобан Пешов своето прво појавување во јавноста исто така го имаше во едно Темплум-списание - Лифт. Пешов инаку работи и компјутерска анимација, а познат е и како еден од дизајнерите на опасното сурф-списание Маргина (славната продупчена VR-Маргина е негово дело). Од Пешов допрва се очекуваат поамбициозни проекти, бидејќи -

Еден од неговите стрипови овде е приказна за знамето, ха!

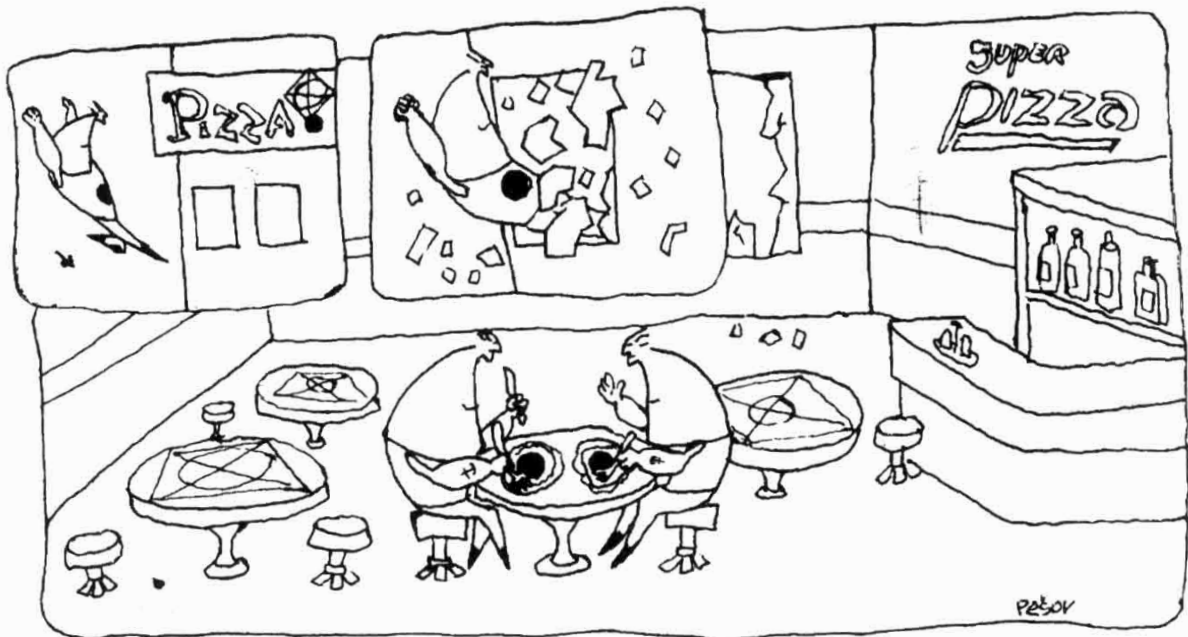
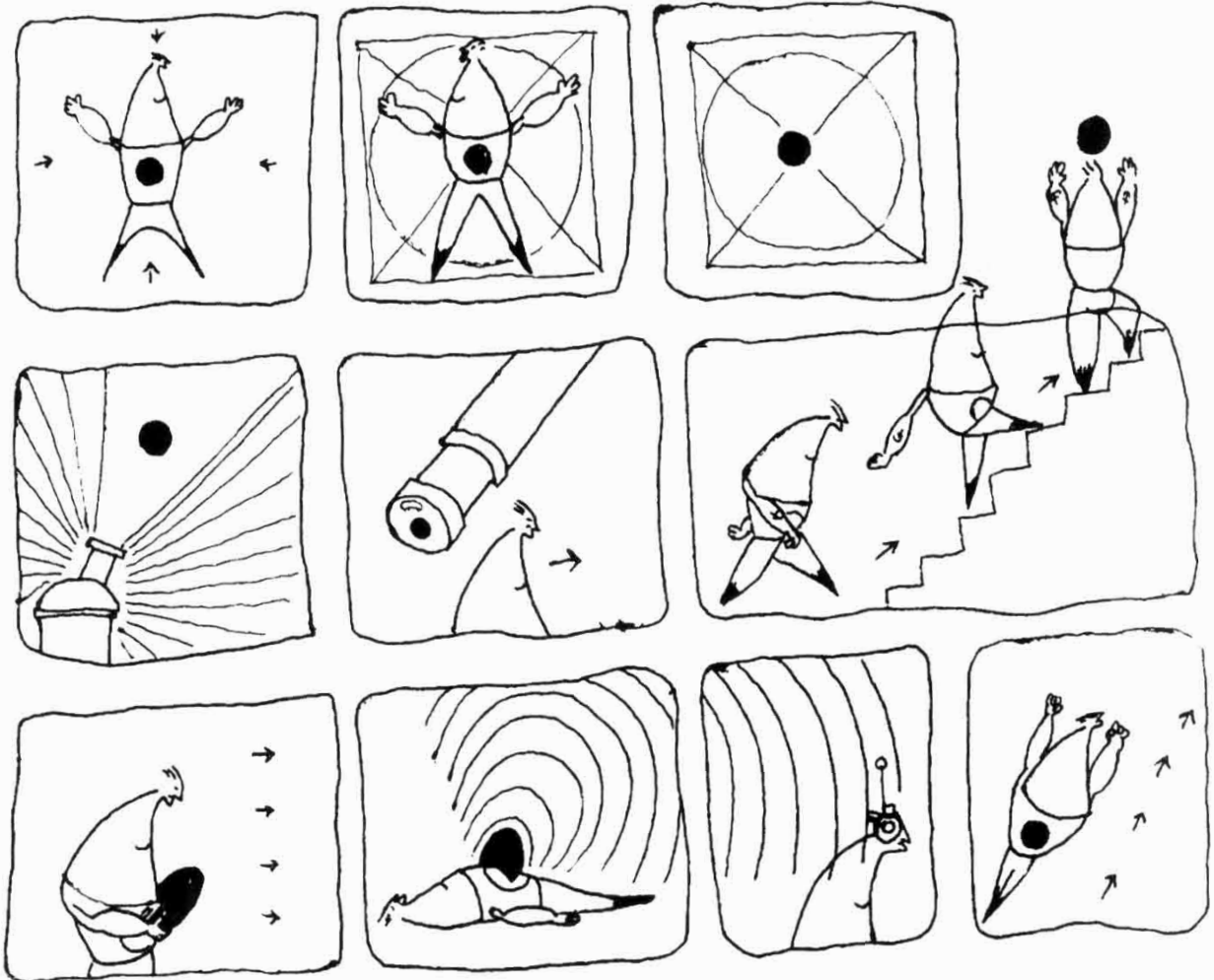
ТРАНСЗНАМЕНИТЪТ

STOP

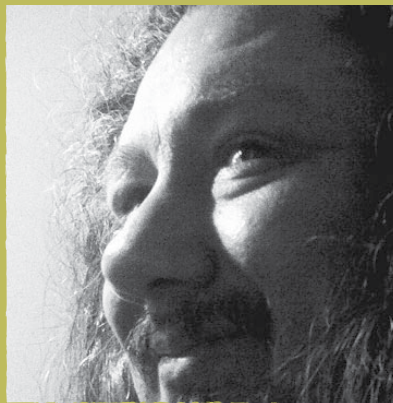
THE

END

ИНТЕРВЈУ

Со С. Поповски разговара А.Вузони

Сашо Поповски

ЛУЃЕ ВО МАСЛО НА ПЛАТНО

Пред неколку месеци Сашо Поповски (35) ја имаше својата прва изложба во Музејот на град Скопје. Релативно млад но и веќе доволно искусен да чепка по некротичното ткиво од лешот на нашата уметност. За жал, тој тоа не го прави, туку се крие зад купиштата пивски конзерви во своето дувло во Тафталиџе и накнадно го цензурира разговор. Вели дека премногу плукам. Два воза што во некоја чудно халуцинантна ноќ миговно се разминуваат во одблесците на стаклата.

Можеби беше така. А вие, почитувани читатели, сте само станични сведоци. Ко уште едно мамка-огледало од каталогот на изложбата пренесуваме еден расказ на Поповски. (Abbe Buzoni)

- Нудиме два разговора, горе и доле на страницата; што мислиш кој е „пореалистичен„?
- ▶ Мислам дека дефинитивно не мислам во тие категории, апстрактно-реалистично. Во едно вакво организирано психопладне, погледај низ едниов прозор - паѓа дожд, низ другиов - не.
- Колку ти значи литературата? Неколку луѓе ми рекоа дека тој расказ од каталогот ги допрел повеќе од твоите слики. Мислиш дека немаат вкус, или дека за тоа не треба да расправаме? Подобро сликаш или пишуваш?
- ▶ Сликаам, дефинитивно. Ко клинец цртав прилично добро, но редовно се соочував со таа чудна реакција: „никој нема да верува дека е од дете.“ И не ме праќаа на изложби, бев недете, концепциски ритмичен. Учев од стрипови, од фотографии... ма, од сè што ќе видов. Резултатите беа неприлагодени кон нивните акоможамдагинаречам стандарди, иако ја респектираа вештината па повремено им служев и ко атракција. Во секој случај многу мал открив дека талентот може да биде и мана, што понатаму ми даде една ведрата нота, забележлива? Одд тогаш ме нервираат секакви категоризации. Можеби денес сликам повеќе како „дете“, кој знае?!
- Литерарните чкртки ги вадиш од својот долгогодишен „Гневник“, не?
- ▶ Да. Пишувам некаде од дванаесет години, и тоа произлезе од тоа што делумно бев резигниран од незаинтересираноста на околината. Си мислев, послабо пишувам отколку што цртам, со тоа можеби ќе им станам поблизок. Најнакрај, се плашев да не бидам приморан да станам хирург и однапред ги жалев моите несудени пациенти. Знаеш, клинците сакаат да се разликуваат од возрасните, но најчесто сето тоа е обратно. Но, да се вратам на изложбата, паралелно со неа си ја измислив и таа форма: каталог-расказ. Лично мислам дека тоа профункционира и како литературно дело, иако текстот произлезе од тој тнр. „Гневник“, пишуван инцидентно неколку години. Таму се чувствуваат Вијан, Буковски, но Поповски најмногу. Слушај, јас имам достигнато некаков коректен степен на вештина во сликарството, но за литературата не сум сигурен.
- Кажу ми, Сашо, зошто твојата прва изложба ја правиш дури сега? Па ти, човече, имаш 35 години, тоа е време за рекапитулација, а не за чкртање! Лова треба да се прави! Колку беше минус со изложбата?
- ▶ За рамови, пристоен каталог итн. ти требаат едно 4-5 илјади марки да акнеш или чмарки да бакнеш. Што се однесува до минусот, се надевам дека сепак ќе го прободам со една фина вертикала.
- Зошто ја направи изложбава, заради нарцисоидност, да ти објават фотка во локалниот безвреден весник?
- ▶ Можеби порано имаше и од тоа. Сабато рекол дека соништата и уметноста се многу слични, со тоа што овие првиве главно се тажни затоа што немаат излез. Уметноста го има тој излез и болно би било да не се искористи, да не се откопаат некакви флуиди од подсвеста. Помалку ми здосади да си го гризам сопствениот опаш. Од чувство на опашаност, ако ме разбираш. Сепак треба да се зборува, чепка, пишува, трча, црта,

мириса, собира, вади, множи, кумбе да се ложи. Градов е ко макета, преполн е со макетонци, фигури, сакам фигурација, сакам да си играм а овде е само ужасно досадно. Досадни се и овие травеститиве преоблечени во авторитет...

□ Па, добро, Сашо, не е толку страшно, прашај го господин Страшо! (во тој момент во просторијата на Сашо, влегува еден негов пријател сликар, Чкртко-Шкртко Вртко Ртко ко „О“ што изгледа, а чие вистинско име Сашо ми забранува да го спомнам) Имаш стан, огромно дрво во дворот, другар што добро ги продава своите слики... (во разговорот се вклучува Чкртко-Шкртко)

Чкртко-Шкртко: Ма, макетонецот е генијален уметник, само не го бидува за организација, за бизнис, за политика...

□ Не заебаај, Твртко-Вртко, ти мал маусдонецу ко мравка вреден! Макетонецот дефинитивно нема уметност, освен во некоја рудиментарна форма, никулчиња овде-онде ко атрофирани клиториси и курни отфикароци... Брзите, снажни змии овде само се пресвлекуваат и ја оставаат кожата на сунчање... Каква црна уметност, па ние сме коминтерновски народ, уметност сами по себе, што ќе ни нас книги и слики! Па, човече, секој што еднаш го видел рецитирањето во Струга јасно му е дека на таа почва може виреат обреди и ритуали, паганштина, но нешто навистина подлабоко сакрално, она што кобајаги го нарекуваме уметност, она проникнување меѓу неверојатно извештените раце и божјиот стринг, она што го има Бах, Леонардо, Џојс, тоа овде никогаш го немало... Па дури ни само тоа првото: вештина! Макетонецот не знае да направи сад или кожа, а камоли да чкрта по уидови! Не заебаај, ти створу со парадоксално име Твртко-Вртко, ти штурецолика мравко со ум на мравојад така наднесен над своите другарчиња!

Чкртко-Шкртко: Ова е лудило, ми чепкаш по утроба...

▶ Ма, само интерлудиј, се зафркаваме, Чкртко; впрочем, да те запознаам со овој човек и за мене инаку прилично непознат: Abbe Vuzoni, на латиница.

□ И со две „б“.

▶ Како „безобразно брутален“ или како „брижен брат“? Слушај го вицов: Се шета човек низ шума кога истрчуваат неколку креатури. „Кои сте вие?“, прашува човекот. „Ние сме трите џуциња“. „Па, нели бевте седум?“ „Нема, луѓе, брат!“, одговараат џуцињата.

□ Јас го знам инаку: доаѓаат три џуциња кај Ханс Кристијан Андерсен. Овој, без наочари, полуслеп, ко таткото на Пинокио, им вели: „Вие сте трите прасиња?“ „Не“, велат џуцињата, „ние сме џуциња“. Андерсен става наочари, гледа, прашува: „Па, нели бевте седум?“ „Нема веќе луѓе, брат“, велат џуцињата.

Чкртко-Шкртко: Не, навистина... Седев во Германија, во Италија, во Чешка, во Данска, подолго време, окапував по галерии, и стварно не гледам нешто дека се многу подобри... Тука сме. На меч од дваесет табли можеме да се носиме со било кого...

□ Тоа е идеологија, воспитување, индоктринираност... Во било кој спорт првите дваесет екипи на светот - намерно не го употребувам зборот „нации“ - би го торпедирале твојот макетонски екипаж ко американски носач на авиони подморницата на Грунф... А уметност имаш! Глупости. Бедната Словенија, така ли, австрискиот привезок, има десет

пати поголем бруто производ од макетонецот, но ние имаме уметност... Така и србите имаат достоинство, слобода дрнд дрнд сè до пасењето корења. Кога ќе го слушнам зборот уметност...

▶ Навистина знаеш да гризеш. Од гризење - стегање на забите околу нешто, ако ме разбираш. Не верувам во преголемо трошење на плунката. Преголема убеденост што е квалитетно а што не, може во иднина да донесе нови фиокчиња, нови агресии. Рециклирања. Селотејпи. Вртења во круг. Уметноста се состои од индивидуалци и не влегуваат сите во ист кош. Самиот имаш меѓу макетонците автори што наполно ги почитуваш. Самото поднебје носи извесна традиција. Прстенот од баба ти. Гајдите од дедо ти. Отпусната листа од татко ти. Каменот од глава ти. Порано, осумдесеттите либерално-комунистички, имам впечаток дека бевме поблиску до Европа и светот, отколку денес, во ова либерално-параноично време. Розанов рекол дека болката што ја нанесува животот секогаш е појака од самото интересирање за животот. Затоа трговијата, политиката, секогаш ќе бидат во предност над уметноста, филозофијата... Почнуваме да живееме во едни те исти огромни гаќи коишто сè повеќе се усмрдуваат. Дај да зборуваме на некоја тема. Што беше темата?

□ Добро, заборава, друга тема: како се трпиш со овдешните критичари? Ги здогледуваш ли повремено и горе, тие мрзливи кртови што роварат ли роварат исклучиво долу, по кулоарите?

▶ Последниот критичар што сум го видел жив и при дневна светлина се стори пепел следниот миг. Болвата го цица песот и му го одредува ритмот на движењата. Многу од нив се однесуваат како модни креатори и уметниците ги третираат како манекени. Барем моделите да беа подобри, можеби тоа ќе беше в ред. Ми проработи злобава а всушност не сум имал контакт со ниеден критичар. Се сеќавам, една пријателка на моја пријателка, многу одамна, го откачи дечкото оставајќи му кратка порака во стих: „Цело време ми го читаше Ниче, а ниеднаш не ме фати за пиче!“. Поучен од туѓото лошо искуство, од тогаш ги избегнувам јаките зборови. Тоа веројатно важи и за критичарите.

□ Не ми е јасно зошто служи оваа глупава анегдота. Но, тоа е твој проблем, кога ќе те фатат за коса делкатните читатели на Маргина. Ќе учествуваш на конкурсот за CD?

▶ Не, це-де.

□ Туку децентност, разбираш... Не можам да се воздржам: Макетонецот и новите технологии... Прво, не знаат да цртаат; второ, поим немаат за боја; трето, четврто, пето, шесто - никогаш немале видео а камоли камера да фатат во раце; седмо, правиш CD конкурс... Фарса тотална, и некој приучен инженер ти го составува според скици и добиваш лова одозгора. Ама ништо ако не си уметник или не дај боже студент... Не знае човек што е полошо: да бидеш толку заостанат ко македонските уметници во однос на светските трендови, или да бидеш толку гротескно, понижувачки и карикатурално „присилен“ да создаваш CD-уметност...

pp Претеруваш, едноставно не мораш да се бавиш со тоа. Мене тоа, на пример, не ме интересира, ниту пак ме интересираше виде(н)ото во Мала станица, во смисла на чувство.

Ако има интерес за CD нек се фура, мене не ми пречи.

Сфати го прашањето ко провокација, ха, ако сакаш. Каж ми нешто за чудниот наслов на твојата изложба, „Луѓе во масло на платно“...

▶ Макетонци. Се шегувам, станува збор за опус од едно десетина години, фигурација, извлечена од мојата духовна утроба, токму така, како разбереш: луѓе во масло на платно.

Луѓе во платно на масло.

▶ Гарнирани со краставички.

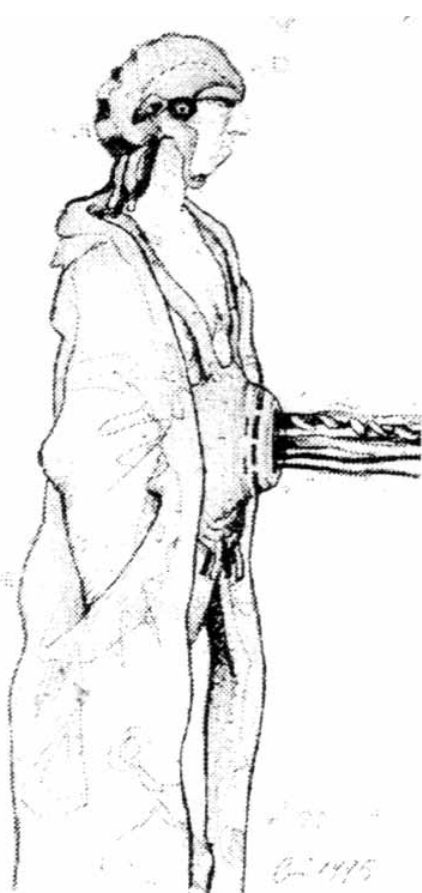
Каж ми нешто општо за себе. Со што се занимаваш моментално?

▶ ...Неодамна со господинот Камировски истезгарививме еден стрип за една полициска ревија... Можеби во блиска иднина посериозно ќе му се вратам на стрипот. Мој мал борч кон сопственото детство. Правев и илустрации, но полето за тоа денес е... минско. Но, тоа помага да се челичиш, така, плус внесува ведрина. (...) Општо? Во хороскоп сум рамнодушнородушноноздебелен тип со подзнак омекнат. Во следните денови ме очекуваат доколичарење, цртање, пишување, сликање - под работа. Другото - здравје.

Чкртко-Шкртко си заминува, ние снимаме на диктафонот врз една лента која преживеала неколку слоја на „психо-активни“ разговори и која ми ја позајми, претходно бришејќи ја, мојата пријателка Венка, директ од психолошкото советувашиште чија сопственост е и овој диктафон, гледаш, кој е ко Алан Форд, нашата Темплум-компанија, Сашо се смее, веруваш дека има некоја магија во тие палимпсестни гласови под, неznam, и така, формално се врти црвеното светленце, чисто да одиграме до крај, иако и двајцата гледаме дека во таа партија веќе нема страст, чао макетонцу, чао маусдонецу, вашата уметност е мртва.

САШО ПОПОВСКИ Луѓе во масло на платно

... јас сум канта
за губре од спомени
пијам на журови
гнијам со сурови
јас немам папучи
се бричам бос
слушам вести
и чепкам од нос
шкртам кога пишувам
свиркам
плачам
плачам на филмови
во црно бела техника
јас сум канта
за губре од спомени

Го чувствувам сонцето, догорува како последна цигара, скоро до прсти. Предвечерните сенки се мечуваат по улици. Сенки од луѓе кои забрзано чекорат, што подалеку од себе самите. Одврзан, избеган од скептичната јама, дожд од измет започнува да ги сече и менува границите на предметите. Смрдливиот ветер (оловен ќе е бетер), ги налегнува игранките. Зградите му ги штепуваат краевите и го облекуваат по градска мода. Дрвјата се тресат, грчат и свршуваат во неговите нови панталони. Денот, кој умира од досада, е толку развлечен што око не може да го собере. Со очила, излози празни, слепите улици продаваат постери на свенати души, фатени во мигот на илузијата на сопственото движење. Градските трла ги цвакаат луѓето што живеат во нив. Паметниците - патокази ги чистат кафезите, ги негуваат ритуалите. Еден долгокос свири на гитара. Со испотени и крвави прсти од бодликавите жици ги брка убавите птици. Воодушевен од патетичната глетка, ја слушам неговата песна.

кога ќе забележиш
дека те нема
и продолжиш да чекориш
како ништо да не било
како сенка
залепена на чевлите
што одат во место
во ритмот на навиките
и погледнеш во огледало
стакло или поток
и кога ќе забележиш
дека и таму те нема
измени го светот
и изненади кај не очекува
затоа што те нема

Натоварен со желба за муабет и римување, влегувам во станот на мојот буквално стар пријател. Исплашени од мене, ликови од минатото како капки се впиваат во уидовите. Насекаде киселкаста осама и ветви лушпи од женски брадавици. По испотените даски од темно сива горештина, се пробивам до него низ бариери од навики, зачуден што толку многу ги има (на пример кај мене, една од ретките е дишењето). Во неговото крило мачка ангорка си игра со шлицот. И минува низ влакната со своите пучвал нокти. - **Не те гледам низ градов?!**

- Ако ме нема во животинско царство, не значи дека не постојам. Писмата треба да се напишат. Телефонската секретарка се ебе со кого ќе стигне. Времето за пријатели ми ги остави алкохолот и цигарите.

Ја искашлува тој реченицата.

мојата вртелешка
од сонце и месечина
мирува испишана
со милион бледи имиња
ја покривам со туника
од тага и спомени
и седнувам завиткан
во облак од тишина

На мојот кожлест пријател сите коски му се сместени во главата. Рамномерно вертикално групирани на двете страни од лицето. Кога се смее произведува звук на хармоника.

- Одлично ја загреав собава за дијалог.
- Или два монолога.
- Сакаш пијачка?
- Може само намали ја музиката.
- Каква пијачка, каква музика, та ние сме на лист хартија.

Одсмејува едно парче од, за мене непозната шансона

- Прости, имам бујна фантазија.
- Пф!

Го завиткуваме чадот во завесите. Ги пушиме замислени од белината што треба заедно да ја пополниме. Со прсти пожелтени до мустаќи (од тутун), удира по чашката. Слухиста искусен си го штима пијанството. - **Зошто си ги обесил мадињана на уид?**

- **Ем знам дека ги имам, ем не ми пречат.**

- **Не ебеш веќе?**

- **Мојата ерекција е со селекција**

Години насапунети на неговото неизбричено лице, кирација на смртта.

- **Една ноќ ненадејно се разбудив. Како некоја студена рака да ме допрела. Помислив, газдарицата дошла да си ги наплати сметките. Но, тоа била само осамата. Понекогаш очите, сетилата, вистината.....ми се затворени во кошмар, а кошмарот е затворен во мене. Јас затворен во кожна кутија. Само времето наоѓа пат и истекува од неа.**

Ферментирана болка во градите, во длабочините, создава вредности. Луди муви кинат подмочана пајажина. Провлекува со прстите низ мозокот и ме погледнува делумно од главата до петиците.

- **Љубов?**

Го гризам просторот околу себе. - **Љубов. Утрово запознала некого. Носел црни очила. Најтемни на светов, еј! Се гледало дека муабетот со тие околу него му бил досаден и глупав. Нежно ќе ги спуштел очилата на половина нос и тие со својот сјај ги пресекувале соговорниците сред реченица, колку да знаат пред кого се наоѓаат. Гледај сега! Очилата на другите биле мртви и ништо не кажувале. Само ги триеле ушите на сопствениците, би дополнил. Некои од нив дури и ги симнале, за на миг да исчезнат во тотална просечност. Кога го видела тоа, нејзините очила се испотиле од возбуда. Тоа чувство не било како како некој метеор, случајно посран на земјата. Повеќе како цвет кај кактусот. Мисли одново е вљубена. Ги гаси цигарите од мојот нос**

- **Срце што крвави ги валка теписите!**

Погледнува надолу радосен што нема тепих. - **Употребува мои зборови за да го придобие - импресионира. Прашање е, ако тој неа ја ебе заради тоа што таа ме цитира мене....дали да се чувствувам ебано?. Ќе ми се врати таа кога ќе ги забележи бастумот и волчјакот!**

- Ми ја расплака машината за перење алишта.

Го игнорирам. Ја земам кутијата со цигари. Нејзините агли се неправилни, едниот е турнат навнатре. Пет прста над него хартијата е скината. Златцето ситно изресено. Во кутијата парченца тутун и уште само една цигара. Ја вадам и припалувам. Ја гужвам кутијата помеѓу прстите и пуштам да паѓа кон подот. - **Нејзините спомени се навикнати на промени. Таман ќе и ја пофалам црната коса, таа ѝ се вцрвенува. Обожавам мали гради, велам, а нејзините се претвораат во згради. Таман да ѝ кажам сакам молчеливи девојки, не можам да дојдам до збор. Верувај, победен сум од пластелинот на кубовта. Отровна печурка да ја пара неа! Отровна печурка да го пара небото!**

- Оваа планета некому му смета?

Несвесно си врзува вратоврска од вените на вратот. Ги врти ушите. Ги навива речениците:

- Секое тело кое ротира подложно е на депресији. Се тркалаш по неа к'о парче згужвана хартија. Како нечие срамежливо и неиспратено писмо.

Неодобрувајќи врти лево-десно со главата пред да продолжи, а јас го спуштам погледот да не гледам како првотот му прави слалом низ косата.

- Пролетта секогаш ги зазеленува мозоците на таквите како неа. Утринска роса меѓу нејзините нозе. Нов принц во нејзиниот филџан за кафе, малку подизвалкан од талогот и навреден од наутот. Чека во ред заедно со илјадници како него, да се задолжи и даде заклетва. Патем, поднаучува понекоја итрина, безобразен збор. Првата ноќ со неа, го буди звукот од нејзиниот тефлонтелефон. Неговиот пријател, наполу животно, го прашува дали ужива. Ноќта е со полна месечина, му вели, ќе можеш ли да ја напуштиш. Нашиот принц ја спушта слушалката и се надева дека таа нема да се разбуди од неговото 'ржење. Се упатува кон вратата, иако знае дека нема да успее да ја отвори. Едноставно, цариник во главата. Утрото и раскажува што божем сонувал, додека таа се труди да го намести работ од чорапите. Таа сака вести, живот и идеологија. Надворешен и внатрешен непријател. Таа не оди во кафеани и историја. Принцот излегува на улица и шлапка по калта од дождот романтичен... впрочем, последната песна што ја напишав се вика „Кулиси на животот“. Оди вака: „Кулиси на животот. Не се потпирај. Не се потпирај на нив. Не се потпирај ептен на нив, Човеку!“

- Не ти дојде памет со годините.

- Имав пријателка чиј маж се беше убил. Бев со неа да и поносам дел од тагата и тежината. Ниту ја деша, ниту пиеше, но прстот навечер долу и спиеше. Еден ден, да ја утешам во болката, мојата дланка се најде на нејзиниот образ, а нејзината

солза на моето рамо. И... ерекција. Толкава не сум имал со години. Од тогаш се прашувам, зошто животот секогаш ги гарнира ситуациите. Родендени, умирачки и кисели краставички.

- За мене, самоубиството е губење на време.

- Ништо не е денес. Се е вчера и утре. Човек во животот треба сам да си биде златно рипче и да си исполни три желби.

- Првата?

- Е вторите две да ти се реализираат!

- Втората?

- Е третата да ти трае до крајот на животот!

- И, третата?

- Е... третата желба е ... желба.

По два литри реченци, патосот од бродски под веќе е тежок за одење. Се повлекуваме во длабочините на фотелјите. Само рацете ни висат отпуштено надолу, да се ладат во фугите. Го прашувам со нетрпелива реченица. - Имаш тоалетна хартија?

- Не, ама скини од атласон, ене го на горниот рафт, под „Камасутра“.

- Може Балкан?

- Веќе е употребен.

- Хахаха, Балкан е валкан!

.Измочувам вотка со неколку коцки мраз и лимон и се враќам во собата, се упатувам кон прозорецот. Погледнувам низ завесите, низ стаклата што биле и ќе бидат и занесено му се обраќам: - **Залезот на сонцето е прекрасен.**

Го погледнува новиот часовник кој му работи на механичка енергија.

- Во единасет навечер? Алкохолот кај тебе почнал да делува делотровно. Тоа е Железара, глупчо. Скопиле е нашиот град. Водно е над. Убавото, зад.

Разговорот меѓу нас, зголемен до бесмисол, ни ги гмечи носовите. Разговараме со рацете. Дишеме низ ноктите, украдени од земјата, огнот, водата, ветерот и времето.

- Ќе дојде ден кога на светот ќе постои само еден, но огромен метален компјутер. Металните луѓе, метална сперма во едниот и метално сеќавање во другиот миг, ќе го викаат мајка. Некогашните робови, конечно ќе бидат ослободени од одлуки. Насекаде ќе бидат распослани метални кабинички во облик на брадавици, за метална исповед и метална изолација.

- Твоја среќа е што лудилото те спасило од лудило.

- Крадци на душите. Убијци на спомените.

- Насмевки на метар. Бетон во вените.

- Засади ги подземните цветови на вербата пред малиот бог во тебе да изврши харакири, за срцето да здивне во сенка од разум и нежност на дофат. Спаси се од лудиот тимпанист што неуморно удира по месечината. Скршени стакла патуваат низ артерии облечени во атоми од црвени драперии.

- Знаеш ли што е смисолот на животот? Тоа ти е кога нуждиш во нужник, а си ја оставил ринглата од шпоретот вклучена за, потоа од неа да запалиш цигара затоа што немаш кибрит, па така си нуждиш, но на штрек, да не те трефне инфаркт и ринглата да ги запали елементите од кујната, и куќата, богами, изгори.

- Нешто како: „Којзнае што ли ќе ми се случеше да не ми беше паранојава.“
Мачката во неговото крило се засркна и промјаука извини, на што тој невешто пушти да му испаднат неколку пцости. Го прекинува шкрипењето на вратата, влегува Смртта и вели: „Ништо, ништо, само проверувам.“ Потоа си оди да вежба на клавијатурите од времето.

- Секогаш ми прави вака. Или пак, ќе се скрие зад вратата и гласно ќе го цвака својот омилен оброк, трева во сендвич од луѓе. Одвратна е и без стил.

Една луда мува цело време ни додева. Тој станува и го гаси светлото. Во мракот причекува да ја чуе како се сплескува од првиот уид на кој ќе налета. Потоа радосно чепка од носот, од животот, од римите:

- Љубов или хемија, кај мормоните работат ли повеќе хормоните? Не се плаши, ќе ти се врати ако тоа навистина го сакаш. Можеби работите ќе се случуваат баш вака...

На моменти задремувајќи како заклан, внимателно го слушам.

- Ти си дома, а таа на неколку километри од тебе. Откако манукот со очилата неуспешно и ја објаснува константната инверзија на полутечните тела, му се обраќа: „Сексот со тебе е О.К., ама увездите ги барам на друго место. Благодарам што ми подари ново чувство на вина. Кога ќе го изневерам, многу сум понежна со него. А тој сака нежни девојки“. Мисли на тебе. Излегува од неговиот стан и пали цигара.

- Таа не пуши.

- Пуши непознати. Остави, сега јас раскажувам.

Ноќта е повообичаена отколку што е вообичаено. Згазениот пикавец се растопува на дождот. Автобусот и ги прекинува мислите, ги остава зад себе евтините зборови. Дупките од светло, како риби пливаат во аквариумот на градот. Патниците се скаменети во прадвижење на одмерено однесување.“

- Си се возел ли ти воопшто некогаш во автобус?

- Твојата девојка не ги сака полните автобуси. И пречи туѓиот здив што ѝ го загрева тилот, туѓото тело што ѝ го допира грбот. Капка пот ѝ се стркалува во

гајичките и застанува каде што некогаш постоела опашка. И пречи рапавата рака на човекот во униформа...

- Зошто баш во униформа?

- ...што случајно ѝ ги допира градите, непокриените делови на кожата, бутките, пукнатините, мислите што се откриваат. Таа не ги сака полните автобуси. Таа ги сака бесполните автобуси. Нив ги нема. Се втрчува од еден излез кон друг и ги чита насловите. Излез за клиторичари. Излез за ономатопеолози...

- Ама ти се терминиве!

...Излез за новокомпонирани слузичари. Излез за, по грешка, влезените. Таа најпосле го пронаоѓа излезот за силувани во автобус и излегува. Не подригнува. Не го пцуе возачот. Ги гледа тротоарите, повторно се полни со тела на паднати и заборавени макетонци. Над нив кодошки им несат јајца во очите. Заобиколува дузина продавачки на ноќта. Асфалтот е длабок. Месечината поспана. Животот краток. Бројот на олошот е зголемен откако смртната казна е преиначена во доживотен затвор во траење од триесет дена. Во еден темен агол, неколку натрапници се спермни да малтретираат една манекенка: „Ма не кенкај!“ - ѝ наредуваат. Нејзината уста е полна со крик на риба. Безброј торза ја прекриваат. Кодошките чекаат пленот да биде отфрлен. На невидлив ескалатор, невидливи деца патуваат кон небото.

- А...

- А таа продолжува кон твојот стан. Чекори. Чекори. Чекори. Чекори. Чекори...

- Стар човек или стара грамофонска плоча?

- ... Чекори. Врата. Музика, некоја твоја, омилена?

- Р.А.П.-от „Моцарт го брани Сараево“?

- Има таков? Те здогледува седнат, замижан, како на цел глас ништо не правиш. Оди кон фрижидерот. Мраз. Цангр. Пијалок. Започнувате глупав разговор, глупав како во дијалозите од твоите раскази, што досега сум ги преживал.

„Ти си?“

„Кога би ги отворил очите, веднаш би забележал.“

„Кога те замислувам, повеќе ми личиш на себе.“

„А мене ми изгледа дека дремеш. Што ќе се напиеш а и зошто воопшто?“

„Еликсир на љубовта. А ти, каде беше до сега?“

„Кај една пријателка, мислам дека не го знаеш. Ми покажуваше слики кога била малечок. И пиевме чај.“

„Ти си мој Пинокио.“

„Што сакаш да кажеш со тоа?“

„Мала шега.“

„ Не чув некој да се насмее“.

„Сеуште немам монтирано хахахамашина.“

„Љубоморен?“

„Само љубоморален, Бриги Барде мое, прчледрчле црвенобосо. Оди во кујната, ставив педесетина кила месо во замрзнувачот.“

„Баш си срце. А од што?“

„Од мајка ти, билко моја умилко, нејзиното ми е омилено!“

„Многу смешно, знаеш!“

„Погреби на жаби и похувани баби. Вечно ќе го паметиме нејзиниот последен збор: Кре! Целата тајна е во подготовката на вештачката вилица. Жабата ви се држи фантастично за свои години. Мамо, баба скокна низ прозор, јаде мушички и така натаму и така натаму.“

- Потребни ли ти се глупавиве штосови за дејствието?

- Не пречат, колку да биде поживо.

Повлекува од цигарата. Чадот планинари кон таваницата.

- Твојата девојка преоѓа во напад.

„Користи го талентот да насликаш или напишеш нешто.

„Мислев да напишам некој есеј, *Дали Киклоидите намигнувале и како, кој ќе ни донесе пари и овозможи да одиме во Мајками Пич?*“

„Можеш. Од добар коњ, прашина се дига.“

Повторно повлекува од цигарата. Чадот сеуште планинари кон таваницата. Ја сопнувам тишината: - **Што да се создава понатаму, по галерии некрофили велат: „Се е веќе видено“.**

- Имаш право. Хибриди на креацијата ја возат релацијата.

нурната

во обично небо

птица со златест сјај

сонувачи

ја зборат

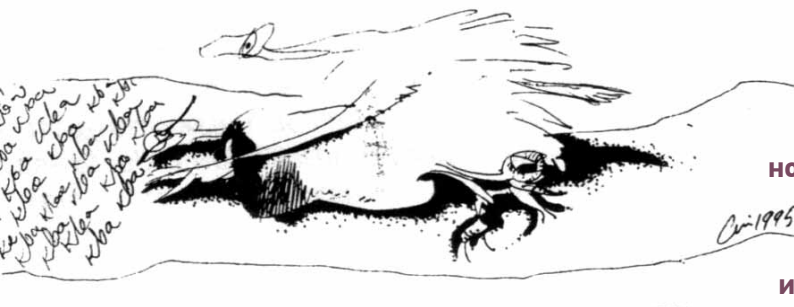
ликот

не и го знаат

но златен пердув

наутро

им уирка од газ

„Успехот танцувал сред беспрекорна насмевка“ – Дебелиот америкењац ти седи на фацата и ти прди директно во мозокот. Се жестама. Плунката ми се таложи во устата. Бранува, удира по непцата. **Милиони во хор го величаат поединецот во себе. Нудат секому услуги. Услугите одат од рака на рака и ветвеат, тотално незаинтересирани што се оружје со кое се убива иднината.**

- Не изигрувај ликовен уклетник!

- Ниту ти пиздател, продолжи!

- По разговорот со тебе, таа оди во бањата да ја соблече нечистотијата.

Ги замислувам нејзините движења додека се соблекува. Ги симнува гаќичките. Тушот ѝ е во рацете. Ја регулира температурата на водата. Млазот ѝ се расцветува меѓу нозете. Пункнатината ѝ е вцрвенета и задоволна. Се трие со крпата. Чиста, невина и нова, излегува.

- Околу вас се расфрлани зборови. Ситни касанки од умрениот муабет. Се обидуваат да ги составите. Едни се со изменето значење, а другите сте ги исфрлиле од употреба. Се прашувате, како ли успеале тие сакати реченици, толку долго да живеат со вас. Пронаоѓаш некој искршен збор, го лизнуваш со јазикот да провериш дали е останат ист по толку време. И го подаруваш со надеж дека овој пат нема да биде отфрлен. Многу зборови се добро сокриени и никогаш повеќе нема да бидат пронајдени. Ги отворате устите да обликувате нови што ќе ги заменат, што ќе измамат топлина и насмевка, потребна колку и марка на разгледница. Нејзините усни обликуваат збор.

„Не те сакам кога си тажен.“

Излегува од бањарката и ти се приближува.

„Дојди, оставив неколку капки за тебе. Мислам дека се овде, овде и овде...“

Покажува на градите, папокот и .... Ја бакнуваш. Сакаш да сакаш. Сакаш да бидеш сакан. Исповеднички и шепотиш.

„Утрово издркав и си ја набљудував спермата под микроскоп. Бројот на живи сперматозоиди ми е драстично опаднат, да се земеме додека е време.“

„Не грижи се. Јас ќе ги живнам. Имаш ли...“

Ти во (кон)домот, (кон)домот во неа. Нејзините прсти ја проверуваат твојата љубов. Нејзиното тело, како плима се слева кон тебе. Ставаш маслинки во нејзините очи. Нов цвет во нејзиното срце. Нејзините прсти околу тебе, а тебе - никаде. Збир на секунди во кои не постоиш. Нејзиниот мирис е постанок на светот. Меѓу твоите нозе, фетус во ерекција..

- Мислиш пенис!

- Не, фетус! Како фалусен симбол, т.е. фалус, како фетусен симбол. Друг пат ќе ти објаснам.

-...И така, твоето бебе стотина пати влегува во светот за повторно да се најде надвор од нејзината вагина. Гласови од утробата му ја шепотат радоста на буђењето.

Неродено дете, илузијата за промените го дои заборавот за крвавите пори што ги наследуваш. Кармогенетичари те облекуваат во валкана, остарена кожа. Го наследуваш лудилото. Мафташ со крилјата како лилјак што удира по уидовите на историјата.

„Сврши ми - да ти свршам! - Возбудено ти шепоти. Експлозијата го распарчува детето во мисла а тоа во неа, закачено за модра брадавица. Приказна навечер. Расплетена плетенка. Очи што прашуваат и веруваат.“

За миг се свртува наназад, очигледно ненавикнат на движење, да отвори нова кутија цигари. Припалува. Пламенот од шкорчето му се гаси во зениците. Ги брише исчадените солзи од очите и продолжува.

- Поминуваат месеци, денови, години. Твојата малечка, веќе не е малечка. Во автобусот туѓиот здив ѝ го загрева тилот. Туѓо тело ѝ го допира грбот. Капка пот ѝ се стркалува во гаќичките, застанува каде што некогаш постоела опашка. Рапава рака ѝ ја допира кожата, бутките, пукнатините. Мислите што се откриваат. Човекот во униформа ѝ вели да не се плаши, (тој не бил како другите, имал фин адреналин). Му верува, веќе е во неговата соба. Му верува додека ѝ отпетлува едно по едно копче од облеката. Му верува додека неговиот јазик ѝ шумоли крај увото. Му верува додека ѝ ги мириса гаќичките, а неговите прсти оставаат црвени бразди на нејзините гради. Му верува додека ја учи на нови зборови, усенеб, на пример. Му верува крај сопствената болка. Исплашен од мислите, вриснуваш. Во креветот до тебе, твојата девојка насмеано те прашува:

„Што ти е? Толку ли те плаши сексов со мене?“

„Не зезај, дај цигара!“

Првиот дим ти го гребе грлото...

- А првата голтка ми го кине желудникот, не досадувај со описи, што понатаму?

- Погледнуваш кон неа. Заспива спокојно покриена со сопствените трепѝки. Во ноќта што го пегла небото - сребрена силуета креирана од месечината. Околу креветот се расфрлани стравови. Заспиваш, слушаш непознати гласови кои те плашат, но тоа е само сон, помислуваш. И сто пати ја прескокнуваш оградата.

- Нешто повеќе околу гласовите?

- Првиот е на човекот во униформа и е во прашална форма:

„И, велиш едноставно да ги убиеме, силуваме, ограбиме... расониме?“

„Да не имаш случајно емоции?“

Му одговара паметникот - патоказ.“

- И?

Мачката му преде од влакната на градите, а тој ми дообјаснува:

- И, се раѓа денот нов, но веќе си мртов.

- Страотно ме развесели, валкан избрчкан старецу, од каде па ти толку ме познаваш? Како знаеш што ќе ми се случи? Темнина. Само неговите очи зрачат два бели круга на

завесите, како кај завршена филмска проекција. Со тажен поглед во левото и прекор во десното око, уморно проговорува:

- Затоа што јас и ти сме едно.

Звук од хармоника ја исполнува собата. Неговиот лик се претвора во пена. Меурчиња од боја и терпентин, проуирно жилави, се упатуваат кон едно празно платно. Неговата насмевка во боите, во борите, во вечноста. Излегувам од мојот стан да земам воздух. Утрото ми кова шајки во очите. Птиците абортираат. Го валкаат асфалтот од улиците што се престојуваат без никој да забележи. Редиците ставаат старци за потполнки. Клоцам пред себе грутка незадоволство. Неверен облак со немирнен облик допловува. Од небото истура мастило и испишува на зградите, без неа како би било. Накиснати ситуации резигнирано стопираат. Една напуштена надеж-Завива. Наблиската ситуација ѝ фрла коска да ја смири. Коската е моја.

**во дуња
платно или збор
страв што се листа
скриен во дупка
од сопствената стега
над тебе цвета грмотевица
бела роза
бесна на мракот
што прави „тик - так“
во твојата глава
бела роза
убава скоро како смртта
забодена во реверот
на новиот бог од утре
измиена со насмевка
како што
заборавот само знае
минуваш крај тоа
и не постоиш
или постоиш
во дуња
платно или збор...**

цртежи и текст:

© Сашо Поповски

Април, '95.

СПЕЦИЈАЛЕН ГОСТИН:
**БРАБИСЛАВ
БАБИЌ КЕБРА**

КАЖИ ПРАВО

ФРОНТМЕНОТ И МОЗОКОТ НА НОВОСАДСКИОТ БЕНД „ОБОЈЕНИ ПРОГРАМ“, Б.БАБИЌ - КЕБРА, И ВО МАРГИНА! ОВИЕ ДЕВЕТ ПЕСНИ СЕ ЗЕМЕНИ ОД НЕГОВАТА НАЈНОВА КНИГА „РЕЦИ ПРАВО“

СИГУРЕН ЧОВЕК

Си бил еднаш еден сигурен човек.

100% сигурен.

Каков човек!

ОГЛЕДАЛА

Се уирнувам во огледалото

и умирам од смеење.

Не ми е јасно,

зошто се до сега ги игнорирав

толку евтините забави.

СРЕДБА

Главите јадат глави,

поради пријателства.

Ги туткаат и случајно ги поместуваат

носот, усните, очите и косата.

Косата е леплива и долга.

Тоа е главата на мојот другар.

ТОРБИ

Јас сум Џингис Кан
ме напаѓаат некои чудни птици.
Мојот верен коњ исплашен избега.
Се сокрив во торбата.
По враќањето во Монголија
Одушевено ја дочекаа торбата.
Се вратил Џингис Кан.

ЧЕЛИЧНИТЕ ЛОКОМОТИВИ

Во текот на разговорот со огледалскиот херој
ги забележувам клучевите.
Ха!
Помислувам, многу клучеви многу проблеми.
Тие исти клучеви
подоцна ме заклучаа.

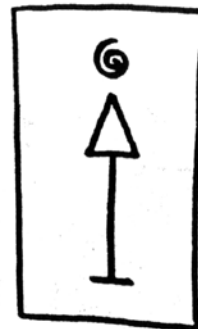

ХАЛО - ЛУЛУ

Денес лекарот ме праша дали халуцинирам?
Реков да!
Во тој момент тој збор звучеше прекрасно.
Јас сум уморен презаситен раствор.

МНОГУ СТЕ БОЛНИ

Сите околу мене во папучи?
Јас во чизми.
Сите нешто под око ме гледаат.
Мислам, колку сум јас млад,
а Пакистан го трпи 28-иот државен удар.

СИЛАТА НА СОНОТ

Трпеливо стојам во место.
Стојам и не ми паѓа на ум да се мрднам.
Чекорот си замина без мене.
И телото си замина.
Сé си отиде, тотално растурен.
Стојам?
Кој ми даде толку добра волја.

ВИБРА

Даваш, сé им даваш.
Му се радуваш на загубеното време
стоиш.
Луѓето минуваат.
Никој не те забележува.
Нема врска...

COPING WITH THE "I'M NOT GOOD ENOUGH" SYNDROME

by MARY FLEENER © '97

Геддел Ешер Бах²

ДАГЛАС ХОФСТЕТЕР

МАЛА ДРАМСКА ИГРА, ПОКРАЈ РАСТУРЕНИОТ PUZZLE „ГЕДЕЛ ЕШЕР БАХ“

учествуваат: Георги Стојанов - добар познавач на Хофстетер; Сашо Стојановски - добар познавач на Г. Стојанов и преведувач; Пандалф Вулкански - еден од уредниците на Маргина.

Турска чаршија, приквечер. Од дупките, дење разбегани навака-натака под немилосрдното азиско сонце, сега почнуваат да излегуваат, по ред; репката, внукот, дедото, мачката, глушецот. Во сенката на дебелиите видови низ кои шпартаат специјални видови на гуштери - чии паѓање во нечија коса предизвикува едвај видливо бранување од извик, страв, паника среде таа речиси пустинска неподвижност (оттаму, од таа статичност, можеби потекнува и „сценската“ форма на овој скеч?!) - господинот Иљаз, првиот попладневен посетител во чајџилницата САМО ТИ ЈА, зависнички (истовремено страшно и одмерено!) го срка првиот од низата чаеви што следуваат. Под одвратниот кока-кола знак на влезот во Безистен протрчува ситната но агилна фигура на инженерот по комуникации, С. Стојановски. По него доаѓа познатиот дух-писател, П. Вулкански, а последен, доцнежќи на закажаниот договор, доаѓа ексцентричниот стручњак за ГЕБ и ВИ, Г. Стојанов.

П.В.: Е па, Хофстетер значи!

Г.С.: Аха.

П.В.: Право да ви кажам, дечки, сите мои траектории во последно време личат на некоја стравична ешеровска безизлезност; круг, јамка, врвца, мебиусова лента, како и да го наречете, сево ова ми делува толку проклето исто, толку неподвижно, што...

С.С.: Едно мачкиште штотуку усмртува еден глушец; ориенталниот ден почнува, со жртва, ко ритуал, нема место за паника, драг колега...

Г.С.: А и гуштерите... Замислете ги линиите зад нивните траги... Каков Ешер, наков јѐбан маниризам, лицање... Хаос, другари, ко чесма што капе!

С.С.: Што значи дека живееме во еден динамички еквилибриум...

Г.С.: ХА! ХА! ХА!

С.С.: ...И твојата потиштеност, Вулкански, не е ништо друго туку блесок на ентузијазам кај твоето космичко близначе поврзано со тебе со врвца...

Г.С.: Стринг, Ха!

(во тој момент низ сцената протрчува едно огромно дебело девојче, налик на Бодидармина кукла, која во рацете држи врвца со еден црн Џокер-балон што лебдее... „Госпожица Балоница, госпожица Балоница, бегајте!“, се слуша глас зад сцената, но нашите тројца херои се чини дека тоа не го ни забележуваат)

Г.С.: А близначето може да биде било кој, можеби токму тој убиец на глушецот е придвижен од твојата грозна апатичност, што значи дека...

С.С.: Георг, те молам, не почнувај со ниски удари. Глушецот е готов и да видиме што понатаму.

П.В.: А близнак во тревките чај, или во етеричните испарувања на тревките, или близнак на некој бран среде океан што токму издишува, или само некаква капка што ќе се слизне, и крај, израмнети енергии, ентропија, смрт...

Г.С.: Да не претеруваме. Хофстетер е толку питок, луциден, да не кажам радосен, што ова не е соодветно...

П.В.: А да речеме вака: Гедел Ешер Бах е репката, и сега ние се редиме, приредувачот, преведувачот, издавачот... Колку членови има таа низа? Под кој реден број стојат Хофстетер, Гедел, Ешер, Бах, т.е. каква е нивната врска со смртта на глушецот на која присуствувавме? Нема ли „извлекувањето на македонски“ на тој морков да резултира со тектонски придвижувања на еден цртан филм со итриот зајак, којотот, птицата и Бим и БУМ!

С.С.: Ваква бесцелност имаш само на исток... Прекинувам да учествувам, што се договорите ќе преведам, а сега одам на другата маса, кај мојот пријател Нецо.

П.В.: Мистификатор без доволно уметнички знаења, тој твој Хофстетер, но добро, интригантен во смисла дека придвижува теми, инаку прилично досаден гледано чисто стилистички...

Г.С.: Гениј! Во раце сум ја држел книгата која Хофстетер му ја посвети на мојот професор од Бугарија! Какво чувство! А навечер со сите драги фанови си дрдориме на Интернет за нашиот голем учител...

СС: Si je, Nexhat?

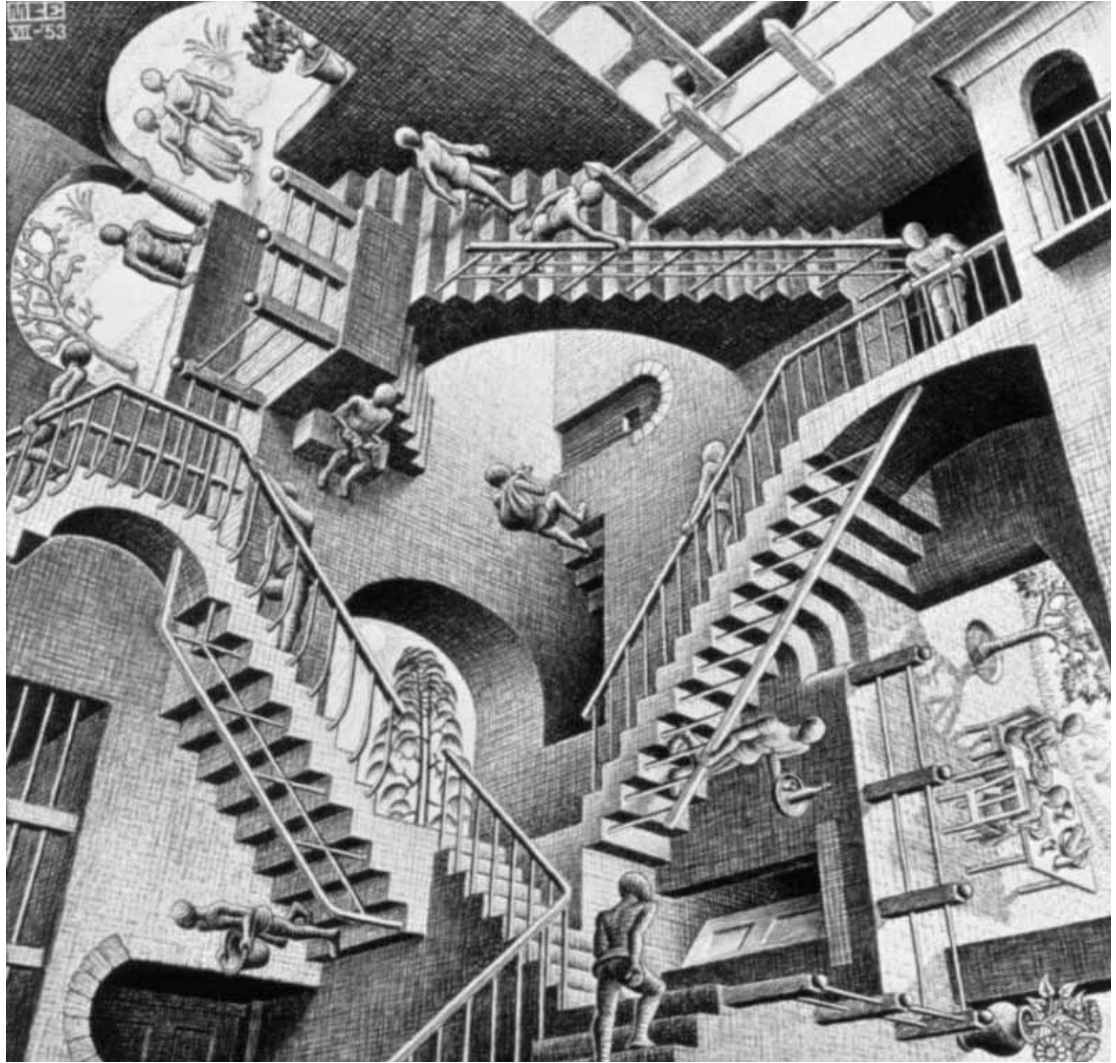
П.В.: А да прекинеме, Ѓорѓи? Ете, малиот македонец во својата микро-библиотека го има и овој контроверзен тип, пеки. Ти го направи првиот хипер-текст за Маргина, тематот за AI, помагаше кај несреќниот темат за Преведување, еве го сега и Хофстетер, фала ти, пријателе.

Г.С.: Нема за што, пријателе, а сега да ти кажам за мојот CD проект...

П.В.: Кажи ми.

(пак доаѓа чудовишното девојче со балонот, но балонот сега експлодира, од него излегува некој гас со чуден мирис - за смеење или убивање?!, девојчето - госпожицата Балоница?! - го врти кон публиката своето надуено креч-лице и ги гледа луѓето кои мирно и панично нидаат од тој простор)

составил: (М)ЛАКИ ВОЛКАНО

ВОВЕД:

Музичко-логичка понадица

Инвенција во шри гласа

ГЛАВА I

Енигмата MU

Инвенција за два гласа

ГЛАВА II

Значење и форма во математиката

Сонаџа за Ахил, сам

ГЛАВА III

Фигура и фон

Contracrostipunctus

ГЛАВА IV

Конзистентност, комплетност и геометрија

Мал хармониски лавиринџ

ГЛАВА V

Рекурзивни структури и процеси

Канон со зголемување на интервалиите

ГЛАВА VI

Каде всушност е значењето

Хромајска и Фугриозна Фанџезнија

По прекрасното капење во една баричка, Желката беше излегла на сонце и се спремаше добро да ја истресе водата од себе кога Ахил помина од таму.

Ж: Поздрав за вас Ахиле! Претставете си, баш си мислев на вас додека шлапкав во барата.

А: Па, колку и да е чудно, и јас си мислев на вас лутајќи по прериите. Сè е така зелено во ова време од годината.

Ж: Мислите? Тоа ме потсети на една мисла што имав намера да ја споделам со вас! Би сакале ли да ја чуете?

А: Се разбира. Јас сум почестен. Но, со една ограда: да не ме вовлечете во некоја од вашите сатански логички замки.

Ж: Сатански замки? Ахиле, неправеден сте! Јас да поставувам замки за некого! Јас сум едно мирно суштество кое никого не вознемирува и кое си живее еден мал и достоинствен травојаден живот. А моите мисли лутаат меѓу бизарностите на природата на нештата (онака како јас ги гледам). Понизна набрдувачка на феномените во светот што нè опкружува, одам напред без никакво брзање, и си ги расфрлам моите мали глупости кои, се надевам никого не повредуваат ниту шокираат. Што се однесува пак до моите намери, успокојте се: сакав само да ви зборувам за мојот оклоп, а тоа, како што добро знаете, нема ама баш никаква врска со логиката.

А: Добро, ме убедивте г-ѓа Желко. А и мојата љубопитност е веќе заскокоткана. Ќе бидам среќен да слушнам што имате да ми кажете, макар тоа и не било нешто шокантно.

Ж: Да видиме... Како би почнала? Хм... Што ви паѓа најмногу во очи, Ахиле, кај мојот оклоп.

А: Па, на пример, тоа дека ми изгледа беспрекорно чист.

Ж: Благодарам. Штотуку ги исчистив наслугите нечистотии што се беа насобрале за последниов век. Сега можеме да му се восхитуваме на прекрасното зеленило на мојот оклоп.

А: Колку убав зелен оклоп, просто е уживање да се гледа како блеска на сонцето.

Ж: Зелен? Тој не е зелен!

А: Како тоа? Па штотуку ми рековте дека е зелен.

Ж: Да, па?

А: Значи се сложуваме: оклопот е зелен.

Ж: Не не е!

А: Аха! Сега го разбираам вашиот маневар. Сакате да ме натерате да сфатам дека она што го кажувате не е нужно вистинито, дека Желките си играат со јазикот, дека вашите изјави и стварноста не секогаш се сложуваат, дека...

Ж: Сигурно дека не го сакам тоа! За Желките зборовите се свети! Уште повеќе, егзактноста е нашиот идеал!

А: Епа добро, зошто тогаш рековте дека вашиот оклоп е зелен и дека не е зелен?

Ж: Никогаш не сум рекла такво нешто. И жал ми е затоа!

А: Би сакале да го имавте кажано?

Ж: Не! Жалам што го кажав тоа и напoлно не се сложувам со сето ова!

А: Па ова е контрадикторно на она што го кажавте пред малку.

Ж: Контрадикторно! Контрадикторно! Јас никогаш не сум контрадикторна. Тоа не е во природата на Желките!

А: Ха! Сега ве имам! Ве фатив во флагрантна противречност.

Ж: Добро, вистина е, фатена сум!

А: И таа продолжува! Си противречите сè повеќе и повеќе! Толку се заплеткавте во контрадикции што е невозможно да се разговара со вас!

Ж: Не, не е вистина. Јас си разговарам со себе без никаков проблем. Можеби вие сте тој што има проблеми: ќе одам дотаму што ќе изнесам една хипотеза дека вие сте во контрадикција со самиот себе до таква мерка, што дури и не можете да видите колку сте некохерентни.

А: Каква навредлива хипотеза! Ќе ви докажам дека вие сте таа што запаѓа во противречности и дека никако поинаку не може да биде.

Ж: Добро, во таков случај знаете што треба да правите! Што има полесно од тоа да се докаже една контрадикција! Ајде, само напред.

А: Хм. Не знам веќе од кај да почнам! Добро, вака: Првин рековте дека вашиот оклоп е зелен. Потоа рековте дека не е зелен! Што треба да се додаде на тоа?

Ж: Па ајде објаснете ја контрадикцијата! Престанете да вртите околу наоколу!

А: Но, но ... Ах, да, сега знам (знаете мојот ум понекогаш е малку бавен). Имаме различни претстави за тоа што е контрадикција. Во тоа е проблемот. Значи да бидам јасен: контрадикција е кога некој кажува нешто и го негира во исто време!

Ж: Лукаво, лукаво! Баш би сакала да го видам тоа. Вентрилоквистите ќе ги бива за оваа игра. Но за жал, јас не сум вентрилоквист.

А: Оххх! Па само сакав да кажам дека некој е контрадикторен ако каже нешто па потоа, во истата реченица, го негира. Не е нужно тоа да го направи апсолутно истовремено.

Ж: Но вие не ми посочивте ЕДНА туку ДВЕ реченици!

А: Да, две реченици што си противречат!

Ж: Просто ми е жал за вас Ахиле што збрката во вашите мисли е толку очигледна. Како прво, ми рековте дека контрадикцијата е феномен што се појавува во рамки на една реченица. Потоа, ми рековте дека сте забележале противречност меѓу две реченици што ги кажав. Токму како што реков: вашиот мисловен систем е толку збркан што не успевате

да видите до колкав степен е неконзистентен. Гледано однадвор, сè е јасно како капка роса!

А: На моменти толку ме заплеткувате со вашите маневри што едноставно не знам дали дискутираме за некаква апсолутна глупост или за суштински поими.

Ж: Ве уверувам Ахиле дека се работи за она второто. Знаете, Желките не си го губат времето во глупави дискурси.

А: Добро, ме убедивте! Но сега, кога имав еден момент за размислување, го согледав логичниот чекор што ми требаше за да ве убедам дека сте противречна.

Ж: Одлично! Се надевам дека не е многу комплициран. И внимавајте да биде и беспрекорен!

А: Секако! Дури ниту вие, ниту вие не ќе можете да го соборите! Значи, бидејќи ја прифативте за вистинита реченицата 1. („Мојот оклоп е зелен“) и бидејќи исто така ја прифативте и реченицата 2. („Мојот оклоп не е зелен“) вие морате да ја прифатите и реченицата која ги содржи претходните две. А?

Ж: Па има некаква смисла...само со еден услов: треба да се сложиме околу начинот како ќе ги поврзете речениците.

А: Нормално! Хе, хе, хе, ве имам, ве имам, ќе видите! А речениците ќе ги поврземе на најприроден можен начин, а тоа е...

Ж: Внимание! Размислете добро за тоа, затоа што може да се случи нешто неочекувано. На пример, се сложувате дека: „Ахил има десет прсти.“!

А: Да, тоа не може да се одрече!

Ж: Добро. Исто така се сложувате и дека „Оваа реченица има пет збора.“ е вистинита реченица.

А: Без никаков сомнеж!

Ж: Е па добро, ако ги комбинираме овие две реченици на најпростиот можен начин „Ахил има десет прсти и оваа реченица има пет збора.“ добиваме нешто не баш највистинито.

А: Чекајте, чекајте, јасно дека таа реченица е лажна но...

Ж: Значи гледате дека и некои наједноставни и навидум неспорни начини да се сврзат две вистинити реченици не дава секогаш вистинита реченица.

А: Да, а тоа е затоа што вие ги споивте речениците на таков нечесен начин!

Ж: Нечесен? Какви се вашите забелешки? И како впрочем требаше да постапам?

А: Не знам, но вашиот резултат не е логичен. Имам чувство дека нешто ми смувавте...

Ж: Како и секогаш! Просто се губам кога ми зборувате за таа ваша Логика и нејзините Големи Принципи! Немојте пак, ве молам...

А: Не мачете ме така, г-ѓа Желко. Совршено ви е јасно дека игравте нечесно...

Ж: Јас нечесна? Вие ме навредувате, драг мој. Ако добро се сеќавам, ваша беше идејата да ги поврземе двете реченици со „и“, така да ова што сега го правите...

А: Ме оставате без збор! Ме терате да се чувствувам како некоја злобна личност, додека моите намери беа најневини.

Ж: Да, да...Секој така си мисли отпрвин.

А: Срам да ми е! Се обидов да ве надитрам сакајќи да ве натерам да кажете една контрадикција. Се чувствувам така ниско...

Ж: И треба. Знам што сакавте да ме натерате да кажам: „Мојот оклоп е зелен и мојот оклоп не е зелен.“ Но таква флагрантна лага никогаш нема да излезе од устата на една достоинствена желка.

А: Ве молам да ме извините, навистина ми е жал што воопшто го започнав сево ова.

Ж: Не очајувајте, ве молам, воопшто не ме повредивте. Навикната сум на секакви глупости што луѓето ги зборуваат. Го ценам вашето друштво Ахиле, иако можеби понекогаш вашите мисли не се така јасни како кај нас Желките.

А(воздивнувајќи): Се плашам можеби да не е веќе предоцна да се вратам на правиот пат; ќе правам сигурно уште многу грешки во мојата потрага по вистината.

Ж: Главата горе, Ахиле. Еве сигурна сум дека денешнава дискусија ве поттурна малку во права насока. Довидување и сè најубаво Ахиле.

А: Довидување, г-ѓа Желко, и илјада пати ви благодарам.

ГЛАВА VII

Пропозиционално сметање

Канцер канон

Втор дел: ЕГБ

Прелудиум...

ГЛАВА X

Нивоа на дескрипција и компјутери

... и мравкина фуга

Англиско Француско Германско Македонска свиџа

By Lewis Carroll...

...et Frank L. Warrin...

... und Robert Scott...

и Георги Стојанов

'Twas Brillig, and the slithy toves

Did gyre and gimble in the wabe:

All mimsy were the borogoves,

And the mome raths outgrabe.

Il brilgue: lest toves lubricilleux

Se gyrent en vrillant gans le guave.

Enmimés sont les gougebosqueux

Et le momerade horsgrave.

Es brillig war. Die schlichten Toven
Wirrten und wimmelten in Waben;
Und aller-muemsige Burggoven
Die mohmen Raeth' ausgraben.

Жареше, а бавите слизни
Се вртеа и валеа в греб
миздри беа кускубите
А мумите се оцрвеа од ред.

„Beware the Jabberwock, my son!
The jaws that bite, the claws that catch!
Beware the Jubjub bird, and shun
The frumious Bandersnatch!“

<<Garde-toi du Jaseroque, mon fils!
La guele qui mord; la griffe qui prend!
Garde-toi de l'oiseau Jube, évite
Le frumieux Band-a-prend!>>

>>Bewahre dich vor Jammerwoch!
Die Zaehne knirchen, Krallen kratzen!
Bewahr' vor Jubjub-Vogel, vor
Frumiosen Banderschnaetzchen!<<

Од Мокуша чувај се, син мој!
Од канџите и челуста што апе,
Од птицата Џабџап, и од тој
Димоштен Растикнат, чувај се!

He took his vorpal sword in hand:
Long time the manxome foe he sought-
So rested he by the Tumtum tree,
And stood awhile in thought.

Son glaive vorpal en main, il va-
T-à la recherche du fauve manscant;
Puis arrivé à l'arbre Té-té,
Il y reste, réfléchissant.

Er griff sein vorpals Schwertchen zu,
Er suchte lang das manchsam' Ding;
Dann, stehend unterm Tumtum Baum,
Er an-zu-denken-fing.

Ја зеде тој сабјата си стрвна,
Го бараше долго насмражниот враг,
До дрвото Тамтам пристигна,
И да размисли подзапре на час.

And, as in uffish thought he stood,
The Jabberwock, with eyes of flame,
Came whiffing through the tulgey wood,
And burbled as it came!

Pendant qu'il pense, tout uffusé,
le Jaseroque, à l'oeil flambant,
Vient siblant par le bois tullegeais,
Et burbule en venant.

Als stand er tief in Andacht auf,
Des Jammerwochen's Augen-feuer
Durch turgen Wald mit Wiffek kam
Ein burbelnd Ungeheur!

Дур мислата го занела беше,
Глеј! - Мокуш, од очите му искри,
Од шумата мистајна изјаваше,
И со мрбор и пор се откри!

One, two! One, two! And through and through
The vorpal blade went snicker-snack!
He left it dead, and with its head
He went galumphing back.

Un deux, un deux, par le milieu,
Le glave vorpal fait pat-à-pan!
La bete défaite, avec sa tete,
Il rentre gallomphant.

Eins, Zwei! Eins, Zwei! Und durch und durch
Sein vorpals Schwert zeschnifer-schnueck,
Da blieb es todt! Er, Kopf in Hand,
Gelaemfig zog zurueck.

Ен, два! ен, два! и-пак-и-пак-и-па
Сечивото стрвно урдна-срнд,
И Мокуш се сри, а тој с'главата
В раце, галовикајќи се врати.

„And hast thou slain the Jabberwock?
Come to my arms, my beamish boy!
O frabjous day! Callooh! Callay!“
He chortled in his joy.

<<As-tu tué le Jaseroque?
Viens à mon coeur, fils rayonnais!
O jour frabbejais! Calleau! Callai!>>
Il cortule dans sa joie.

>>Und schlugst Du ja den Jammernoch?
Umarme mich, mein Boehm'sches Kind!
O Freuden-Tag! O Halloo-Schlag!<<
Er schrtelt froh-gesinnt.

„И го среди ли Мокуша ти,
О, падни ми в преград сине,
О, свижен ли ден, Канин, Канен“
радоста му не можеше да мине.

'Twas Brillig, and the slithy toves
Did gyre and gimble in the wabe:
All mimsy were the borogoves,
And the mome raths outgrabe.

Il brilgue: lest toves lubricilleux
Se gyrent en vrillant gans le guave.
Enmimés sont les gougebosqueux
Et le momerade horsgrave.

Es billig war. Die schlichten Toven
Wirrten und wimmelten in Waben;
Und aller-muemsige Burggoven
Die mohmen Raeth' ausgraben.

Жареше, а бавите слизни
Се вртеа и валеа в греб
Миздри беа кускубите
А мумите се оцрвеа од ред.

ГЛАВА XI

Умови и Мисли

Може ли да има изоморфизам меѓу умовише?

Откако ја поставивме хипотезата за постоење на подсистеми во мозокот со високо ниво на активност (накратко: симболи), можеме да се вратиме на прашањето: дали постои изоморфизам, тотален или парцијален, помеѓу два мозоци.

Наместо да се прашуваме за изоморфизмот на невронско ниво (кој сигурно не постои), или на ниво на подоргани (кој постои но не кажува ништо особено), ние ќе бараме изоморфизам меѓу два мозоци на ниво на симболи, т.е. соодветствие или пресликување, кое за симболите од едниот мозок ги наоѓа соодветните од другиот. Исто така ќе бараме пресликување меѓу секвенците на активација на симболите во едниот и во другиот мозок. Значи се работи за еден вистински функционален изоморфизам. (...) Јасно е дека таков изоморфизам не постои меѓу двајца луѓе. Во спротивно, овие две суштества би морале да имаат апсолутно идентични мисли, а за да тоа биде можно тие би морале да имаат совршено еднакв испомени што би се рекло би морале да имаат живеано ист живот. Дури и најблиските близнаци се далеку од овој идеал.

Што да кажеме тогаш за една индивидуа? Додека ги прелистувате своите сопствени белешки, напишани од пред неколку години си велите „Какви се овие глупости“ смеејќи се на помислата за тоа кој сте биле тогаш. Уште пострашно, истото се случува и со нешто што сте го напишале пред десетина минути. Согледувате значи дека вие не ја разбирате личноста која сте биле до пред само неколку моменти. Изоморфизмот меѓу вашиот сегашен мозок и вашиот мозок од минатото (и тоа не толку далечно минато), не е совршен. Можеме да си замислиме каков би бил изоморфизмот меѓу различни личности, или дури различни животински видови. И покрај сè, комуникацијата меѓу двајца многу различни луѓе може да биде многу богата. Помислете на пример, на сето она што ве разликува од Francois Villon, поет од XV век, додека ги читате неговите балади напишани во затвор: друга личност, од друга епоха, во затвор, пишувал на старофранцуски, па уште преведен на македонски. Како воопшто би можеле да се надевате да ги разберете идеите скриени зад оваа фасада од зборови? И покрај се, вибрациите сепак некако се пренесуваат. Така, од една страна изгледа дека ќе треба да ја отфрлиме сета надеж дека можеме

ГЛАВА XII

Умови и мисли

Сѝорегување на различни семантички мрежи

Но што е пак тоа парцијален изомофизам? Сеуште сме далеку од одговорот! Уште пострашно е што никој сеуште не нашол начин како да ги репрезентира мрежите од симболи и секвенците на активација во нив. Некогаш ќе сретнеме некој цртеж на мал дел од таква мрежа, каде секој симбол е претставен со еден јазол од кој излегуваат и влегуваат гранки, кон и од други јазли. Гранките ги претставуваат различните начини на активација на јазлите. Овие цртежи се обидуваат да го доловат интуитивниот осет за „поимна блискост“. Како и да е, постојат безброј типови на таква блискост, секоја релевантна во одреден контекст. На сл. 70 е прикажан еден мал дел од мојата „семантичка мрежа“. Проблемот е што огромната комплексност на меѓузависностите меѓу симболите е тешко да се претстави со неколку линии кои ги поврзуваат јазлите.

Друг проблем со овој тип цртежи е што не е коректно да се мисли дека еден симбол мора да е или „вклучен“ или „исклучен“. Ако тоа е вистина за невроните, нивната „бистабилност“ не се пренесува и на невронските групи. Од оваа гледна точка симболите се многу покомплексни од невроните, што и не е големо изненадување, бидејќи тие се составени од неврони. Пораките што се разменуваат меѓу симболите се многу посложени од едноставното „Јас сум активиран!“, што е отприлика содржината на пораките невронско ниво. Секој симбол може да биде активиран на голем број различни начини во зависност од тоа кои други симболи се активни. Уште не знаеме како шематски да го претставиме тој процес, па дури не знаеме и дали тоа е воопшто можно. Да претпоставиме за момент дека овој проблем го имаме решено. Да замислиме дека постои таква конфигурација на јазли обединети со врски (кои можат да бидат во разни бои, со цел да се претстават разните типови на „поимна блискост“) кои прецизно го определуваат начинот на активирање на симболите од страна на други симболи. Кои ќе бидат условите сега за да кажеме дека двете репрезентации се изоморфни или приближно изоморфни? Бидејќи тука станува збор за визуелна репрезентација на симболни мрежи, да разгледаме еден аналоген проблем. Како да се одреди дали две пајажини се исплетени од пајаци од ист вид. Би почнале ли да споредуваме јазол по јазол, влакно по влакно, агол по агол? Тоа би бил залуден труд. Две пајажини никогаш не се исти, а сепак имаат нешто заедничко, некаков „стил“, „форма“, „нешто“ што безгрешно го определува видот на пајакот што ја направил пајажината.

Во било која мрежна структура можеме да ги разгледуваме како локалните така и глобалните карактеристики. За да се видат локалните карактеристики треба да ја набрдуваме мрежата како што тоа би го направел некој кусоглед човек кој, на пример, не би можел да види нешто повеќе од еден јазол одеднаш; наспроти ова, за да ги видиме глобалните карактеристики треба да употребиме птичја перспектива, без да се задлабочуваме во ситниците. Така, целокупната форма на пајажината е глобално својство додека просечниот број на влакна кои излегуваат од еден јазол е локално својство. Да претпоставиме сега, дека критериумот за тоа дали две пајажини се изоморфни е тие да бидат исплетени од пајаци од ист вид. Тогаш интересно е прашањето, кој тип на набрдување - локално или глобално- изгледа понадежен за да се одлучи дали

две пајажини се изоморфни. Без да одговориме на ова прашање, да се навратиме на почетното прашање за сличноста - или изоморфноста ако сакате - на две симболни мрежи.

Воздух и Ыесна,
Рене Маргит 1964

Преводите на „Jabberwocky“

Замислете си три лица чиј мајчин јазик е англиски, француски и германски кои сакаат игри со зборови на сопствениот јазик. Дали нивните симболни мрежи ќе бидат слични на глобално или локално ниво? Но дали воопшто има смисла едно вакво прашање? За да ги конкретизираме нештата, да ги погледнеме трите преводи на познатиот „Jabberwocky“ од Lewis Carroll.

Го избрав овој пример затоа што, можеби, е подобра илустрација одошто некој прозен текст, за проблемот на барање на „истиот јазол“ во две различни мрежи, кои на прво ниво на анализа, немаат ништо изоморфно. Многу е полесно да се преведе еден текст напишан на секојдневен јазик, бидејќи на секој збор или израз од едниот јазик, обично може да му се најде соодветниот (со слично значење) во другиот јазик. Напротив, во песни од овој тип, многу „зборови“ не го пренесуваат вообичаеното значење, туку се ставени само за да ги активираат соседните симболи. Но оние што се соседни во еден јазик не мора да се соседни и во друг.

Така, во мозокот на еден англофон, зборот „slithy“ веројатно ги активира симболите „slimy“, „slither“, „slippery“, „lithe“, и „sly“, во различен степен. Дали „lubricilleux“ ја врши истата работа во мозокот на франкофонот. Или „слизни“ во мозокот на македонофонот. Што всушност значи „иста работа“. Дали тоа значи да се активираат симболите што се вообичаениот превод на активираниите зборови? И што ако нема таков збор, вистински или измислен, што ја врши истата работа? Или пак ако има таков збор но тој звучи многу интелектуално и некако латински („lubricilleux“), за разлика од приземниот англо-саксонски („slithy“)? Можеби „huilasse“ би бил подобар од „lubricilleux“? Или дали латинското потекло на зборот „lubricilleux“ на ист начин го доживува франкофонот, како англофонот „lubricilious“ (јасно, кога таков збор би постоел).

Интересна карактеристика на францускиот превод е изборот на сегашното време. Преведувачот почувствувал дека тоа е поадекватно (на некој недефиниран, но апсолутно

обврзувачки начин). Дали ќе било подобро да останал верен на оригиналот?

Во германската верзија, смешната фраза „er an-zu-denken-fing“ нема еквивалент во англискиот оригинал. Тоа е интересна игра на зборови добиена со инверзија, ефектот е приближен на „he out-to-ponder set“ или на „да-помисли-подзастана тој“. Најверојатно ова било инспирирано од нешто слично во оригиналот, еден стих погоре: „So rested he by the Tumtum tree“. Па да, ама не баш...

Патем, зошто „Tumtum tree“ се сменило во „Arbre Tété“ во францускиот превод? Обидете се сами да си одговорите.

Зборот „manxome“ во оригиналот, чие „x“ носи богатство на нијанси, сугестии и асоцијации, во германскиот е бледо доловено со „manchsam“, кој, назад во англискиот би го превеле со „maniful“ („множно“). На францускиот превод „manscant“ исто така нешто му недостасува. Можеби македонското „насмражен“ е поспоредливо со оригиналот по богатството на асоцијации. Како што гледате, на дискусиите од овој тип им нема крај.

Соочени со еден ваков пример, сфаќаме дека е апсолутно невозможно точно да се преведе некој текст. Сепак, изгледа можно дури и во ваков, патолошки случај како што е „Jabbeгњоску“ да се добие некоја приближна еквиваленција. Па како е можно дури и тоа, ако се знае дека нема изоморфизам меѓу мозоците на луѓето што ќе ги читаат различните верзии? Одговорот е во тоа што сепак има некаков груба, делумно глобална, делумно локална сличност меѓу читателите на овие четири песни.

ГЛАВА XIII

Замка, Сламка и Мамка

Арија на Г-жица

ГЛАВА XIV

За формално неодлучливите пропозиции во ТТБ и сличните системи

Роденгенска канџаџаџаџа...

ГЛАВА XV

Излегување од системот

Конструктивните мисли на еден џушач на луле

Авто-реф и Авто-реп

Великрак, нависџина

ГЛАВА XVII

Черч, Тјуринг, Тарски и други

SHRDLU, Да се чуе гласоџ џвој

ГЛАВА XVIII

Вештачка Интелигенција: минато

Избор и певод: Георги Стојанов

ПРИЧИНА ЗОШТО ГИБСОН ПО ТОЛКУ ВРЕМЕ
(СЕ СЕЌАВАТЕ?) Е ВО МАРГИНА Е НОВИОТ
ФИЛМ СНИМЕН СПОРЕД НЕГОВИОТ РАСКАЗ
„ЏОНИ МНЕМОНИК“, А И ГОЛЕМИОТ ТЕМАТСКИ
БЛОК ЗА ВИРТУЕЛНАТА РЕАЛНОСТ, ВО КОЈА
ЕДЕН ОД ГУРУАТА Е ТОКМУ ВИЛИЈАМ ГИБСОН.

ВИЛЈАМ ГИБСОН ЏИНОМЕНИ ИНОП

Ја ставив сачмарката во „аидас“ торбата и ја обложив со четири пара тениски чорапи, што воопшто не е мој стил, но на тоа и сметав: ако мислат дека си сиров, биди техничар; ако мислат дека си техничар, биди сиров. Јас сум техничар. Поради тоа и се решив да бидам што е можно повеќе сиров. Но, денеска мораш да бидеш добро поткован технички за воопшто и да помислиш на сировост. Морав сам на струг да ги направам и двете дванесет-калибарски чаури, а потоа и сам да ги наполнам; морав да ископам еден прастар микрофилм со инструкции за полнење на чаури; Морав да направам преса за да ги подесам капсулите -а сето тоа е многу зафркнато. Но знаев како ќе функционираат.

Состанокот беше договорен во „Дром“ во 23.00, но во цевката се возев три станици повеќе а потоа пешачев назад. Непогрешлива процедура. Се погледнав во хромираната страна на киоскот за кафе, типичен Кавказоид со перчин остра црна коса. Девојките кај „Под Нож“ се палеа на Сони Мао и беше сè потешко да се спречат да не им додадат сугестивен шик на тие распеани набори. Веројатно нема да го излажат Ралфи Фаца, но можеби ќе ме донесат поблиску до неговата маса.

„Дром“ е обична тесна просторија со бар на едната и маси на другата страна, преполна со макрои, тепачи и е чуден збир на таинствени дилери. Таа вечер на вратата стоеа магнетските кучкини сестри, така што не бев пресреќен што ќе треба да поминам крај нив ако работата не испадне како што треба. Беа високи по два метра и витки како р'тови. Едната беше црна, другата беше бела, но покрај тоа, тие беа идентични онолку колку што може да се постигне со козметичка хирургија. Веќе со години беа љубовници и во тепачките беа непријатни. Никогаш не бев потполно сигурен која од нив порано бил машко.

Ралфи седеше на вообичаеното место. Ми должеше големи пари. Имав стотици мегабајти закопани во мојата глава, како генијален идиот, информации до кои свеста нема пристап. Ралфи ги остави таму. Но, не се врати по нив. Само Ралфи можеше да ги земе податоците и тоа со една кодирана фраза што сам ја смисли. За почеток, не сум евтин, но за прекувремено чување на информации цените ми беа астрономски. А Ралфи беше многу штедлив.

И тогаш слушнав дека Ралфи Фаца барал да ме средат. Поради тоа се договорив со него да се најдеме во „Дром“, но како Едвард Бакс, таен увозник, штотуку дојден од Рио и Пекинг.

Во „Дром“ смрдеше на бизнис, остар метален мирис на нервна напнатост. Мускулите се шетаа низ метежот, ја проверуваа робата и другите, испробувајќи челично ледени насмевки, толку изгубени во мускулната суперструктура што нивните црти ја беа изгубиле сета хуманоидност.

Пардон. Пардон, пријатели. Тоа е само Еди Бакс, Брзиот Еди увозник, со неговата професионално неодредена спортска торба и ве молам, не обрнувајте внимание на овој прорез широк колку за да ја пропушти десната рака.

Ралфи не беше сам. Осумдесет кила русокосо калифорниско говедо беше будно заседнато на соседното столче, со боречки вештини како испишани на челото.

Брзиот Еди Бакс седеше на столчето спроти нив пред говедото да ги подигне рацете. „Ти, црн појас?“ Запрашав нестрпливо. Кимна со главата додека неговите сини очи автоматски ги проверуваа моите раце. „Јас исто“, реков. „Мојот е во оваа торба“. Ја ставив мојата рака низ прорезот и ја откочив пушката. Клик. „Дупла дванаеска со поврзани чкрапала“.

„Тоа е пушка“, рече Ралфи, ставајќи ја својата дебела рака врз сините најлонски гради на своето момче. „Џони има антиквитетна пушка во торбата“. Толку од Еди Бакс.

Мислам дека отсекогаш бил Ралфи Некој или Нешто, но неговиот прекар се должеше на една негова суетност. Изградено отприлика како презреана круша, тој дваесет години го носеше лицето на еднаш славната фаца на Кристијан Вајт. Кристијан Вајт од Ариевски Реге Бенд, Сони Мао за неговата генерација и последен шампион на расистичкиот рок. Јас сум гениј за историја.

Кристијан Вајт: класично поп-лице со јасно изразени пеачки мускули и остри јагодици. Ангелско на едно светло, прекрасно изопачено на друго. Но, очите на Ралфи бивствуваа зад тоа лице, а тие беа мали, црни и ладни.

„Те молам“, рече, „да го средиме ова како бизнисмени“. Неговиот глас беше обоен со одвратна неодолива искреност, а краевите на неговите прекрасни Кристијан Вајт усни беа секогаш влажни. „Овој, Луис“, кимајќи накај говедото, „е само куп од месо“. Луис тоа го поднесе мирно, однесувајќи се како делче направено од комплет за составување. „Ти не си месо, Џони“.

„Сум, Ралфи, убав куп од месо полно со импланти каде можеш да ги ставиш своите валкани работи додека наоколу бараш луѓе за да ме убијат. Гледајќи од оваа страна на торбата, Ралфи, ми се чини дека ми должиш некое објаснување“.

„Работата е во последниот пакет со роба, Џони“. Длабоко воздивна. „Како мешетар..“. „Крадец“, го поправив. „Како мешетар, јас сум обично многу внимателен со изворите“. „Купуваш само од оние што најдобро крадат. Разбирам“. Повторно воздивна. „Се обидувам“, рече со слаб глас, „да не купувам од глупаци. Но, се плашам дека овој пат го направив баш тоа“. Третата воздишка беше знак за Луис да го вклучи невронскиот сметач што беше наместен на мојата страна од масата. Ја употребив сета моја сила да го повлечам показалецот на мојата десна рака, но како веќе да не бев споен со него. Можев да го почувствувам ладниот метал на пушката и меката трака која ја завиткав околу соголениот кундак, но рацете ми беа ладен восок, далечни и инертни. Се надевав

дека Луис е вистинско месо, доволно глупаво да посегне по мојата торба и да го повлече мојот закочен прст на чкрапалото, но тоа не се случи.

„Бевме многу загрижени за тебе Џони. Многу загрижени. Знаеш, тоа што го имаш во тебе е сопственост на Јакуза. Некоја будала им го зема, Џони. Мртва будала. Луис се искези.

Тогаш сè доби смисла, и тоа грд вид на смисла, како вреќи од мокар песок да се таложат околу мојата глава. Убивањето не беше стил на Ралфи. Дури ни Луис не беше стил на Ралфи. Но се заглавил меѓу Синовите на неонската хризантема и нешто што им припаѓаше ним - или, подобро, нешто нивно што припаѓало на некој друг. Ралфи, се разбира, можеше да ја употреби кодираната фраза и да ме уфрли во состојба на генијален идиот, а јас ќе го испеам нивниот програм без да се сетам ниту на еден тон. За крадец како Ралфи, тоа би било доволно. Но не и за Јакуза. Како прво, Јакуза знае за СИПА, а друго, не би сакале да се грижат дека некоја би можела да најде остаток од нивниот програм во мојата глава. Јас не знаев многу за СИПИ, но имав слушнато приказни што внимавав да не ги повторам пред моите клиенти. Не, Јакуза не би го сакала тоа; премногу наликува на доказ. Не стигнале дотаму каде што се сега оставајќи насекаде докази. И тоа живи.

Луис се цереше. Мислам дека визуелизираше точка зад моето чело и замислуваше како би можел грубо да дојде до неа. „Еј“, рече слаб глас, женствен, од некаде зад моето десно рамо, „вие, каубојци, очигледно не се забавувате“. „Затни, кучко“, рече Луис, со мирното поцрнето лице. Ралфи изгледаше рамнодушно. „Разведрите се. Сакате да купите добар крек?“ Го повлече столот и седна пред било кој од нив да реагира. Таа беше едвај во моето видно поле, витка девојка со рефлектирачки очила, со црна коса потстрижена во еден прамен. Носеше црна кожна јакна преку маичка со црвено-црни дијагонали. „Осум долари грам“.

Луис луто за’ржа и се обиде со шлаканица да ја турне од столот. Некако тоа не му успеа, додека нејзината рака се крена и го допре по зглобот. Светла крв ишприца на масата. Го зграпчи силно својот зглоб, зглобовите на прстите му беа побелени од стисокот, додека крвта му липташе меѓу прстите.

Но нели ѝ беа празни рацете?

Ќе му треба шиенење на тетивите. Стана внимателно, без да се помачи да го потурне столчето. Таа се преврте, а тој се оддалечи од моето видно поле без да прозбори ниту збор.

„Подобро лекар да му ја погледне раната“, рече таа. „Гадна рана“.

„Немаш поим“, рече Ралфи, одеднаш звучејќи многу уморно, „во колкави гомна се нурна“.

„Не ме зафркавај? Мистерија. Навистина се возбудувам на мистерији. На пример, зошто твојот пријател е толку тивок. Како замрзнат. Или зошто служи ова овде“, го држеше далечинскиот управувач што некако го беше зела од Луис. Ралфи изгледаше болно.

„Сакаш, ааа..., можеби четврт милион да ми го вратиш тоа и да се прошеташ?“ Дебелата рака се подигна и нервозно го допре неговото бледо и слабо лице. „Тоа што сакам“, рече таа, пукнувајќи со прстите така што управувачот се заврте и засветли, „е работа. Работа. Твоето момче си го повреди зглобот. А за четврт милион ти добиваш замена“. Ралфи нагло воздивна и почна да се смее, покажувајќи ги забите кои не беа баш по стандардот на Кристиан Вајт. Тогаш таа го исклучи сметачот.

„Два милиони“, реков. „Мој човек“, рече таа, и се насмеа. „Што има во торбата?“ „Сачмарка“. „Сирово“. Можеше да биде и комплимент.

Ралфи ништо не зборуваше.

„Се викам Милиони. Моли Милиони. Сакаш да си одиш од тука, шефе? Луѓето почнуваат да се уверат“. Стана. Носеше кожни фармерки со боја на исушена крв.

Тогаш за прв пат видов дека рефлектирачките очила се хируршки вградени, среброто мазно се крвеше од високите јагодици, затворајќи ги очите во нивните дупки. Таму го видов своето ново лице. „Јас сум Џони“, реков. „Го земаме г-дин Фаца со нас“.

Беше надвор и чекаше. Изгледаше како најобичен техничар на одмор, во пластичен шорц и смешна Хавајска кошула врз која беа отпечатени зголемени слики на најдобрите микропроцесори на неговата фирма; благ мал човек, еден од оние што се опива со сакет во барови каде продаваат минијатурни оризови кекси со додаток на морска трева. Изгледаше како еден од оние што ја пеат химната на корпорацијата и плачат, кои бескрајно се ракуваат со барменот. Макроата и дилерите го оставаат на мир, обележувајќи го како безнадежно конзервативен. Не голем трагач по возбуди, а внимателен со своите пари кога се откачува.

Кога после размислував за ова, мора да му ампутирале дел од неговиот лев палец, некаде пред првиот зглоб, заменувајќи го со протетички врв, го наполниле, а калемот го ставиле во еден од вештачките Оно-Сендаи дијаманти. И тогаш внимателно на калемот намотале три метри мономолекуларно влакно.

Моли влезе во некаква размена со Магнетските кучкини сестри, давајќи ми шанса да го потерам Ралфи низ вратата со торбата нежно притисната во основата на неговиот рбет. Изгледаше како да ги познава. Ја слушнав црната како се смее.

Погледнав нагоре, повеќе од рефлекс, можеби затоа што никогаш не се навикнав, на блескавите светла и разиграните сенки на геодезиокот* над нив. Можеби тоа ме спаси.

Ралфи продолжи да оди, но не верувам дека сакаше да избега. Мислам дека се предаде. Можеби знаеше против што се бориме.

Го вратив погледот на време да го видам како експлодира.

Плејбекот на едно целосно сеќавање го покажува Ралфи како исчекува напред додека малиот техничар излегува од никаде, смеејќи се. Само навестување на поклонување и неговиот лев палец паѓа. Прекрасен трик. Палецот виси како обесен. Огледала? Жици? И Ралфи запира, со грбот кон нас, темни дамки на пот под мишките на неговото бледо летно одело. Знае. Мораше да знае. И тогаш врвот на штосниот палец, тежок како олово, се истегнува во секавичен јо-јо трик а невидливата нишка што го поврзува со раката на убиецот минува странично низ черепот на Ралфи, токму над веѓите, профучува угоре и пропаѓа, сечејќи го крушкастото торзо дијагонално од рамото до градниот кош. Сече толку fino што воопшто не тече крв сè додека синапсите не умрат и првите грчеви не го предадат телото на гравитацијата.

Ралфи се распадна во розов облак од течности. Три одделни секции се стркалаа по плочениот тротоар. Во потполна тишина.

Ја подигнав торбата и раката ми се згрчи. Набојот за малку ќе ми го скршеше зглобот.

Сигурно врнеше; млазови од вода се спуштаа од продупчениот таван и се распркуваа на плочникот зад нас. Клучевме во тесен отвор меѓу еден хируршки бутик и антикварница. Таа уиркаше со едното рефлектирачко око зад аголот и виде еден „Волкс“ модул пред „Дром“, со црвени трепкачки светла. Го собираа Ралфи од плочникот. Прашуваа.

Бев покриен со бели нагорени крпи. Тениските чорапи. Од торбата остана само пластична нараквица околу мојот зглоб. „Не ми е јасно како ли по ѓаволите можев да го промашам“.

„Бидејќи е брз, многу брз“. Ги прегрна своите колена и почна да се клати на своите петици. „Неговиот нервен систем е променет. Фабрички модел“. Се насмеа и задоволно противка. „Ќе го средам. Вечер. Тој е најдобар, број еден, врв, вистински уметник“.

„Тоа што мораш да направиш за моите два милиони е да ме извадиш од тука. Оној твој дечко е сигурно направен од епрувети во Шибата Сити. Тој е Јакуза убиец“.

„Чиба. Да. Моли исто била Чиба“. Тогаш ми ги покажа своите раце, со малку раширени прсти. Нејзините прсти беа слаби, елегантни и многу бели во споредба со бургундски црвениот лак на ноктите. Десет острици скокнаа од своите лежишта под ноктите, а секоја беше тенок двоен скалпел од бледосин челик.

Никогаш не сум седел многу во Најт Таун. Таму немаше никој да ми плати да запомнам нешто, а некои од нив плаќаа многу за да забораваат. Генерации од стрелци го средуваа неонот сè додека екипите за одржување не кренаа раце. Дури и на пладне лаковите беа чадливо црни наспроти бледото сивило.

Каде да се избега кога најбогатата злосторничка организација те бара со своите мирни и далекусежни прсти? Каде да се сокриеш од Јакуза, толку моќна што поседува комуникациски сателити и најмалку три шатли? Јакуза е навистина мултинационална, како ИТТ и Оно-Сендаи. Педесет години пред да се родам, Јакуза веќе ги имала апсорбирано Триадите, мафијата и Корзиканската унија.

Моли имаше одговор: „Сокриј се во Дупката, во најнискиот круг, каде што сите надворешни влијаниа ствараат брзи концентрични бранови на чиста опасност. Сокриј се во Најт Таун. Уште подобро, сокриј се над Најт Таун, бидејќи Дупката е инвертирана, а нејзиното дно го допира небото, небото кое Најт Таун никогаш не го гледа, потејќи се под својот кров од акрилични раствори, горе каде Лоу Текс трчнаат во темницата како стаорци со црно-берзијанските цигари што им се клатат на нивните сенишни усни.

Имаше и друг одговор: „Значи ти си добро затворен и заклучен, Џони-сан? Нема шанси да се стигне до програмот без лозинка?“ Ме доведе до сенките што чекаа зад светлата платформа на цевката. Бетонските уидови беа преполни со графити, кои со годините се испреплеле во единствена метачкртаница на бес и фрустрација“. „Податоците се наоѓаат во модифицирани елементи на микрохируршки контрааутистички протези“. Ја изрецитирав мојата стандардна реклама за муштерии. „Кодот на клиентот е сместен во специјален чип; Освен СИПИ, за кои ние во бизнисот не сакаме многу да зборуваме, нема друг начин да се открие твојата фраза. Ни со дроги, ни со операција, ни со мачење. Јас не ја знам, ниту некогаш сум ја знаел“.

„СИПИ? Лигави суштества со раце?“ Излеговме на напуштен уличен пазар. Нè набрдуваа сенки од другата страна на пазарот преполн со глави од риби и скапано овоштие.

„Суперпроводлив Индикатор на Подсвесни Аномалии. Се употребува во војната за да се откријат подморници и за напипување на непријателски кибер системи“.

„Да? Морнаричка роба? Од војната? СИПИ-те навистина може да го прочитаат твојот чип?“ Престана да оди и ги осетив нејзините очи како ме гледаат зад тие две огледала.

„Дури и примитивните модели можат да измерат магнетско поле со јачина од милијардители дел на јачината на геомагнетската; тоа е како да издвоиш шепот од вревата на преполн стадион“.

„Џајканите го можат тоа, со параболични микрофони и ласери“. „Но твоите податоци се сè уште на сигурно“. Професионална гордост. „Ниедна влада нема да дозволи нивните џајканчиња да имаат СИПИ, дури ни тие од државната безбедност. Премногу шанси за меѓуслужбена забанција; некој може да те вотергејтува“.

„Морнаричка роба“, рече, а нејзината насмевка сјаеше во темницата. „Морнаричка роба. Тука имам еден пријател кој беше во морнарицата, се вика Џонс. Мислам дека треба да се запознаеш. Само, тој е џанки. Така што, треба нешто да му однесеме“.

„Џанки?“ „Делфин“.

Беше повеќе од делфин, но од гледна точка на делфин веројатно изгледаше помалку од делфин. Го гледав како елегантно се прпелна во галванизираниот аквариум. Водата се прелеваше преку рабовите, мокрејќи ми ги чевлите. Тој беше вишок од последната војна. Киборг.

Се издигна од водата покажувајќи ни ги старите плочки на неговите бокови, како некоја визуелна шега, а грациозноста му беше скоро загубена под членковиот оклоп, груб и праисториски. На главата имаше две деформации создадени да ги сместат сензорските единици. Сребрени рани светкаа на неговата сиво-бела кожа.

Моли свирна. Џонс тресна со опашката и уште вода истече од страната на аквариумот.

„Какво е ова место?“ Уверев во нејасните облици на темницата, во рѓосаните ланци и покриените нешта. Над аквариумот висеше незграпна дрвена структура, прошарана со редови на прашиности божиќни сијалички.

„Луна парк. Зоолошка градина и карневали. Зборувај со китот од војната. Сето тоа. Џонс е баш и некој кит..“.

Џонс повторно се подигна и ме погледна со тажното и прастаро око.

„Како зборува?“ Одеднаш станав нестрплив да си одам. „Во тоа е штосот. Речи ‘Здраво’, Џонс“. Сите сијалички истовремено се запалија. Светеа црвено, бело и сино.

ЦБСЦБСЦБС
ЦБСЦБСЦБС
ЦБСЦБСЦБС
ЦБСЦБСЦБС
ЦБСЦБСЦБС

„Знаеш, добар е со симболи, но кодот му е ограничен. Во морнарицата бил приклучен на аудио визуелни дисплеи“. Го извади долгнавестиот оригами од внатрешниот џеб. „Чиста роба, Џонс. Сакаш?“ Се вчочани во водата и почна да тоне. Осетив чудна паника кога се сетив дека не е риба и дека може да се удави. „Го сакаме клучот од банката на Џони, Џонс. Го сакаме брзо“.

Сијаличките затреперија и се изгасија. „Ајде Џонс, почни!“

С
С
С
С
С
С
С
С
С
С

Сини сијалици. Крст. Темница. „Чиста! Супер е. Ајде Џонс“.

ББББББББ
ББББББББ
ББББББББ
ББББББББ
ББББББББ

Белиот натриумов блесок го записна нејзиното лице, вкочането и монохроматско, со сенки вдлабени под јагодиците.

Ц ЦЦЦЦЦ
Ц Ц
Ц Ц
ЦЦЦЦЦЦЦЦ
Ц Ц
Ц Ц
ЦЦЦЦЦ Ц

Краците на кукастиот крст беа искривени во нејзините сребрени очила. „Дај му ја“, реков. „Ја имаме“.

Ралфи Фаца. Без имагинација.

Џонс префрли преку работ половина од својот оклопен труп; помислив дека металот ќе попусти. Моли го боцна со сиретата меѓу две метални плочки. Тој запишти. Светлосни облици експлодираа, трчајќи по целиот екран за потоа да се затемнат до црно.

Го оставивме да плута, прпелкајќи се тромо во темната вода. Можеби сонуваше за неговата војна на Пацификот, за кибер мините што ги открил, нежно навирајќи во сложените кола со СИПА-та што ја употреби да ја открие патетичната лозинка на Ралфи од чипот закопан во мојата глава.

„Гледам дека погрешиле кога го демобилизирале, пуштајќи го со комплетна опрема, но како кибернетички делфин се навлекол на хорс?“

„Војната“, рече таа. „Сите биле навлечени. Морнарицата го направи тоа. Како инаку да ги натераш да работат за тебе?“

„Не сум сигурен дека вака изгледа добар бизнис“, рече пиратот, ценкајќи се. „Спецификации за цел, комуникациски сателит што не е заведен..“. „Ако го трошиш

моето време, ни ти нема да значиш ништо“, рече Моли, навалувајќи се преку осакатената работна маса за да бутне со прстот.

„Можеби сакате да си купите микробранови на друго место?“ Имаше цврсто момче зад неговата Мао-работа. Роден во Најт Таун, веројатно.

Нејзината рака замавна пред неговото сако, комплетно откинувајќи ја крагната без да ја истутка ткаенината.

„Се договоривме или не?“ „Се договоривме“, рече гледајќи во остатоците од јакната со нешто што тој мислеше дека е само цубезен интерес. „Важи“.

Додека ги проверував двата рекордера таа ја извади стутканата хартија, што јас и ја дадов, од џебот на јакната. Ја одвитка и ја прочита во себе мрдајќи со усните. Климна со рамењата. „Ова е тоа?“

„Пукај“, реков, стискајќи на копчињата за снимање на двата рекордера истовремено.

„Кристијан Вајт“, одрецитира, „и неговиот Ариевски Реге Бенд“.

Верниот Ралфи, обожавател до последниот ден.

Преминот во генијален идиот е секогаш понежен отколку што очекувам. Маска за станицата на пиратот беше туристичка агенција во пропаѓање сместена во пастелна цевка, со работна маса, три столчиња и избледен постер на Швајцарска орбитална бања. Неколку стаклени птици со тенки нозе монотонно пиеја вода од пластична чаша крај рамото на Моли. Кога прејдов во состојбата, полека се забрзаа сè додека нивните светкави пердуви не се претворија во чисти облици на боја. ЛЕ диодите што покажуваа секунди на пластичниот уиден часовник станаа безначајни треперливи мрежи, а Моли и Мао-ликото момче се забрзаа во сенишни инсектоидни појави со растреперени раце. Тогаш сè замре во ладна сива статика и бескрајна песна на вештачкиот јазик.

Седев и три часа го пеев украдениот програм на Ралфи.

Шеталиштето се протега четириесет километри од крајот. Над тоа што некогаш беше предградска артерија, висеа назабени остатоци на Фулеровите куполи. Ако на ведар ден ги исклучат светлата нешто како сива верзија на сончева светлина се филтрира низ наслагите на акриликот, поглед рамен на затворските скици на Џовани Пиранези. Трите најужни километри го покриваат Најт Таун. Најт Таун не плаќа данок, никакви такси. Неонските лакови се мртви, а геодезикот е црн, зачаден од децениите готвење на отворен оган. Во скоро потполната темнина на пладне во Најт Таун, кој забележува неколку луѓи деца изгубени меѓу потпорните греди?

Се качувавме два часа по бетонски и челични скали со уништени пречки, покрај напуштени клозети и со прав покриени алати. Тргнавме од нешто што наликуваше на напуштен сервисен парк, преполнет со триаголни кровни сегменти. Сè беше покриено со

едноличен слој на графитна експлозија: имиња на банди, датуми од почетокот на векот. Графитите нè следеа по патот, постепено ослабувајќи сè додека едно име не почна да се повторува. ЛО ТЕК. Со замачкани големи букви.

„Кој е Ло Тек?“ „Ние не сме сигурно, шефе“. Се качи по разнишаните алуминиумски скали и исчезна низ една дупка во кровот од брановидна пластика. „Ниска технологија, неразвиена технологија“. Пластиката го придушуваше нејзиниот глас. Се качив по неа, внимавајќи на мојот повреден зглоб. „Ло Текс, тие ќе мислат дека твојот штос со сачмарката е слаб“.

Час подоцна се довлечкав до друга дупка, незграпно исечена во искривена шперплоча и провлекувајќи се го сретнав својот прв Ло тек. „ОК е“, рече Моли, триејќи ми го рамото. „Тоа е само Дог. Еј, Дог!“

Во тесниот зрак на нејзината светилка, нè гледаше со едното око и полека го испружи својот тенок сивкаст јазик, оближувајќи ги своите огромни очњаци. Ме интересираше зошто трансплатацијата на очњаци од доберман ја етикетираат како ниска технологија. Имуносупресантите не растат баш на дрво.

„Мол“. Дентални проблеми му го искривуваа говорот. Црта од плунка се клатеше од искривената долна усна. „Чув дека доаѓаш,“. „Одамна“. Можеби имаше петнаесет години, но очњациите и сјајниот мозаик од лузни заедно со празната очна дупка правеа маска на тотална бестијалност. Требало време и одреден степен на креативност да се создаде такво лице, но неговиот став ме убеди дека тој ужива да живее зад него. Носеше пар изветвени фармерки, исцрнети од нечистотиите и сјајни по шавовите. Неговите гради и стапала беа голи. Со устата направи гримаса што личеше на насмевка. „Ве следат“.

Доле, во Најт Таун, одекнуваше водацијата што ја нудеше својата роба.

„Скокаат жиците, а, Дог? Ја сврти светилката на страна и видов тенки жици поврзани за карики, кабли кои одеа до работ и исчезнуваа.

„Изгаси го тоа ебено светло!“

Таа го изгасна.

„Како тоа тој што ве следи нема светилка?“

„Не му треба. Гаден тип, Дог. Ако твоите стражари му застанат на патот, ќе се вратат дома на парчиња“.

„Ова пријател, Мол?“ звучеше нервозно. Можев да му ги чујам стапалата како му се поместуваат на изветвената шпер-плоча.

„Не. Но, тој е мој. А овој“, удирајќи ме по рамо, „овој е пријател. Разбра?“

„Да“, рече, без многу ентузијазам, и се одвлечка до крајот на платформата, каде што беа кариките. Почна да удира по затегнатите жици праќајќи некаква порака.

Најт Таун се простираше под нас како куќичка за стаорци; од малите прозори продираше светлина од свеќа, со само неколку остри, светли квадрати осветлени од батериски и карбидни светилки. Ги замислував старците со своите бескрајни партии домино, под топлите капки на вода од алиштата закачени меѓу полураспаднатите шпер-плочи. Потоа се обидов да го замислам како стрпливо се качува низ темницата во своите бермуди и со грдата туристичка кошула, мил и без брзање. Како нè пронаоѓаше? „Добро е“, рече Моли. „Нè намириса“.

„Цигара?“ Дог извлече стуткано пакло од својот џеб и внимателно извади смачкана цигара. Со крајот на окото ја видов марката додека тој ми ја припалуваше со кујнски кибрит. Јихејхуан филтер. Фабрика за цигари Бејжинг. Заклучив дека Ло Тек се црно-берзијанци. Дог и Моли се навратија на претходната расправија, за тоа дали Моли може да употреби некој дел од просториите на Ло тек.

„Сум ти направила многу услуги. Го сакам подот. И ја сакам музиката“. „Ти не си Ло тек..“.

Ова сигурно траеше добар дел од кривулестиот километар, по кој нè водеше Дог, низ разни патчиња и скали од јажиња. Ло Тек ги закачуваа своите мрежи и гнезда за структурата на градот со помош на големи топки од лигави епоксидни смоли и спиеја над амбисот во стуткани морнарски лежалки. Нивната земја е толку шуплива што на места се состои само од држачи за раце и нозе, врежани во структурата на куполата.

Тој тоа го викаше Под на смртта. Тетеравејќи се по неа, додека моите Еди Бакс чевли се лизгаа на топлиот метал и влажните шпер-плочи, размислував за тоа како подот може да биде поопасен од остатокот од територијата. Истовремено сфатив дека протестите на Дог се повеќе ритуални и дека таа очекуваше да го добие тоа што го сакаше.

Некаде под нас, Џонс се вртеше во својот аквариум, чувствувајќи ги првите знаци на наркоманската мачнина. Полицајците во „Дром“ ги малтретираа редовните муштерии со прашања за Ралфи. Што работел? Со кого бил пред да излезе? А Јакуза со својата сенишна величина ги милуваше градските бази на податоци, барајќи бледи слики од мене во облик на обележани сметки, трансакции, сметки за купена стока. Ние сме информациска економија. Тоа те учат во школо. Тоа што не го кажуваат е дека не можеш да мрднеш, да живееш, да работиш било што без да оставаш траги, битови, од на прв поглед безначајни фрагменти на лични информации. Фрагменти кои можат да се повратат, зголемат...

Но до сега, пиратот веќе ја беше пратил пораката низ линијата за блекбокс кон комсатот на Јакуза. Едноставна порака: Соберете си ги кучињата или ќе го раширам програмот.

Програмот. Немав поим што содржеше. Сè уште не знам. Само си ја пеам песната, без да разберам и збор. Најверојатно се податоци од истражување, бидејќи Јакуза се занимава со развивање на индустриската шпионажа. Убава работа, да се крадат податоци од Оно-Сендаи, цубезно чувајќи ги заради уцена, заканувајќи се дека ќе ја затапат острицата на конгломератските истражувања така што јавно ќе ги презентираат.

Но, зошто тоа не им вреди? Нели би биле посреќни ако имаат што да им продадат на Оно-Сендаи отколку да завршат со мртвот Џони во улицата на сеќавањата.

Нивниот програм беше на пат кон адресата во Сиднеј, на местото каде што чуваат писма и не прашуваат ништо откако ќе платиш мала закупнина. Четврта класа надземна пошта. Ја избришав речиси целата копија и ја забележав нашата порака во празнините оставајќи доволно од програмот за да може да биде идентифициран.

Зглобот ме болеше. Сакав да заставам, легнам и заспијам. Знаев дека наскоро ќе се лизнам и паднам, знаев дека моите црни чевли што ги купив за вечерта на Еди Бакс ќе ме предадат и ќе ме однесат доле, во Најт Таун. Но тој израсна во мојата глава, како евтин религиозен холограм, светкајќи, со зголемените чипови на неговата хавајка кои изгледаа како некаква снимка на проколнато урбано јадро.

Така ги следев Дог и Моли низ рајот на Ло Тек, изграден нос преку глава од отпадоци што дури ни Најт Таун не ги сакаше.

Подот на смртта беше долг осум метри. Некој џин провлекол челичен кабел врз губриштето и фино го затегнал. Квичеше кога се мрда, а се мрдеше постојано, клатејќи и препнувајќи се додека Ло Тек седнуваа на шпер-плочите отстрана. Дрвото беше посребрено од времето, измазнето од употреба и изгравирани со иницијали, закани, изјави на страст. Полицата висеше на посебни кабли кои се губеа во темнината зад сировиот сјај на два прастари рефлектори закачени над Подот.

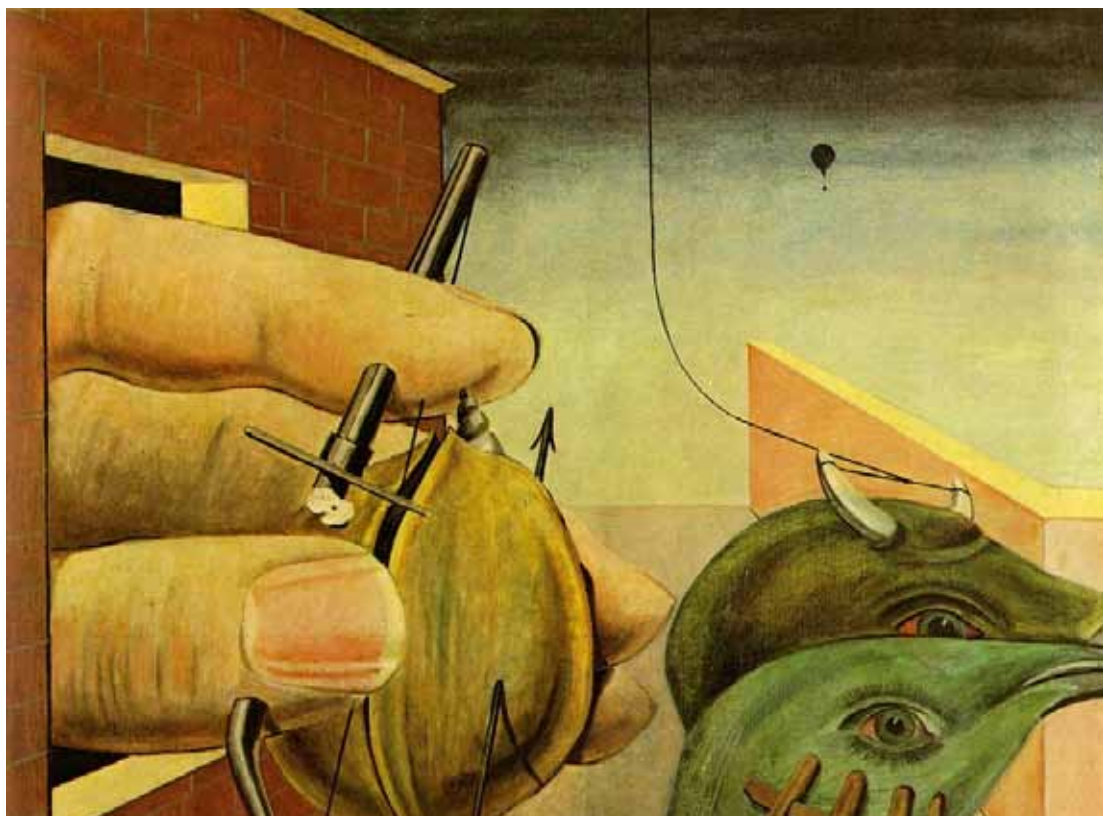
Девојка со заби како Дог скокна на Подот со сите четири. Нејзините гради беа тетовирани со темно-сини спирали. Тогаш смеејќи се претрча преку Подот и почна да се убедува со едно момче што пиеше темна течност од литарско шише. Модата на Ло Тек се состоеше од тетоважи и лузни. И заби. Струјата што ја спровеле да го осветлат Подот беше единствено отстапување од нивната естетика, создадена во име на... ритуал, спорт, уметност? Не знаев, но можев да видам дека Подот беше нешто посебно. Ми изгледаше како нешто градено со генерации.

Ја чував бескорисната сачмарка под мојата јакна. Нејзината цврстина и тежина ме смируваа, иако немав веќе муниција. Одеднаш сфатив дека јас всушност немам поим што се случува, или што треба да се случи. А тоа беше природата на мојата игра, бидејќи речиси целиот живот го минав како слеп впивач, константно полнет и празнет со туѓи информации, на синтетички јазик што не го разбирав. Баш техничко момче. Ептен.

Тогаш забележав дека Ло Тек замолкнаа.

Тој беше таму, на работ од светлото, одејќи кон Подот на смртта со мирнотија на турист. Кога нашите очи за првпат се сретнаа во препознавање, се сетив на Париз и долгите мерцедеси кои пловеа низ дождот кон Нотр Дам; мобилни стакленици, со јапонски физиономии зад стаклото и стотици никони кои се дигаат во слеп фототропизам, цветови од челик и кристал. Зад неговите очи, додека ме впиваа, зугеја исти такви затворачи.

Ја побарав Мили Милиони, но никаде ја немаше.

Woman, Old Man, and Flower, Макс Ернсџ, 1923

Ло Тек-овите се раздвоија, пропуштајќи го да дојде до клупата. Се поклони и елегантно излезе од неговите сандали, оставајќи ги една до друга, перфектно наместени, и тогаш слезе на Подот на смртта. Тргна кон мене, преку таа нестабилна трамболина од отпадоци, како и било кој турист цупнајќи* преку синтетскиот тепих во некаков безличен хотел.

Моли доскокна на подот и веднаш се раздвижи.

Подот завреска.

На него имаше микрофони и засилувачи поставени на четири дебели навојници во аглите и безредно поставени микрофони врз рѓосаните фрагменти. Ло Тек-овите некаде имаа појачало и синтисајзер, а сега ги забележав и обрисите на звучниците поставени над суровите бели рефлектори.

Почна ритам, електронски, како огромно срце, постојан како метроном.

Таа ја соблекла кожната јакна и чизмите; имаше маичка без ракави, а слаби набабрувања од електрични кола на Шива Сити се познаваа врз нејзините тенки раце. Кожните фармерки блескаа под светлото. Почна да танцува. Ги свитка колената, со белите стапала потпрени на сплескано буре за бензин, додека Подот на смртта се разбрани во одговор. Звукот што го правеше наликуваше на крајот на светот, како каблите што го држат рајот да пукаат и се виткаат на небото.

Се нишаше со него, неколку удари на срцето, а потоа се придвижи перфектно проценувајќи го движењето на подот, како човек што гази од еден на друг рамен камен во орнаментална градина.

Го тргна врвот на палецот со елеганција на лежерен човек и замавна кон неа. Под светлата, влакното изгледаше како впредено* виножито. Таа се фрли на подот, се протркала и отскокна додека молекулот прелета до неа, а челичните канџи штракнаа во автоматски одбрамбен инстинкт.

Ритамот се забрза, а таа се лулаше со него, со дива црна коса околу безличните сребрени леќи, со тенка уста, со усни згрчени во концентрација. Подот на смртта грмеше и рикаше, а Ло Тек врескаа од задоволство.

Го вовлече влакното до еден ротирачки, метар широк круг на сенишен полихром, и го смести пред себе. Штит.

А тогаш од Моли нешто проби, нешто во неа, и тогаш започна навистина луд танц. Скокаше, се вртеше, истегнуваше, дочекувајќи се на нозе врз блокот од машината поврзана директно со една од намотките. Ги покрив ушите со раце и клекнав со вртоглавица од звук, мислејќи дека Подот всушност паѓа кон Најт Таун и се видов како пробивам низ колибите, низ алиштата што се сушат, експлодирајќи на плочникот како скапана овошка. Но каблите издржуваа додека Подот на смртта се креваше и спушташе како лудо метално море. А Моли играше врз него.

А на крајот, пред да го направи својот последен обид со влакното, видов во неговото лице израз кој како да не припаѓаше таму. Не беше страв и не беше бес. Мислам дека беше неверба, вчудоневидено неразбирање помешано со чисто естетско гадење од тоа што го слуша, гледа - од тоа што му се случува. Го повлече ротирачкото влакно, сенишниот диск се смалуваше до големина на чинија. Нагло го издигна над себе и замавна со палецот кој извивајќи се како жив полета кон Моли.

Подот ја спушти доле, а молекулот помина веднаш над главата. А кога се издигна го подигна него во висина на молекулот. Требаше безопасно да мине над неговата глава и да се вовлече во неговото дијамантско гнездо. Му ја пресече раката точно над зглобот. Низ празнината на подот тој скокна со чудна грациозност на нуркач, поразен камиказа на пат кон Најт Таун. Мислам, дека делумно скокна за да си дозволи неколку секунди достоинствена тишина. Таа го уби со културен шок.

Ло Тек заврескаа, но некој ги исклучи засилувачите, а Моли го јаваше Подот во тишина, со бело и безизразно лице, сè додека не се смири и не прејде во благо цивкање на измачен метал и гребене на 'рѓа врз 'рѓа.

Ја баравме исечената рака на подот, но никогаш не ја најдовме. Најдовме само една грациозна крива линија во р'осаниот челик, која означуваше каде поминал молекулот. Нејзиниот раб беше сјаен како нов хром.

Никогаш не дознавме дали Јакуза ги прифатила нашите услови, или дали воопшто ја примиле нашата порака. Колку што знам, нивниот програм се уште го чека Еди Бакс на полица во продавницата на третото ниво на Сиднеј Централ-5. Веројатно го продале оригиналот на Оно-Сендаи пред неколку месеци. Но можеби и ја примиле пораката од пиратот, бидејќи сè уште никој не дошол да ме побара, а веќе помина цела година. Ако дојдат, ќе треба долго да се качуваат низ темнината, покрај чуварите на Дог, а дури ни јас не личам многу на Еди Бакс сега. Ја оставив Моли да се погрижи за тоа, со локална анестезија. А исто така и моите нови заби се зацврстија.

Одлучив да останам тука. Кога погледнав преку Подот на смртта, видов колку сум празен. И знаев дека ми е доста да бидам канта. Така што сега речиси секоја ноќ се спуштам и го посетувам Џонс.

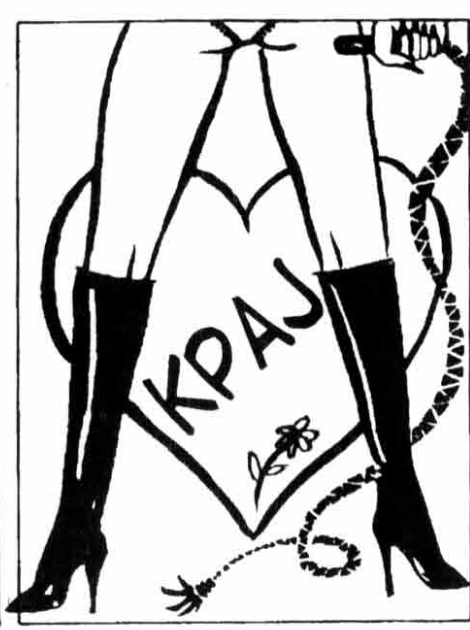
Станавме партнери, Џонс и јас, исто и Моли Милиони. Моли се грижи за нашиот бизнис во „Дром“. Џонс е сè уште во луна паркот, но има поголем аквариум, со свежа морска вода што му ја носат еднаш неделно. А има и дрога кога ќе му затреба. Сè уште разговара со децата преку паното со сијалички, но со мене комуницира на нов дисплеј во барака што ја изнајмив таму, дисплеј подобар од оние што ги користеле во морнарицата.

И сите заработуваме добро, подобро од било кога, бидејќи СИПА-та на Џонс може да прочита траги од сè што било во мене до сега и тоа ми го дава на дисплеј на јазици што можам да ги разберам. Така што сознаваме многу за моите бивши клиенти. А некој ден ќе одам кај некој хирург да го ископа силициумот од мојот мозок и ќе живеам со моите сеќавања и ничии други, како секој нормален човек. Но, не сè уште.

Во меѓувреме навистина е супер овде горе, длабоко во темницата, каде пушам Кинески со филтер и слушам капење на вода што се кондензира на куполата. Навистина е тивко тука - освен кога некои Ло Тек ќе се одлучат да танцуваат по Подот на смртта.

И поучно е. Со Џонс, кој ми помага да сфатам сè, ќе станам најтехничко момче во градот.

превод: Игор

Билет № 10

Вилем Флусер

Вилем Флусер беше еден од најинтригантните умови во дисциплините што најдобро ги познаваше: Филозофија на наука и Филозофија на комуникации. 1991-та загина во сообраќајна несреќа. Во Маргина 13-14 е објавен еден негов текст. Дигитален изглед (Digitaler Schien) е еден од неговите најзначајни текстови

The Hat Makes The Man, Макс Ернст 1920

Пред нашите неверни очи почнуваат од компјутерот да се појавуваат алтернативни светови: црти составени од точкasti елементи, површини, а набргу и тела во движење. Тие светови се обоени и можат да звучат, а веројатно ќе можеме во блиската иднина да ги допираме, да ги мирисаме и да ги вкусиме. Но, тоа не е сè, зашто овие, технички речиси остварливи тела во движење од компјутерските симулации можеме да ги опреиме со вештачка интелигенција од типот Turing's man, за да можеме со нив да воспоставиме дијалoшки однос. Но, зошто сме всушност сомничави кон тие синтетички слики, тонови и холограми? Зошто ги навредуваме со зборот „привидение“? Зошто за нас не се реални? Избрзаниот одговор би гласел: зашто алтернативните светови не се ништо друго туку компјутерски симулирани точкasti елементи, дека се само магливи слики, што исчезнуваат во ништо. Тој одговор е избрзан затоа што на таа стварност ѝ недостига густината на нацртаното и затоа што можеме да сметаме на техниката дека во иднината ќе биде способна точкастите елементи да ги нацрта со таква густина како што се нацртани предметите во нам дадениот свет. И масата на којашто го пишувам ова, не претставува ништо друго туку некаква група точки. Кога ќе можеме некој ден во холограм оваа маса исто така густо да ја расчлениме на елементи, тогаш нашите сетила нема веќе да бидат способни да ги разликуваат едната и другата. Проблемот, значи, се поставува вака: Дали алтернативните светови се исто толку реални колку и постоечките, или пак постоечките се исто толку привидни колку и алтернативните. На прашањето за нашата недоверба кон алтернативните светови можеме да одговориме и сосема поинаку. Одговорот ќе се темели на тоа дека постојат светови што самите сме си ги измислиле и што не се, како светот што нè опкружува, нешто дадено. Алтернативните светови не обликуваат никаква даденост (на податоци), туку нешто што е вештачки создадено (дејства). Кон тие светови сме недоверливи, зашто сме и инаку недоверливи кон сè што е вештачко и кон уметноста. „Уметноста“ е убава но лажна, и на крајот на краиштата тоа ни го соопштува поимот „изглед“. Но и тој одговор нè води кон некое следно прашање: зошто изгледот всушност нè лаже? Дали постои што и да е што не лаже? Токму тоа е решавачкото прашање, она спознавно-теоретско прашање, пред коешто нè поставуваат алтернативните светови. Бидејќи, ако говориме за „дигитален изглед“, тогаш мораме да го следиме баш него и ниеден друг.

Секако дека тоа не е сериозно прашање, зашто нè вознемирува отнако нашите очи станале неверни, значи барем од предсократовците наваму, иако ја добива својата вистинска острина дури на почетокот на новиот век. Алтернативните светови со дигитален изглед се некаква кулминација на тој немир. Затоа мораме при размислувањето за дигитализацијата нужно да појдеме од почетокот на новиот век. Што всушност тогаш се случувало? Тогаш, имено, накусо речено, откриле дека светот не можеме само да

го гледаме или да го опишуваме, туку дека мораме да го пресметаме ако сакаме да го совладаме и да го разбереме. Светот инаку навистина не може да се претстави и да се опише, но затоа може да се пресмета. Резултатот на тоа откритие се покажа како современ дури со алтернативните светови.

Работата започна приближно вака: револуционерните занаетчи од раната ренесанса на бискупот веќе не му дозволуваа да пропишува „правична цена“ за нивните производи. Сакаа некаков „слободен пазар“, на којшто вредноста на стоката би се создавала кибернетички, преку понудата и побарувачката. А кога беше бискуповиот авторитет во однос на „вредноста“ отфрлен, со тоа беше отфрлено сè она што дотогаш го разбираа под поимот „теорија“. Теоријата била дотогаш оној поглед со којшто можеле да ги препознаат непроменливите облици. Така бискупот во „теоријата“ гледал некој „идеален чевел“, што можел да го споредува со производот на чевларот и така констатирал колку е вреден идеалниот чевел и колку се приближува до идеалното. Револуционерните занаетчи пак, спротивно на тоа тврдеа дека идеален чевел не постои, како што не постои ни непроменлив облик, и дека тие самите ќе пронајдат облици на чевли и постојано ќе ги подобруваат. Облиците не им важеле за вечни идеали, туку за променливи модели и затоа новиот век се нарекува „модерен“. Под „теорија“ не подразбираат некакво пасивно набљудување на идеали, туку едно прогресивно производство на модели, што можат да се подложат на пракса, значи на набљудување и експериментирање. Токму со нивна помош модерната наука и техника ја поттикнаа индустриската револуција и на крајот на краиштата и дигиталниот изглед.

Последователно, теоретичарите од катедралата и манастирот се преселиле во работилница (на универзитет, високо техничко училиште, индустриска лабораторија) и почнале да се занимаваат со модели со помош на кои можеле да изработуваат сè подобри чевли и со тоа сè подобро можеле да го разбираат и да го обработуваат светот како целина. При тоа, за чудо, се покажа дека таквите работни модели не можат да бидат ниту слики ниту текстови, туку дека се алгоритми. Сè уште не сме го надминале изненадувачкото тврдење дека е светот, ако се изразиме во говорот на ренесансата, книга - „*natura libellum*“ - и дека е кодифициран во броеви. Затоа мораат теоретичарите да мислат сè повеќе во броеви, а сè помалку во букви и во слики. Оваа промена предизвика длабоки последици, што мораме да ги обмислиме, ако сакаме да владееме со дигитализацијата.

Теоретичарите од секогаш биле вешти во пишување - *litterati* - и се бореле против мислењето во слики, значи против магичното мислење, и размислувале за видовите букви. Развиле одредена линеарна, процесуална, логична и историска свест. Среди линеарниот писмен код, т. е. азбуката, од секогаш се наоѓале туѓи букви, т. е. букви, што по својата структура не се линеарни. Додека буквите претставуваат знаци за изговорените звуци и значи значат дискурс, туѓите букви претставуваат идеограми на множествата, т. е. на броевите. Броевите не се дискурзивни и затоа не спаѓаат во видови. Затоа не можеме да зборуваме за азбучно пишување, туку за алфа-нумерички код. Свеста, што во неа се артикулира, е веќе процесуална, како и историска, формална и калкулативна. Последица

на спознанието за итноста дека треба сè повеќе да се мисли во броеви и сè помалку во слики, е повлекување пред некоја формална свест.

Преломноста на изработката на формални работни модели не е во модерноста на откритието, па веќе од третиот милениум пред нашата ера имаме глинени таблички, на коишто се запишани знаци, што несомнено мораме да ги сметаме за модели на канализациските работи. Тие геометри на бронзеното доба се духовни претходници на тананаречените компјутерски уметници. Тие, имено, не создаваат никакви одрази на постоечкото, туку изработуваат планови за она што сè уште не е остварено, „проектираат алтернативни светови“. Во нивните планови, исто како во синтетичките компјутерски слики, доаѓа до израз некоја формална „математичка свест“. Ако сакаме денес да ја разбереме суштината на алтернативните светови што настануваат, тогаш испитувањето на прастарите глинени плочи воопшто не е лоша метода.

И покрај ограничениот долготраен развој, мораме при модерното прекодирање на теоретското размислување во букви и броеви да зборуваме за некој духовен пресврт. Тој е јасно видлив кај Декарт (Descartes), потоа кај Кузански (Nikolaj Kuzanski (1401-1464)) и на пример, дури болно се гледа кај Галилеј. Прекодирањето имено со себе го носи веќе споменатото основно спознавнотеоретско прашање, дали воопшто постои било што, што не лаже? На тоа ни дава Декарт приближно ваков одговор: не лаже она што е дисциплинирано, јасно и прецизно. А јасно и прецизно е затоа што е кодифицирано во броеви и дека секој поединечен број е одделен од секој друг број со некој интервал. А некое мислење е дисциплинирано затоа што мора егзактно да ги почитува правилата на бројниот код, т.е. собирање и одземање. Вистинската причина што мислењето во букви му попусти на мислењето во броеви, моаме да ја бараме во недоволната јасност, прецизност и дисциплинираност да нè води до спознание. Мислечкото нешто - *res cogitans* - мора да биде аритметичко, за да може да го спознае светот.

А со тоа настанува еден своевиден, типично модерен парадокс. Мислечкото нешто е јасно и прецизно, што значи: полно со дупки меѓу своите броеви. Но, спротивно на тоа светот претставува некакво пространо нешто - *res extensa* -, кадешто сè меѓусебно се сложува без пукнатини. Значи, ако мислечкото нешто го ставам на пространото, за да ги промислам - *adaequatio intellectus ad rem* -, пространото нешто ми се лизга низ интервалите. Токму тоа е причината што проблемот на спознанието во времето на новиот век е насочен кон запирањето на интервалите меѓу броевите. Декарт се обидува да го реши едноставно, со тоа, кога мислел дека е возможно баш секоја точка на светот да се опише со броеви и затоа треба да биде метода за спознание геометријата. Подоцна таа метода била усовершена, за што се особено заслужни Њутон и Лајбниц. Воведоа нови броеви, што ги исполнуваат интервалите и ги „интегрираат диференцијалите“. И навистина беше возможно со помош на диференцијалните равенки да се формулира и да се формализира баш сè што постои на овој свет. Формалното математичко мислење, значи, може да спознае баш сè и ни нуди модели, по коишто може баш сè да се изработи: така станавме сезнајни и семоќни. Токму тој духовен прелом доаѓа до израз веќе кај

Кузански, кога вели дека Господ не може да знае подобро отколку ние самите дека еден и еден се два.

Овој доста скратен приказ на модерното прекодирање на букви во броеви заедно со неговите последици и прекодирањето на процесуалната, историската и просветителската свест во една формална, калкулативна и аналитичка свест, секако ни оддалекуне е доволен за да можеме навистина да ги сфатиме денешните алтернативни светови, настанати во компјутерите. На крајот на краиштата ни сите луѓе не го извеле скокот од линеарната во повеќедимензионалната, т. е. калкулаторичната свест. Повеќето сè уште мислат во категориите на напредокот и на просветителството: луѓето сè уште го доживуваат, го спознаваат и го вреднуваат светот како некоја низа на причини и последици, којашто се трудат да ја прекинат, за да се ослободат од нужноста. Нивната свест, значи, е сè уште линеарна, литературна и буквална. Малубројни се оние што таа свест ја оставиле зад себе и светот не го разбираат како причинска низа, туку како сплет на случајности, не спознаваат и не вреднуваат веќе ништо во однос на напредокот и просветителството, туку футуролошки и системскотеоретски или „структурално“ и создаваат модели, според кои се ориентира мнозинството. Рекламите, филмовите и политичките програми, на пример ги програмираат по структуралните критериуми, без да можат, при тоа, манипулираните да ја избегнат одговорноста.

Алтернативните светови, што почнаа да настануваат од компјутерите, се израз на некое ниво на свеста, во коешто мнозинството не може да се најде и затоа и не сака да соработува.

Поделбата на општеството на малубројните програмери, коишто мислат формално и нумерички, и на многубројните програмирани, коишто мислат буквално, сè уште не е, па нека звучи драматично, вистинското јадро на современата проблематика. Тоа се наоѓа во барањето по сезнајноста и сеомќноста на формалното мислење, што во 20. век, а посебно во неговата втора половина, изведе пресврт. До пресвртот дојде како од практични така и од теоретски причини. Практично се случи следното: диференцијалните равенки формализираа баш сè. Така во таа сосема формална смисла сè може да се „спознае“. Но, за да можеме споменатите равенки да ги употребиме како работни модели, мораме да се „ренумерираме“, т. е. повторно да се кодифицираме во природни броеви. Кај комплексните равенки тоа трае долго, а сите интересни проблеми се комплексни. Прекодирањето на таквите равенки може да бара повеќе време отколку го има предвиденото траење на вселената. Затоа во меѓувреме, таквите проблеми се нерешливи. Не сме сеомќни, иако сме сезнајни, и нашето знаење во случајот на комплексните, значи интересни проблеми, е практично бескорисно. Ширењето на културниот песимизам и чувствувањето на животот како апсурден мораме пак да го сведеме на споменатиот пресврт, што го бара формалниот ум.

На теоретско ниво калкулативното мислење е сè подлабоко закоренето во појавите. Појавноста ја анализирале (прекројувале), при што феномените сè повеќе ја преземале структурата на калкулирачкото мислење. Не само што за физиката се распадна на

делчиња, туку и за биологијата, на пр. во гени, и во неврофизиологијата во на точки слични дразби и во лингвистиката на феномени и во етнологијата на културни теми или во психологијата на актоми. Не се зборува веќе за изворното „пространо нешто“, туку за склопови на честици, структурирани како поле. Кај овие честици, на пример кварковите, се поставува прашањето, дали се работи за делови на светот, а не можеби за симболи на калкулаторичното мислење. Можеби при нумеричкото мислење воопшто не се работи за спознавање на светот, туку за некаква проекција на нумеричкиот код нанадвор, и конечно за некакво враќање на проектираното. Толку е нумеричкото спознание проблематично.

Состојбата на современата свест можеме на таа основа да ја збиеме некако вака: веќе од ренесансата наваму дел од „духовната елита“, litterati-те, почна да размислува формално-калкулативно наместо дискурзивно-историски и започна да се изразува во алгоритми наместо во литературни текстови. Мотивот за споменатото преуредување беше очекувањето дека споменатото мислење е „адекватно“ за спознавање и совладување на околината, можеби дури и за совладување и спознавање на човекот и општеството. Навистина мораме на тоа мислење да му заблагодариме за модерната наука и техника. Од почеток техниката се чинеше не повеќе од применета наука, а техничките училишта биле подредени на „чистите“ факултети. Тогаш почна односот меѓу науката и техниката да се менува така што „чистите“ дисциплини станаа ancillae (lat. слугинки) на техниката. Денес теоријата и праксата се толку преплетени што не можеме веќе да ги разликуваме ни теоретски ни практично. Дури и кај филозофијата, којашто е „најчиста“ дисциплина, нејзиното технизирање, т. е. математизирање на филозофскиот дискурс - и обратно - „филозофикацијата“ на техниката - е вистинската цел на нашето мислење. Но, очекувањата што ги вложивме во тоа мислење не се исполнија, а од себе разочараната елита на формално мислечките, е денес одговорна за моделите на спознавање, доживување и однесување, според кои се однесува општеството. Тоа се таканаречените „технократи“, „оператори на медиумите“ или „творци на мислење“, коишто секако подобро ќе ги опишаме како „програмери“. А, бидејќи мораме алтернативните светови што сега настануваат од компјутерите да ги сметаме за идеи на владеачката елита, значи неопходно е од поблиску да го разгледаме компјутерот.

Како што веќе рековме, на почетокот на нашиот век, диференцијалните равенки скоро во сите случаи се покажаа како неупотребливи. Таа состојба била неиздржлива. Знаењето што било на располагање не можело да се претвори во моќ. Стотици пресметувачи на пример седеле во атедеата на инженерите и лист по лист исполнувале со броеви, без да можат да ги решат теоретски веќе решените проблеми. За чудо тој практичен проблем на „чистиот ум“ тогаш не продрел во општата свест. За да ја надминат таа неподнослива состојба, ги измислиле сметачките машини, што станувале сè побрзи. Бидејќи проблемите биле нумерирани, повеќето од нив, иако не сите, станале решливи. Но, непредвидливите својства на тие брзи сметачки машини, без претерување, ги променија сите наши претстави за човекот, а со тоа и нашето саморазбирање. За нашата тема е доволно ако нагласиме две такви својства. Како што веќе спомнавме, голем дел

од спознавнотеоретските напори произлегува од обидот нумеричките кодови на светот да ги направиме адекватни и да пронајдеме сè попретинети и поелегантни математички методи. Брзосметачките машини споменатата работа ја направија одвишна. Овие машини сметаат толку брзо што им е доволно само собирање 1 и 0 и наредбата „дигитализирај“ и со тоа се откажуваат од сите математички подобрувања. На два прста сметаат толку брзо, што се во тоа подобри од најголемите математичари. Тоа има пресвртни последици, бидејќи на тој начин математичкото мислење, што досега го сметавме за една од највисоките човекови способности, се покажа како механизирани и со тоа за човекот недостојна работа. Од друга страна го чека човекот друга работа, т. е. како да ги програмира сметачките машини. Место да смета, човекот се зафатил со структурална анализа на универзумот на броевите. Со тоа го промени математичкото мислење така што направи одреден чекор назад во анализата на системите. Инаку, тоа што важи за математичкото мислење, можеме да го тврдиме и за цела низа други видови мислење, на пример, за одлучувачкото.

Друго својство на сметачките машини, што треба да се истакне, е изненадувачкиот факт што тие машини не само што сметаат, туку можат и да компјутеризираат, т. е. во броеви не се само способни да ги анализираат равенките, туку споменатите броеви можат да ги синтетизираат во структури. Ако помислиме дека калкулативното мислење е длабоко засидрено во феномените, што поради тој удар се распаднаа на составни делови, тоа е шокантен изум, односно откритие. Со тоа светот ја презеде структурата на универзумот на броевите, што изроди заплеткани спознајни проблеми, зашто, како што се покажа кај компјутерите, калкулативното мислење на светот не е само способно да го расчлени (анализира) на неговите составни делови, туку е способно пак да го состави (синтетизира). Не само што можеме животот да го расчлениме на неговите составни делови, да наведем само два особено вознемирувачки примера, на гени, и да го анализираме, туку можеме тие гени со генетска технологија пак да ги составиме во нови информации и така да создадеме некое „вештачко живо битие“. Или, со други зборови, компјутерите се способни да синтетизираат алтернативни светови, што ги проектираат од алгоритми, т. е. од симболите на калкулативното мислење, коишто можат да бидат исто толку конкретни колку и светот што нè опкружува. Во тие проектирани светови сè што можеме математички да си замислиме е и реално изводливо, дури и она што е во нашата околина „невозможно“, како на пример четиридимензионални тела или човечиња од бадемов леб. Вистина е инаку дека компјутерите за нешто такво сега за сега не се технички оспособени, но реализацијата на тоа во ништо не ги спречува.

На оваа точка овие вртоглави размислувања го погодуваат „дигиталниот изглед“ и си дозволуваме да земеме здив, за да го прегледаме преодениот пат. Сликата што ни се нуди би можеле да ја опишеме вака: луѓето барем од бронзената доба наваму мислеле формално, на пр. на глинени плочи си нацртале канлизациски направи. Низ историјата формалното мислење му било подредено на процесуалното и дури во почетокот на новиот век дошло во преден план како „аналитичка геометрија“, т. е. како во броеви вкочирани

геометриски облици. На тој начин дисциплинираното формално мислење ги овозможило модерната наука и техника, но на крајот залутало во некаква теоретска и практична слепа улица. За да ги надмине практичните пречки, човекот го пронајде компјутерот, со што теоретските проблеми се израдикализирала. На почетокот на новиот век, човекот барал нешто што нема да лаже и мислел дека тоа го нашол во некое јасно, прецизно и дисциплинирано нумеричко мислење. А потоа почнал да го мрази тоа што науката нумеричките кодови само ги проектира нанадвор, значи дека е некаква си равенка на веројатни природни закони, коишто би ја замениле самата природа. Уште подоцна настанува некоја длабока омраза, иако не кон целата вселена, којашто започнува со Big bang-от и продолжува сè до стоковните методи и којашто со сите свои полиња и релации обликува проект што „експериментално“ го задржува калкулативното мислење. Конечно компјутерите не ни покажуваат само тоа дека нашата вселена можеме да ја проектираме и пак да ја придобиеме, туку дека можеме повторно да придобиеме колку сакаме вселени на неа слични. Или, на кусо: нашиот спознавнотеоретски проблем и со тоа и нашиот егзистенцијалистички проблем е во тоа дека мораме сè, влучувајќи нè и нас самите, да се разбереме како дигитално привидение.

Бикот на алтернативните светови мораме токму тука да го зграпчине за роговите. Имено, ако навистина сè лаже, тогаш е сè дигитален изглед - и тоа не само синтетичка слика на компјутерскиот екран, туку и оваа машина за пишување, прстите што чукаат по неа, и со тие прсти изразените мисли - што значи дека станува зборот навидум неважен. Ни преостанува, значи, само можноста дека е сè дигитално, значи, дека сè мораме да сметаме како да е повеќе или помалку густа покривка од точковни елементи, т. е. битови. Со тоа е можно поимот „реално“ да се релативизира во таа смисла, што е нешто пореално, колку што е погусто, и толку попотенцијално, колку што е поретко. Она што го нарекуваме реално и како такво и го примаме и го доживуваме, се оние места, оние криви или испакнатини, кадешто составните делови се на густо поставени и во коишто ги реализираат своите потенцијалности. А тоа е дигиталната слика на светот, каква што ни ја предлага науката и ни ја прикажуваат компјутерите. Од сега ќе мораме со тоа да живееме, иако тоа не сакаме да го закупиме.

А со тоа не ни е наметната само една нова онтологија, туку и една нова антропологија. Себе си - нашето „Јас“ - сега, заради густината на записот, се сфаќаме како таков „дигитален запис“, како некое остварување на можноста. Себе си мораме да се разбереме како криви или испакнатини, коишто се вкрстуваат на некое поле, а треба да ги разбереме пред сè како меѓучовечки релации. И ние сме „дигитални комјутеризации“, составени од лебдечки точковни можности. Таа нова антропологија, којашто извира дури од еврејското христијанство и којашто во луѓето гледа само прав, не треба само спознавнотеоретски, на пример психоаналитички или неврофизиолошки да ја обработиме, туку и да ја претвориме во дејство. Не е доволно јасно да видиме дека нашето „Јас“ претставува некој јазол на меѓусебно преплетувачките виртуалности, дека е некаков леден брег што плива во морето на потсвесното, или компјутеризација, што го надминува нервниот систем, туку

мораме соодветно и да работиме. Алтернативните светови, што се прикажуваат од компјутерите, се пресадување на виденото во дејство.

Што всушност прават оние што седат пред компјутерот, притискаат на копчиња и создаваат црти, површини и тела? Остваруваат можности. Уредуваат точки по точно формулирани програми. Она што при тоа го остваруваат, е како надворешно така и внатрешно: остваруваат алтернативни светови и со тоа самите себе си. Од можностите „создаваат“ стварности, што се дотолку поефикасни, колку погусто се нацртани. Со тоа се остварува нова антропологија: „ние“ е јазол на можности, што се реализираат дотолку повеќе колку подлабоко ги зграпчи можностите што лебдат во него, значи, креативно ги обликува. Компјутерите се апарати, коишто со егзактно калкулативно мислење овозможуваат остварување на можностите во човекот, меѓу луѓето и вон луѓето. Оваа формулација може да служи и како една од дефинициите на „компјутерот“.

Не сме повеќе субјекти на некој даден објективен свет, туку проекти на алтернативни светови. Од робовската субјективна положба се издигнавме во проектирана. Пораснавме. Знаеме дека сонуваме.

Егзистенцијалната промена на субјектот во проект не е последица на некоја „слободна одлука“. На тоа сме присилени, како што биле нашите предци присилени да застанат на две нозе, бидејќи настапувачката еколошка катастрофа ги присилила некако да ги премостат празните простори меѓу ретките преостанати дрвја. Така мораме ние сега, обратно од нив, како предметите, така и нашето сопствено јас, поранешниот дух, душа што едноставно ја нарекуваме идентитет, да ги сметаме за точкасти компјутеризации. Не можеме повеќе да бидеме субјекти, зашто нема веќе објекти на коишто би им биле субјекти, и нема веќе цврсто јадро, што би можело да биде субјект на некој објект. Субјектното држење и со тоа секое субјективно спознание станаа неиздржливи. Сè тоа мораме да го оставиме зад себе како детска илузија и да си дозволиме да влеземе во широко отвореното поле на можности. Авантурата на очовечување влезе со нас во нов период. Тоа најубаво се гледа во тоа што не можеме да правиме разлика меѓу стварноста и изгледот или науката и уметноста. Ништо не ни е „дадено“ освен остварените можности, што всушност „уште ги нема“. Она што го нарекуваме „свет“ и она што нашите сетила преку не сосема прегледни начини, ни го компјутеризирале како перцепции, а потоа и како чувства, желби и сознанија, како и самите сетила, се само остварени процеси на компјутацијата. Науката го калкулира светот, како што претходно го составуваше. Си има работа со дејства, со дела, а не со податоци. Научниците се компјутерски уметници *avant la lettre* и нивните резултати од истражувањата не се никакви „објективни спознанија“, туку модели за обработка на компјутерираното. Спознанието дека е науката вид уметност не е нејзино понижување, туку напротив, со тоа станува парадигма за сите други уметности. Стана јасно дека другите облици на уметност ќе бидат дури тогаш стварни, т. е. ќе творат стварност, кога ќе се ослободат од својата емпирија и ќе ја достигнат во науката веќе реализираната теоретска егзактност. И токму тоа е тематизируваниот „дигитален изглед“:

сите уметнички облици ќе станат, преку дигитализацијата, егзактни научни дисциплини и така нема да можеме повеќе да ги разликуваме од науката.

Зборот „изглед“ има ист корен како зборот „убаво“ и во иднината ќе стане решавачки. Кога детската желба за „објективното спознание“ ќе биде напуштена, спознанието ќе го судиме по естетски критериуми. Но, тоа не е ништо ново: Коперник е подобар од Птоломеј и Ајнштајн подобар од Њутон, бидејќи ни нудат поелегантни модели. Навистина ново е тоа што ќе мораме, од сега па натаму, да ја сметаме убавината за единствен прифатлив критериум на вистината. „Уметноста е подобра од вистината“. Во таканаречената компјутерска уметност веќе сега е видливо следното: колку што е поубав дигиталниот изглед, толку пореални и постварни се проектираните алтернативни светови. Човекот како проект, тој формално мислечки системски аналитичар и синтетичар е уметник.

Тој поглед нè враќа на појдовната точка на овде предложеното размислување. Започнавме со недоверба во денешните алтернативни светови што настануваат, зашто се вештачки и зашто сме си ги измислиле самите. Таа недоверба сега можеме да ја поставиме во посоодветен контекст: се работи за недоверба на стариот, субјективно и линеарно мислечки човек, што е свесен за историјата, кон новиот, што доаѓа до израз во алтернативните светови, што не можеме да ги опфатиме со наследените категории, како што се „објективно“ стварно или „симулација“. Во формалната, калкулативната, структуралната свест е закоренето мислењето дека е реално она што е конкретно доживеано (aisthesai = да се доживее). Колку што ќе ги сметаме алтернативните светови за убави, толку ќе бидат и стварностите, во коишто живееме. „Дигиталниот изглед“ е светлина, којашто го осветлува зевањето на празнината што нè опкружува. Ние самите сме рефлектори, што спротивставени на ништото и во него измислуваме алтернативни светови.

извор: Часопис за критичко знаање 150-151

превод: Ана Пејова

Кралски Египци, Макс Ерст, 1922

Мал речник на НОВИОТ ХАКЕРСКИ ЛИНГ

А

андрогеноморф - BBS-овец, којшто употребува неутрално име (не може да се определи MORF), за да ги збуни останатите корисници и да ги одврати IM-овите

ASAP - as soon as possible

битно гниење - спонтано распаѓање на битовите од единица во нула во некој програм (сосема неочекувано, како радиоактивно распаѓање)

Б

BTW - by the way

bug - грешка во програмот (исто така бумбар)

В

виртуална преслека - корисник(чка) на BBS, што употребува име од спротивниот пол, за да ги збуни останатите корисници

Г

гљувчешки гомца - точки што остануваат на екранот; кога го движиме гљувчето, зад курсорот останува трага кадешто бил претходно

Godzillagram - најголем можен пакет на податоци, којшто одеднаш го праќааме по мрежата; еден godzillagram содржи 65536 октети

grep - од едиторската низа наредби Globally Search for this Regular Expression and Print lines containing it; брзо пребарај ја датотеката и најди одреден израз или низа букви (string), барање на нешто по одреден терк

Д

документација - мултикилограми на мелени, чадени, побелени и пресувани дрвја, што ги добиваш заедно со програмот или компјутерот

З

zipperhead - некој со закопчана памет (zipper - патент)

И

IM - Instant Message (директни пораки, пратени на некој корисник во јавната соба, што другите не можат да ги видат - обично вулгарни)

Ј

jack in - да се вклучиш во мрежата, во BBS-от, во cyberspace...

јавни соби - интерактивни подрачја на BBS-ите или мрежите, каде што можат да разговараат 2 до 23 корисници наеднаш (разменуваат пораки во реално време)

К

концизен printout (или core dump) - printout на асемблерскиот програм во мнемонички облик

крт - ефективен дел од кодот, што добро работи: мал наменски хек, што неуморно си ја врши својата работа

Л

лингo - вид јазик (сленг или жаргон)

liveњаре - синоним за џетњаре (ретко употребуван)

LMAO - Laughing My Ass Off

LOL - Laughing Out Loud

looney, luni - странка, којашто без прашање ќе ја прими 1.00 верзијата на твојот програм

М

mandelbug - (од Манделбровото множество) bug, чишто причини се толку комплексни и опскурни, што тој се однесува хаотично и дури сосема непредвидливо

маркетоид (или маркетиншки дроид, маркетинг) - продавач на софтвер во фирма, што им ветува на корисниците дека следната верзија на програмот ќе прави работи што: не се вклучени во развојниот план, се исклучително тешко изводливи и/или се косат со законите на физиката

mess dos - MS DOS

мики - деливост на компјутерските глумчиња (на пр. моето глумче има 200 мики)

Microslath Windows - хакерско име за Microsoft Windows, прозорски ориентиран операциски систем за PC, што е толку ограничен со bug-by-bug компатибилноста со Mess DOS-от, што работи агонизирачки бавно на машини побавни од брза 386-ка

модемски токмаци - дечишта, коишто во јавните соби расправаат за големината на своите полови органи

техника на монголски орди - кога ќе дадат на голем број неискусни програмери адача, што полесно би ја решиле неколкумина искусни

MORF - Male OR Female?

мрмор - корисник којшто се беси на BBS-от само затоа да ги навредува другите корисници и да го разбива континуитетот на разговорот во јавните соби со постојано гњавање и отекување (најголем непријател на cybersop-овите)

Н

nap time - договорен молк, што се појавува кога некој корисник во јавната соба го следи разговорот и се меша со своите глупави забелешки

неофилија - одушевување и задоволство од новотарии (карактеристично за хакери, SF фанови, членови на МЕНСА...)

нјетџорк - неисправна или расипана компјутерска мрежа

П

да помафташ со мртва кокошка (над нешто) - ритуален последен обид да се поправи софтвер или хардвер што не работи, пред конечно да дигнеш раце од работата

пребарување на траги - барање грешки по концизниот printout или hex image-от

приватизација - премин од јавна расправа на BBS во private chat

Р

ROFLMAO - Rolling On Floor Laughing My Ass Off

С

саган - огомна количина на нешто (според Carl Sagan „милиони и милиони увезди...“)

shelfware - софтвер што го купува поединец или претпријатие и потоа не го употребува; инсталиран е само на полица (shelf)

shelley - романтичен BBS-овец (по Percy Shelley)

Т

теледилдоника - види cybersex

топекан - оној, што буквално се држи до TOS

TOS - Terms Of Service (правила на однесување на BBS-овите и мрежите)

troglydte mode, hek mode, стадиум на ларва - програмирање во темна соба, со очила за сонце и со инвертиран екран (црни букви на бел екран) поради болки во очите по повеќечасовно (или повеќедневно) гледање во екран. Се препорачува и гласна музика во позадина

Ф

feature shock - збрка, којашто го снајдува корисникот на програмски пакет, што нуди многу можности, а слаба документација

fuggly - смешно, забавно (од funky + ugly)

Fyl - For your Information

Х

хартија-лигавче - документација што до таа мерка е едноставна што можат да ја читаат само токмаци; упатството е напишано на хартија-лигавче

хек - преработено или изработено програмче за специфична употреба

хакер - човек, којшто се пали на сè што е поврзано со компјутери, научна фантастика, музика и ориентална храна

hex image - концизен printout во хексадецимален облик

heisenbug - (според Хајзенберговото начело на неопределеност) bug што исчезнува или го менува однесувањето, кога сакаш да го откриеш или изолираш; види mandelbug

хотдогер - компјутерски почетник (презриво)

cybercop - модератор на конференцијата на BBS-от

cybersex - виртуален секс со виртуално лице во виртуален простор; види cyberspace

cyberspace - внатрешноста на матричната 3D компјутреска мрежа (употребливо и за обични мрежи, зашто 3D мрежи сè уште не постојат)

cowboy - вистински хакер, што може да програмира и со затворени очи

шверцнет - физички пренос на податоци од една машина на друга (на дискети, CD-дискови, касети...), на пр. ќе ти ги upload-ирам фајловите по шверцнетот (ќе ти ја донесам датотеката на дискета)

wetware - софтвер што е динамичен - учи и донесува одлуки по свој избор, облик на „жив“ софтвер

wirehead - а) хакер, специјалист за комуникациски хардвер; б) хардверски стручњак за LAN компјутерски мрежи, wirehead-ите се познати по тоа што знаат на пр. од расклопен калорифер да состават Терминатор

wizard - хакер којшто владее некое подрачје до детали (до најмалиот чип)

Составил: Карло Пирц

Извор: Часопис за критико знаности (150-151)

Превод: Ана Пејова

Хундervasер

Еколошка архитектура

Алдо Милохнич

ПРАВОТО НА ТРЕТА КОЖА за еколошката архитектура на Фриденсрајх Хундертвасер /Friedensreich Hundertwasser/

Иако звучи парадоксално, би можеле да кажеме дека за Хундертвасер-архитектот треба да им бидеме благодарни на стерилните бетонски блокови-бункери, кои беа изработувани во педесеттите и шеесеттите години. Токму таквиот вид на архитектура, која со својата рационално-функционалистичка основа ги пречекорува границите на човечноста, беше повод Хундертвасер да почне да се занимава со темата човек-станбена изградба-природа. Меѓутоа, сепак не можеме да говориме за пресвртница, за некаква остро зацртана граница помеѓу Хундертвасер-сликарот и Хундертвасер-архитектот, бидејќи тоа се две многу тесно поврзани уметнички личности, односно, сликарството и архитектурата кај Хундертвасер се две неразделни подрачја. „Моето сликарство, моите мисли, мојот надворешен изглед, како и архитектурата околу мене мора да сочинуваат единство“, пишува Хундертвасер во есејот „За другата кожа“, 1982/1983.

Фриденсрајх Хундертвасер е роден 1928-та година во Виена. Вистинското име му е Фридрих Стовасер (Friedrich Stowasser), а името го сменил 1949-та г., кога дознал дека во словенските јазици „сто“ значи „стотина“ (германски Hundert), па така го превел своето презиме во поетскиот облик „Хундертвасер“ или „Стовода“. Своето крстено име прво го менува во „Friederich“, а потоа во „Friedensreich“. При посетата на Јапонија, во почетокот на шеесеттите, името требало да му се напише според јапонската азбука, која се заснова на Поими и Предмети. Hundertwasser не даваше потешкотии, а Friedrich го напиша со идеограмите за „мир“ (friede) и „царство“ (Reich). Неговото име и презиме содржат и ист број на букви - тринаесет. Хундертвасер верува во магичната моќ на тие броеви.

Хундертвасер уште во почетокот на педесеттите го сврте вниманието на јавноста кон себе, благодареејќи пред сè на провокативните манифести, од кои најзначаен е можеби „Мувлосаниот манифест против рационализмот во архитектурата“ од 1958-та г. Потоа, кон крајот на шеесеттите настануваат неговите манифести „Гол говор за право на трета кожа“ (1967), „Ослободете се од Лоос“ (1968) и „Твоето прозорско право-Твојата грижа за дрвото“ (1972).

Во осумдесеттите години интензивно работи на своите архитектонски проекти, пренесува многу свои идеи од ликовните уметности во градежништвото, а во средината на 80-те настанува неговата позната „Куќа Хундертвасер (Hundertwasser-Haus) во Виена. Куќата годишно ја посетуваат околу милион туристи, а феноменот „Хундертвасер“ достигна толкави размери што дури моментално најпознатиот австриски архитект отвори свој приватен музеј (Kunst-Haus Wien - Куќа на Уметноста-Виена), што работи по пазарни принципи, без државни субвенции! Значи, утопијата стана блиска стварност.

maison itica photography

Еколошка архитектура

Хундертвасер сака да постигне ослободување на човекот преку архитектурата. Неговото мото гласи: природа=уметност=творештво, а целта е во постигнувањето на симбиоза помеѓу тие елементи. Од тоа мото Хундертвасер ја изведува и својата еко-архитектура.

Еко-архитектурата секако не е оригинална идеја на Хундертвасер, но него во најмала рака може да го сметаме за двигател, унапредувач на таа идеја. Во зборникот „Алтернативна архитектура“, во која се прикажани бројни примери на зазеленување на уидовите или крововите, еден од авторите, Гернот Минке (Gernot Minke), ги набројува предностите на таа архитектура над класичната. Така, на пример, наведува тринаесет позитивности при зазеленувањето на крововите, и ист број на предности на „зелените кровови“ над обичните. И самиот Хундертвасер наведува нему познати примери од еколошката архитектура, кои имаа значајно влијание при конципирањето на неговите сопствени архитектурни решенија. На пример, куќите со тревнати кровови во Нов Зеланд, куќите во јамите во Кина, во Тунис итн. Постојат многу негови проекти кои се точно еколошки одредени, како спиралните куќи, зелените автопатишта и бензиските пумпи итн.

Архитектурата на Хундертвасер е во склад со постмодерното и постиндустриското време, со враќањето на човекот кон природата, со дефинитивното сознание дека човекот е само дел од таа природа, а никако некој над-организам, суштество кое може да живее надвор од својата

природна околина и кое претставува централен субјект. „За првпат во модерната уметност, на прагот на цивилизациската заостанатост и резигнацијата на индустриското општество, една архетипска концепција стана клучен настан при поврзувањето на нашата рационална сегашност со нашето минато. Таа нова позиција на човекот во светот му го покажува неговото мрачно потекло и истовремено ја разбива илузијата за неговата положба во средиштето на светот“, пишува Ефтимиос Варламис (Eftimios Varlamis) во својот есеј за Хундертвасер. Тој предупредува и на дијадата што ја воведува Луис Мумфорд (Lewis Mumford) кога разликува два вида на утопии - конструктивни и утопија на бегство. Токму конструктивните утопии кои Варламис ги поврзува со Хундертвасер се тие кои содржат визија за повторно воспоставена околина. Таа околина е многу повеќе поврзана со природата од онаа претходната.

„Човекот мора да внимава на тоа циркулацијата правилно да работи/текот од храната кон сечењето е природен/но текот од сечењето кон храната е прекинат“, пишува Хундертвасер во текстот за самиот себе. Меѓутоа, Хундертвасер не останува на метафората за прекинатиот тек „од сечењето кон храната“, туку дава и конкретни примери за повторно затворање на тој еколошки круг. Тоа се, имено, неговите „хумусни клозети“; Фекалиите од ВЦ-то можат да се користат како гноиво за парковите и градините, а отпадните води, кои со специјален систем би се пропуштале од врвот до дното на замислениот облакодер, во приземјето би доаѓале значително прочистени.

За воспоставување на прекинатиот еколошки тек Хундертвасер размислува и подоцна, во својот текст „Култура на сечењето-Свето сечење“ (1979-1980). „Клозетската дупка“, пишува тој, „ни изгледа како врата во смртта. (...) Зошто да се плашиме од смртта? Оној кој го користи хумусниот клозет нема страв од смртта, бидејќи нашето сечење овозможува наше повторно раѓање“. Тоа повторно раѓање за кое говори Хундертвасер е можно во неговиот систем на размислување, затоа што, по негово мислење, од изметот се раѓа живот, како што, обратно, „стерилната чистотија е смрт“. Благодарейќи на тие негови тези, Пазолиниевият филм „Сало“ доби сосема оригинална интерпретација: „Кога Пазолони во еден филм им даде на актерите да јадат гомна, тоа беше симболично затворање на кругот“. Дури ни христијанската традиција не е поштедена од Хундертвасеровиот еколошки радикализам: „Му благодариме на Бога за нашиот леб секојдневен, кој доаѓа од земјата, но не молиме нашите гомна повторно да се преобразат“, вели Хундертвасер и на крајот заклучува дека „хумусот е вистинско црно злато“.

Значи, не може да се каже дека на нашиот автор му недостасува дух, меѓутоа една од неговите најоригинални идеи во рамките на концептот „еколошка архитектура“ е сепак тнр. „дрво-потстанар“. Најоригинална затоа што зазеленувањето на уидовите и тревнатите кровови биле познати и пред него, но неговата идеја за стебла кои растат од прозорот е без конкуренција во досегашната историја на архитектурата.

Идејата на Хундертвасер се состои во тоа некои од прозорите на одредена зграда да ги вовлече во внатрешноста за еден квадратен метар и во така настанатата ложа да засади дрво. Земјата не смее да преминува еден кубен метар, бидејќи тоа ги гарантира идеалните димензии на дрвото. Во бројни текстови тој ги објаснуваше корисностите што ги нуди таквото зазеленување на фасадите:

1. стеблата произведуваат кислород
2. подобрување на микроклиматските услови (во градот и становите), бидејќи се намалува острината на климатските промени (топло-ладно, влажно-суво итн.)
3. задржување на ситниот песок и сличните нечистотии
4. смалување на уличната бука
5. скриеност од надворешни погледи
6. сенка во топлите месеци, пропуштање на светлина во ладните (токму затоа „дрвата-потстанари“ се листопадни дрва, кои во зима оголуваат и овозможуваат поголем проток на светлина низ крошната)
7. можно е доаѓање на пеперутки и птици, значи радост при враќањето кон природата
8. симболично покажување на новиот однос кон природата - за разлика од кровните градини, „стеблата-подстанари“ се видливи и за минувачите.

Освен спиралата, Хундертвасеровиот фетиш е дрвото. Тој мисли дека „односот човек-дрво мора да поприми религиозни значења“ бидејќи нас единствено џубовта кон дрвото може да не спаси од смртта.

Воспоставувањето рамнотежа со природната околина е многу важно затоа што со градењето на бетонски блокови за живеење и разни други градби, таа е крајно соголена. Со своите терасисти објекти, пример е вилата на Шен (Schen) од 1912-та г., Адолф Лоос (Adolf Loos) бил претходник на Ле Корбизие (Le Corbusier), кој во својот втор закон за нова архитектонска доктрина предлагал кровни градини. „Со терасата е акумулирана изгубената површина“, смета Лоос. Слично размислува и неговиот сонародник Хундертвасер кога вели: „Ние сме гости на природата. Она што по пат на станоизградба í се одзема на природата, тоа што некаде изградуваме куќа, тој простор мора повторно да дојде на кровот, како земјена подлога за растење на тревата и дрвјата“.

Акционистичка архитектура

Една од значајните димензии на Хундертвасеровата архитектура е нејзиниот акционистички карактер. Тој, имено, не ја трпи пасивноста, без разлика од која страна доаѓа таа. За него е важно при работата на било кој, а особено на станбен објект, да бидат вклучени сите оние кои на било кој начин се поврзани со тој објект, а тоа, исто така, освен архитектите, се и инженерите, работниците, мајсторите од разни профили и на крај, но не и помалку важни, самите идни станари. Со акционистичкиот пристап кон градежништвото Хундертвасер сака да го пополни расцепот помеѓу градителот и станарот, сака на идните станари да им го врати задоволството на изградба на сопствениот дом. За волја на вистината, нешто слично е забележано уште кај Ле Корбизие, чија станбена населба Pessac, според сопствените желби станарите сами ја преуредиле. Исто така, Вилфрид Дешау (Wilfried Deschau) во книгата „Алтернативна архитектура“ изнесува некои примери за интервенција на станарите врз веќе довршени објекти. Хундертвасер, меѓутоа, сака да оди уште

еден чекор понатаму, па на идните станари им нуди два вида на соработка при обликувањето на својата станбена околина. Првата е веќе во текот на изградбата, кога станарите можат да делуваат со свои предлози, па и со својата работна сила, а другата е *post festum*, кога им се дава можност за преобликување на веќе изграденото. Една од карактеристичните манифестации на тоа начело е тананареченото „прозорско право“.

Но, пред воопшто да започнеме да ја објаснуваме таа чудна синтагма, ќе појдеме малку наназад во нашата анализа и ќе се вратиме во времето кога Хундертвасер не бил толку познат како архитект, туку пред сè како сликар. На ова место му даваме збор на Виланд Шмид:

„Од самиот почеток неговите слики беа презаситени со прозори и една од најубавите од 1962-та г., која денес се наоѓа во збирката Абербах во Њујорк, се вика „Илјада прозори“. Првите прозори беа мали, правоаголни и недиференцирани, потоа дојдоа кружните прозори од бродовите (паробродите на секој оџак имаат по неколку такви), потоа тесните високи прозори со назнаки за кружен свод од неговото време во Рим, и конечно последната форма на прозор - „прозор-греалка“. Го нарече „прозор-греалка“ бидејќи тој, како и повеќето негови синтагми - уснени бродови (Mund-Boote), забни огради (Zahn-Zaune), тревнати бради (Gras-B, 139rte), спирални очила (Spiral-Brillen) - во својата формална амбиваленција истовремено потсетува на повеќе нешта: на мала печка и на оние виенски прозори на наемните куќи од времето на несолидните претпријатија (Grundjahre, понекогаш и Grunderzeit, е време на несолидно работење на германските акционерски друштва 1871-1872), кои секогаш имаат некој вид круна или капа од штукатура. Тие прозори беа жолти, црвени или темно зелени, или беа исполнети со злато и сребро, а понекогаш од нив уирнаа и

глави со тесни вретенести очи. Прозорите не беа само на куќите, туку и на бродовите и кулите; прозори во прерија, прозори на лице, прозори во облаците и на земјата...”

Овој пластичен опис на сликарската употреба на прозорот воедно ни говори дека прозорите имаат пресудна важност и за Хундертвасеровата архитектура, бидејќи тие подрачја се органски поврзани во него. Тој смета дека куќата не се состои од уидови, туку токму обратно, од прозори. Кога се започнува изградба на некоја куќа, треба да се почне од прозорите, бидејќи, како вели Хундертвасер, „прозорите се мостови меѓу надвор и внатре. Третата кожа е составена од прозорите, како што вистинската кожа е од порите“. Инаку, човекот, според Хундертвасер, има три кожи - со првата е роден, втората е неговата облека, а третата е фасадата на неговата куќа. Затоа и неговото соблекување гол на неколку протестни акции (Los von Loos, Pintorarium) треба да се гледа како негов обид, со провокативното покажување на својата прва кожа, всушност, да го насочи вниманието на публиката кон втората и третата, на погубните механизми на модата и стерилноста на архитектурата.

Концептот „прозорско право“ израсна врз темелите на неговите поранешни манифестни истапи „Мувлосан манифест против рационализмот во архитектурата“ и „Ослободете се од Лоос“, а теоретски е втемелен 1972-та г. со манифестот „Твоето прозорско право-твојата грижа за дрвото“, во кој меѓу останатото стои: „Твое е правото твојот прозор и надворешната карпа, до таму до каде достигнува твојата рака, така да ги обликуваш, како што тебе ти одговара“. Во манифестот се изнесува и втората значајна Хундертвасерова теза, дека растенијата можат да растат на било кои површини на кои паѓаат дожд и снег, бидејќи „таму каде во зима сè е бело, во лето мора сè да биде зелено“. Или, со други зборови, хоризонталната линија ѝ припаѓа на природата (Baumpflicht-принцип), а вертикалната линија на човекот (Fensterrecht-принцип). Принципот на прозорско право во Хундертвасеровата архитектура симболизира твр. јазични бради, разнобојни украси со нерамен облик, кои ги врамуваат прозорите.

Експериментот кој 1972-та го изведе Хундертвасер во соработка со една ТВ станица, ја покажа сета радикалност на неговите архитектонски идеи. Имено, неколку семејства поминале еден ден во друг град, изолирани од било какви масовни медији, додека Хундертвасер со тим уидари ги преуредил фасадите на нивните куќи. Кога ги виделе своите куќи во ново издание, луѓето бурно реагирале: „Но, ние немаме право да ги менуваме прозорите во нашите куќи. Никој нема право тоа да го направи и ако вие сепак го направивте тоа, тогаш тоа е затоа што сте уметник, а на уметниците им се признаваат баш сите права“. Меѓутоа, Хундертвасер „Fensterrecht“ не го предложува како свој уметнички каприц, туку со тоа начело мисли многу сериозно - целта на неговата акционистичка архитектура е секој, кој ќе осети потреба нешто да промени, не само во внатрешноста на својот стан, туку и врз фасадата од куќата во која живее, за на тој начин да го пласира својот идентитет и надвор од просторот на живеење, тоа може непречено да го направи, и тоа само до онаа точка до која допира неговата рака. Инаку, познати се бројни случаи со луѓе, кои понесени од оваа Хундертвасерова идеја, се обиделе да интервенираат на фасадите од своите згради, заради што морале да одговараат пред судијата за прекршоци. На сите кои му се обратиле за помош, Хундертвасер им помогнал и силно ги поддржувал. Направени се дури и

експертизи во австриските закони, од кои јасно се гледа дека граѓаните навистина имаат право на преобликување на фасадите.

Хундертвасер смета дека секој има право на преобликување на околината, дури и кичесто, ако тоа му се допаѓа. Во врска со тоа има уште еден вид на Хундертвасеровиот акционизам. Тој, имено, предлага да го одбиеш теророт на стерилната архитектура и рамните линии и така да ги бојкотираш зградите во кои не сакаш да влезеш поради нивниот стерилен изглед. Во тој случај, „одиш до првата телефонска говорница и ја молиш личноста да излезе“. Вториот начин е сепак да се влезе во таква зграда, но дозволено е „попатно“ преуредување со прирачни средства - бои, спрејови“ итн. Сите средства се дозволени во борбата против стерилната архитектура.

Спирална архитектура

Клучниот облик кој го наоѓаме и во Хундертвасеровото сликарство и во Хундертвасеровата архитектура е спиралата. Освен одредениот спиралоиден облик, нема никаков строг геометризам во нејзиното исцртување. Пример е техницистичката, значи, според неговите мерила, лоша спирала, вијак, кај кого строгоста на спиралните кругови создава рамна линија. Рамната линија, меѓутоа, води во пропаст, тврди Хундертвасер. Токму така, „Рамната линија води во пропаст“ е името на неговиот манифест од 1952 г. „Линијата што ја исцртувам со своите нозе за да стигнам до музејот, е поважна од линиите кои ги гледам на сликите изложени во музејот“, пишува Хундертвасер, а на крајот од манифестот ја испишува реченицата „рамната линија го води човештвото во пропаст“ на германски и француски јазик.

За разлика од рамната линија, „која води во пропаст“, спиралата е „органична“. „Спиралата е симбол на животот и смртта“, пишува Хундертвасер во својот тематски напис Спирала (1974). Него го интересира само „вегетативната“ спирала, спиралата со тенки и дебели црти, нерамна, природна, а никако геометризирана, бидејќи „сè што е стерилна геометрија е мртво“. Како што пишува Валтер Шуриан (Walter Schurian) во својот опширен есеј за Хундертвасер, „спиралата е дополнета слика на рамната линија“.

Со својот провокативен тон, Хундертвасер уште 1958 г. во својот „Мувлосан манифест...“ пишуваше дека „носењето на рамни линии со себе би морало, во најмала рака, да биде морално забрането“. Рамната линија, имено, е „симбол на новиот аналфабетизам“. Таа е досадна, а влијае и на духовното осиромашување. Современиот човек е опкружен со огромно количество на рамни линии, кои се претвораат во „хаос“, во „џунгла“ од рамни линии. „Оној што не верува во тоа“, пишува понатаму Хундертвасер, „во некоја прилика нека се потруди да ги изброи рамните линии што го опкружуваат и ќе сфати; затоа што никогаш нема да стигне до крајот“. Како паралела, на својот апарат за бречење Хундертвасер избројал дури 546 рамни линии.

Хундертвасер својата идеја на спиралност ја визуелизирал со макетата „Спирална куќа“, проект кој сè уште не е реализиран. Се работи за еден вид облакодер, но изграден во облик на спирала, така што на секој кат (а не само на кровот, како обично) постојат тревник и ниски дрвја, а до врвот не се доаѓа по скали, туку по кривулесто патче. Куќата претставува предлог за речиси незамислива симбиоза меѓу станбена зграда и природна околина.

Денес Хундертвасер ја прифати спиралата како свој симбол - зелената спирала е нацртана на знамето кое се вее на неговите градби Hundertvasser-Haus и KunstHausWien во Виена.

Социјална архитектура

Во низата епитети, со кои ја означивме Хундертвасеровата архитектура, би можеле да додадеме и „социјална архитектура“. Неговата архитектура е „work in progress“, бидејќи во спротивност со конвенционалната архитектура куќата би морала да биде изградена низ отворен процес, што значи, низ постојани предлози за подобрување со креативноста на самите работници. „Хундертвасеровиот концепт“, пишува Варламис, „ги воведува архитектите, инженерите и работниците во потполно нови форми на заедничка работа. Текот на изградбата не следи некој крут модел, туку претставува отворен процес за промени и подобрувања“. Градилиштето не е веќе место на кое изградбата тече механички, како на подвижна лента. Тоа станува инженерско ателје, а уникатните детали на фасадата се можност секој работник и занатлија да ја искаже својата сопствена креативност и неповторливост. И она што е можеби најважно за концептот на социјалната архитектура, постои голема веројатност дека кај учесниците во изградбата ќе дојде до идентификација. „Затоа“, мисли Варламис, „Куќата Хундертвасер претставува прототип, модел на изградба, која се протега далеку вон техничко-господарското подрачје, во социјалното и општествено-политичкото“.

Во својот „Мувлосан манифест“ Хундертвасер ја анализира конвенционалната архитектура и заклучува дека ниту архитектот, ниту ударот, ниту станарите немаат никаков однос кон градбата. „Само ако архитектот, ударот и станарот се обединети, тоа значи една личност, може да се зборува за архитектура. (...) Архитект-удар-станар се троединство, како Богот-татко, синот и светиот дух“, пишува Хундертвасер.

Социјабилноста во Хундертвасеровите проекти е препознатлива не само во инсистирањето за повторно воспоставување на „троединство“, акционистички тип на станоизградба, оставањето на волја на станарите да ја (пре)уредуваат својата околина, еко-димензиите во неговите проекти, туку и во тоа, со максимално зголемување и функционализација на јавните површини во зградата, да се предизвикаат социјални контакти помеѓу станарите. Така, на пример, во „Куката Хундертвасер“ станарите имаат различни можности за средба, секојдневно контактирање на тревнатите кровови, во мултифункционалниот стакленик во внатрешноста на зградата, во просториите за игра, во кафулето во приземјето на зградата итн. Хундертвасер со својата архитектура се обидува да ги упати луѓето едни кон други, да ги хуманизира нивните односи, а со зеленилото и шаренилото на боите да им ја врати ведрината и во нивните домови да ги внесе веќе заборавените мириси на природата.

Кич-архитектура?

По неговиот прв целосно изведен проект, „Куќата Хундертвасер“ во Виена, интригантниот уметник е „почестен“ со најразлични епитети, меѓу кои и „разубавувач“, „генијален дилетант“, а неговата градба ја нарекоа „Кич-катедрала“, кич-палата“, „папагалска куќа“ итн. Дали навистина е умно Хундертвасеровата архитектура да се поврзува со кичот?

Интересно е дека и самиот Хундертвасер се позанимавал со феноменот на кичот во своите списи „Лажна уметност“ и „Културно-политичкото право на моќ“. „Уметничките работници и уметничките творци веќе одамна самите не се уметници, туку една мала интернационална мафија од исфрустрирани интелектуалци“, пишува Хундертвасер во текстот „Лажна уметност“.

Современата уметност стана „перверзна“, еден вид „интелектуална онанија“ итн. Целата низа од остри епитети, што Хундертвасер ги употреби за за пластичниот опис на современата уметничка продукција веројатно и не би предизвикале пожолчни реакции во јавноста, доколку тој не ја употребеше проскрибираната ознака „изопачена уметност“. Иако Хундертвасер, користејќи ја таа злосреќна синтагма, имаше во мислите нешто сосема друго за разлика од она што го мислеа националсоцијалистите, кои од доаѓањето на власт ја прогонуваа модерната уметност и конечно ја сатанизираа на изложбата „Изопачена уметност“ 1937 г. во Минхен, сепак таа веќе сама по себе предизвика непожелни асоцијации. На Хундертвасеровиот текст одговори Виланд Шмид. Во својот одговор на Шмид, Хундертвасер укажува на последиците од етаблирањето на авангардата: „Јас сум сам. Зад мене не стои никаква диктатура, ниту партија, никаква група ниту мафија. Исто така, никаква шема на мислење, идеологија. Таква толеранција меѓутоа барам од кукло-аниматорот на таканаречената авангарда. Зад нив стојат диктатура, партија, група, мафија, шема на мислење, идеологија. (...) Сè што тие не пропагираат, во нивните очи нема право на постоење. Сè што тие не го сметаат за уметност, не е уметност. Безпримерна толеранција“.

Меѓутоа, за сфаќање на неговиот однос кон кичот најзначајна е реченицата од текстот „Лажна уметност“: „Отсуството на кичот го прави нашиот живот неиздржлив“. Ако некој предмет за некого претставува убав, вреден предмет, тогаш тој не може да биде кич. За Хундертвасер кич е нешто што поголем број луѓе го сака, а таквите луѓе предметите ги кријат во своите домови, за да не бидат прогласени за назадни и невкусни.

Можеби оценките за Хундертвасер како кич-махер настанаа првенствено врз основа на шаренилото на неговата архитектура. Но, кога се анализира неговиот есеј „Боите во архитектурата“ (1981), работите стануваат многу појасни. За него монохромјата претставува стерилност, а токму поголемиот дел од современата архитектура е монохромна. Архитектите се плашат да употребат различни бои. Особено е штетна употребата на (пре)светли бои, бидејќи тие не стојат во врска со природата. Најдобро е, пак, во архитектурата да се користат бои кои доаѓаат од природата, пр. земја, цигла итн. „Бојата мора да биде во склад со природата“ е неговиот темелен принцип. Агресивните светли бои претставуваат „шепа во окото на природата“. Всушност, може да кажеме дека Хундертвасеровата употреба на боите во сликарството е блиска на Јозеф Бојс (Josef Beuys)

и неговите идеи околу социјалната пластика, употребата на „топли“, природни материјали (маст, кожа, смола итн.), а во архитектурата на Гауди (Gaudy).

Значи, ако знаеме дека употребата на боја во Хундертвасеровата архитектура има многу длабоки корени во неговото сликарство и во неговите теоретски набрдувања, тогаш оценките за кич-архитектурата се чинат избрзани и невтемелени. Шаренилото на бојата на некој предмет сè уште не е доказ за неговата лажност, „лошиот вкус“ и кичот. Впрочем, ако кичот е не-уметност, псевдо-уметност или негација на уметноста, како што Џило Дорфлес (Gillo Dorfles) го дефинира кичот, тогаш за негово дефинирање би ни била потребна егзактна дефиниција на уметноста. А од таа дефиниција, се чини, денес сме подалеку од било кога.

извор: Ривал бр.2-3-4, 1992г.

подготовка и превод: Игор Ангелков

Емил Сиоран, 1911 - 1995

Кога станува збор за Сиоран, секогаш се земаат двата фасцинантни лика, двете комплементарни личности на овој голем писател: романскиот Чоран, роден на 8. април 1911. во трансилваниското село Рашинари, кај Сибиу, авторот на шест книги на мајчиниот јазик; и францускиот Сиоран, светиот монструм, кому, при крајот на животот, како што велат, самиот Господ сè почесто му ја барал автобиографијата на увид.

По завршувањето на Филозофскиот факултет во Букурешт (1928-32) Сиоран ги пишува своите први филозофски текстови вклучувајќи се во „Генерацијата 27“ заедно со Елијаде, Јонеску, Вулканеску, Нојка, Цуце. 1934-та му излегува првата книга, На врвовите од очајот, барокна и експлозивна, незаобиколна и клучна за неговиот понатамошен опус. Сето она што му припаѓа на егзистенцијалниот безизлез, стеснетоста, метафизичкиот егзил, паганскиот восхит, а особено поимот самоубиство, го наоѓаме веќе во првата негова најлуда книга. Како да му беа згаснати сите надежи и тоа на 22 години! Во книгата Незгодата наречена доаѓање на свет (Париз, 1973) Сиоран вели: „Сето она што го знам со шеесет години, го знаев и на дваесет. Овие четириесет години се долг и излишен напор да се верификува“.

Наслови на неговите други романски книги: Книга за обманите, Преобразбата на Романија, Солзи и светци, Сомрак на мислењето, Приручник за страста.

1937-та Сиоран заминува во Париз и од тогаш останува во Франција, велејќи дека сликата на Романија ја чува онаква каква му се врежала во детството и таа слика не сака да ја поремети со чести доаѓања. За односот меѓу малите и големите култури Сиоран запишал дека луѓето ги галеле големите култури како што анѓелите ги галеле светците.

Сиоран, инаку топла личност, од себе варничеше јаросни зборови, бидејќи пишувањето, според него, има вредност и оправдување само како ослободување од опсесиите, како средство да се одложат распадот и катастрофата. Како минуваше времето, тој сè повеќе беше опседнат со човечката судбина, со мрачната визија на историјата, со недостатокот на перспектива за човечкиот род.

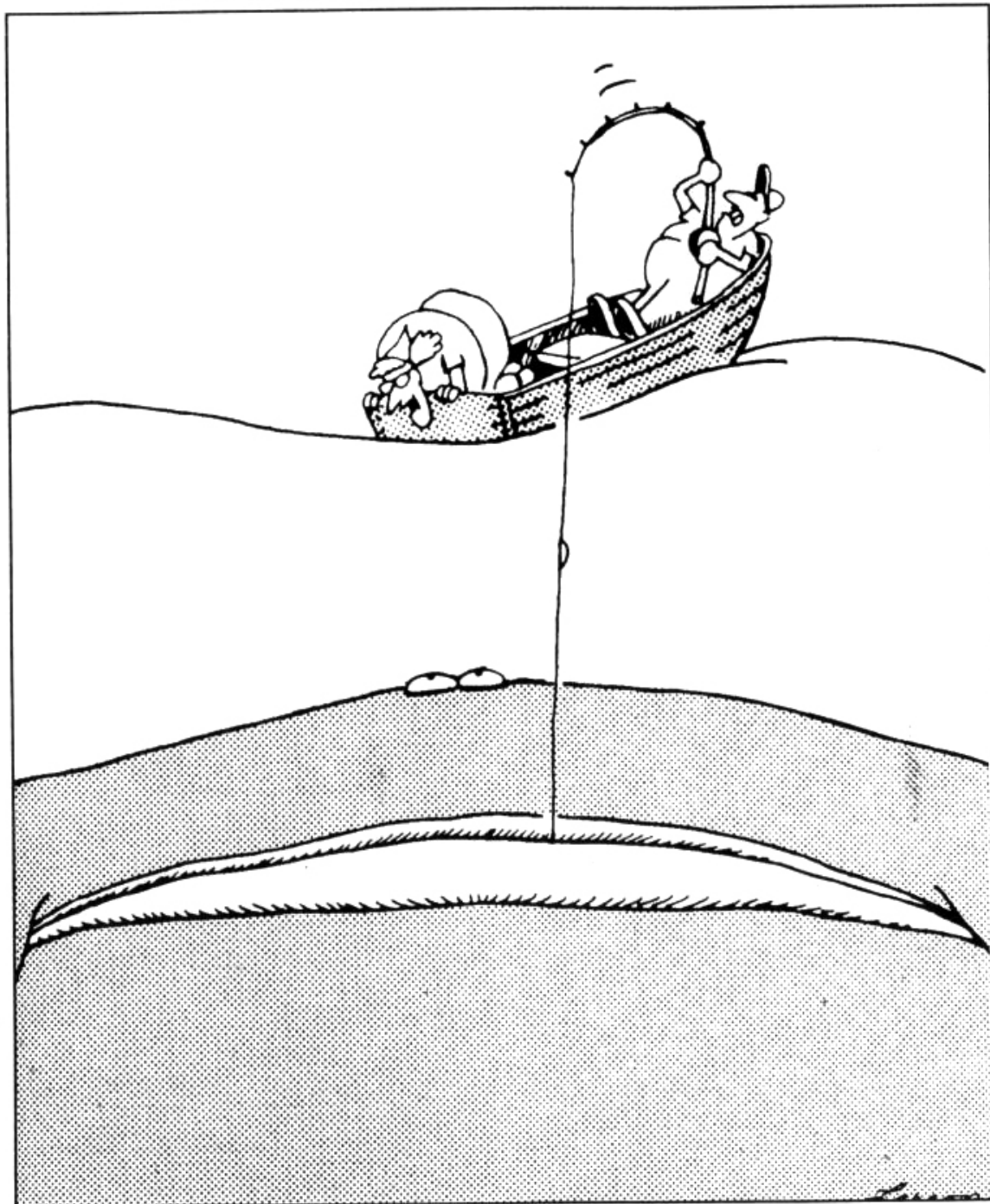
Жан Франсоа Равел вели: „Кој е најголемиот француски писател? Сепак, Сиоран не е, а не е ниту Расин, затоа што ова место нема никаква смисла во историјата на уметноста. Но, ако Сиоран не е најголемиот актуелен француски писател, бидејќи другите ми изгледаат поголеми според романите, драмите или есеите, тој несомнено е најголемиот француски прозаист. И тоа не во смисла што тој создава, Боже мој, поетска проза, туку затоа што во прозата достигнува поетско совршенство“.

„Кога и да помислам на смртта, имам впечаток дека мамам, дека измамувам некого во себе“ - запиша Сиоран во Незгодата наречена доаѓање на свет.

(дел од текстот на Петру Крду)

ГЕРИ ЛАРСОН

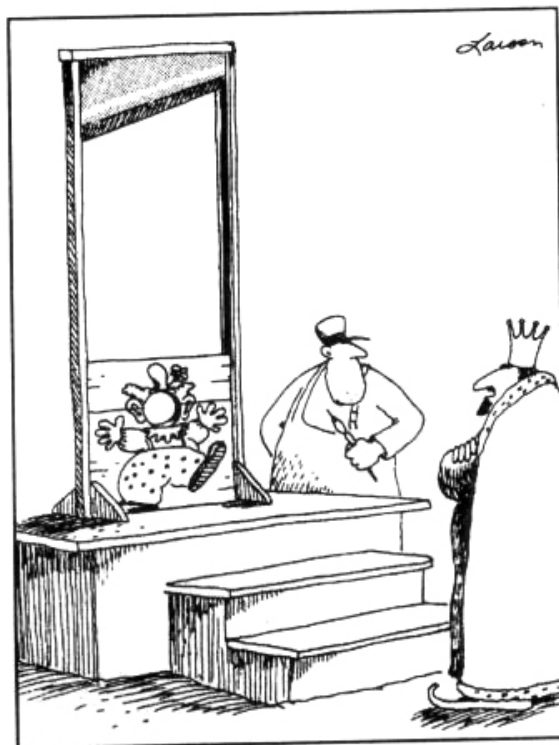
Ларсон моментно е една од најголемише
свејски ѕвезди во доменот на шпр. "одлејен
хумор". Неколку карикашури од Ларсон ѓрво
објавувме во Лифш, а постојубуваме и цела
голема Ларсон-книѓа. Па чекајше!

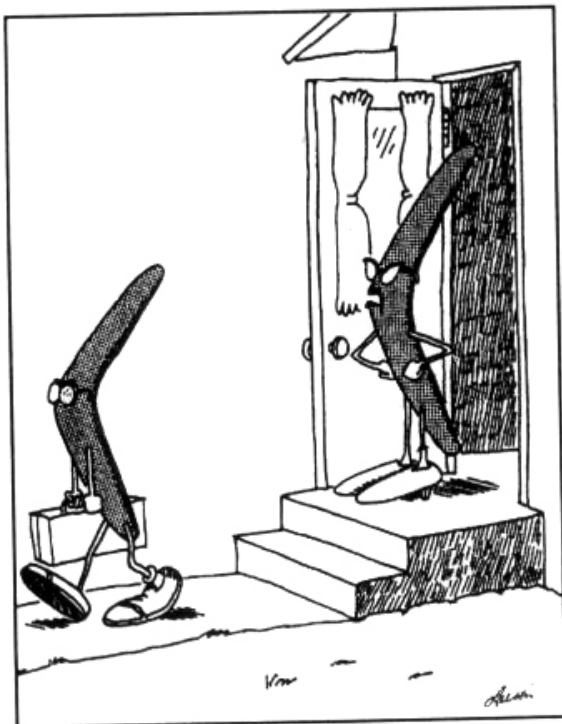
"ГОСПОДЕ БОЖЕ СТУАРТ! ... КЕ НИ ТРЕБА МРЕЖА!"

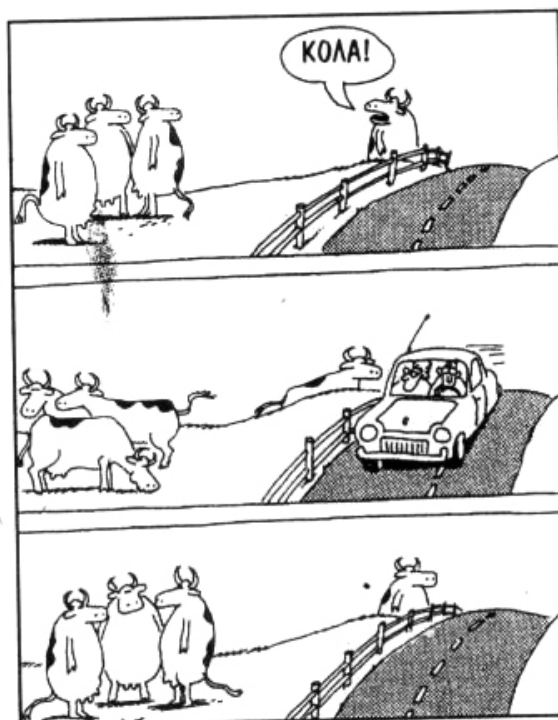
"ЕЈ! ГЛЕДАЈ ШТО ПРАВИ ЗОГ!"

"МИ СЕ СВИЃА, МИ СЕ СВИЃА."

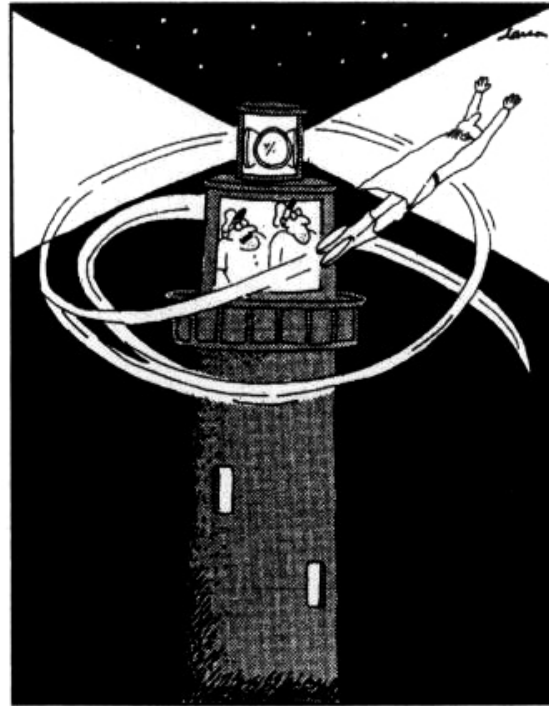

"ХА!, КАКО И МНОГУПАТИ
ДОСЕГА, ПОСЛЕ 80 МЕТРИ КЕ
ПОЧНЕШ ДА СЕ ВРАКАШ."

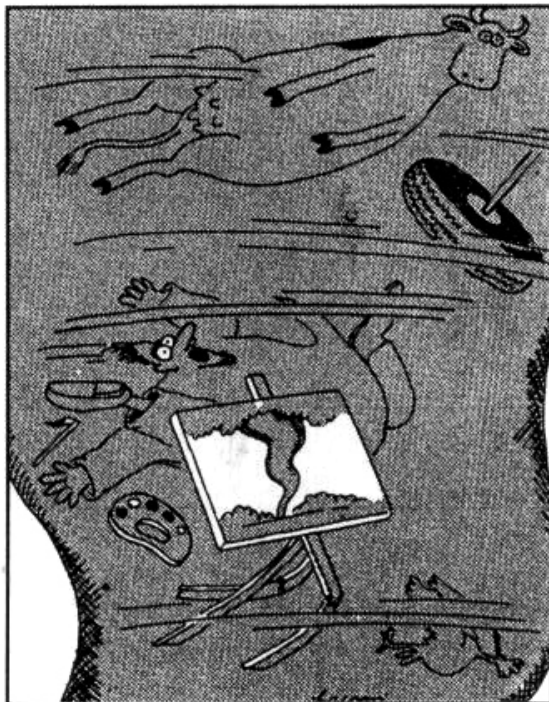

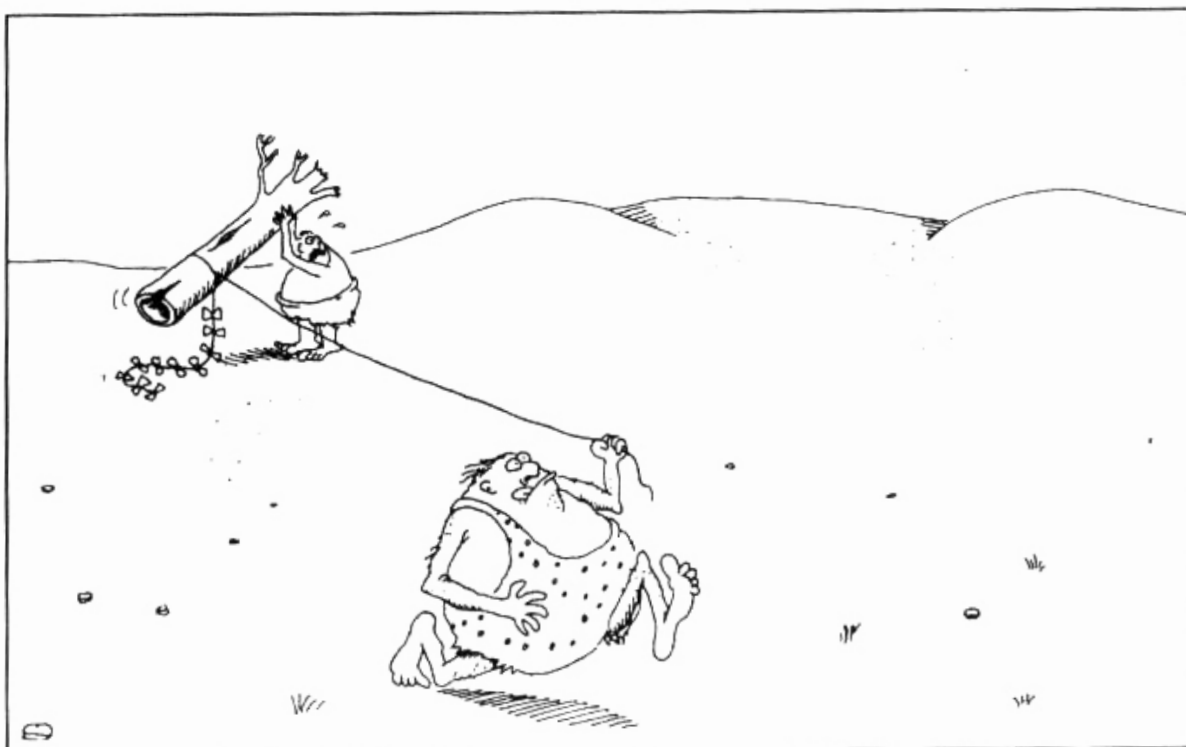
"ГОЛЕМИОТ БОБ ВЕЛИ ДЕКА МУ
Е СМАЧЕНО ДА ТЕ СЛУША ДЕКА
НЕ ПОСТОИ."

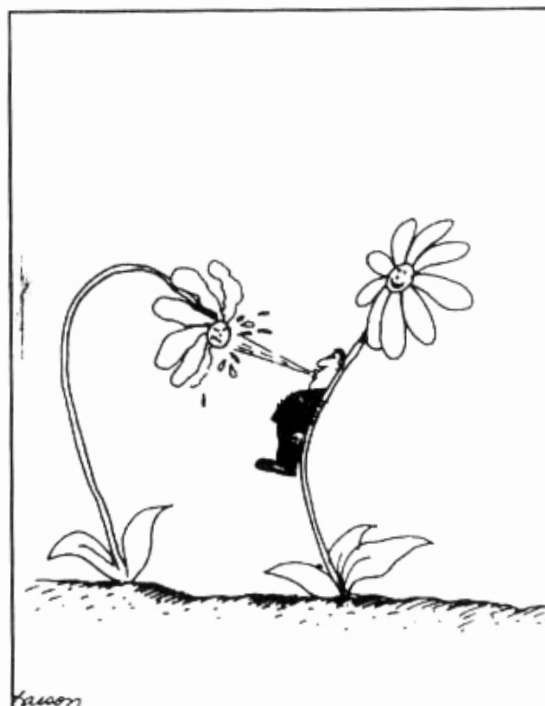
"ГАСИ ГО СВЕЛТО! СЕ ВРАТИ!"

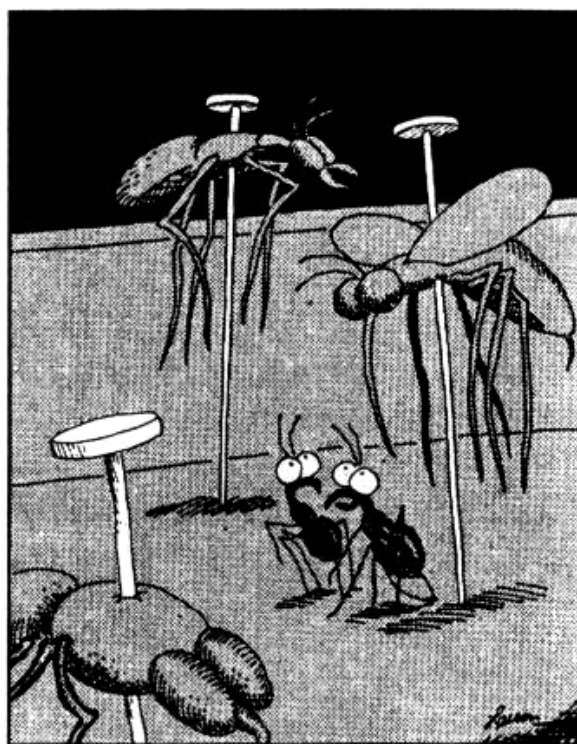

"ДОБРО, БОБ! ТРЧАЈ, ТРЧАЈ"

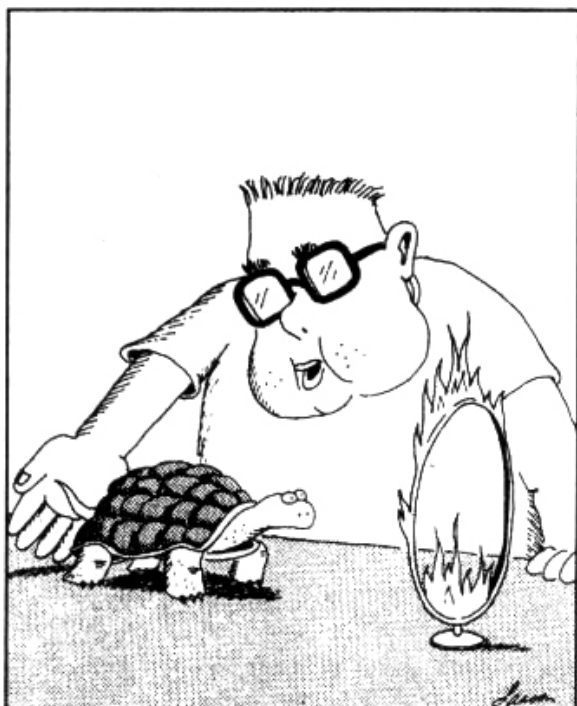

"СЕ ВРАТИВМЕ!"

"ГЕД, МРАЗАМ НОЌЕ ДА СЕ ШЕТАМ НИЗ ВАКВИ МЕСТА"

"НИЗ ОБРАЧОТ БОБ!
НИЗ ОБРАЧОТ!"